

Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту министрлігі
Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

**Бастауыш сынып пәндерін оқытуда базалық құндылықтарды
қалыптастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар (МЖМБС
аясында)**

Астана, 2024

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының Ғылыми-әдістемелік кеңесінің шешімімен баспаға ұсынылды (2024 жылғы 10 маусымдағы № 5 хаттама)

Бастауыш сынып пәндерін оқытуда базалық құндылықтарды қалыптастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар (МЖМБС аясында) – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2024 ж. – 160 б.

Бұл әдістемелік ұсынымда бастауыш сынып пәндерін оқыту барысында базалық құндылықтарды қалыптастырудың негізгі аспектілері қамтылған. Ұсынымның мазмұны базалық құндылықтардың анықтамасын, білім алушылардың тұлғалық және әлеуметтік дамуына негіз болатын негізгі құндылықтарды оқу процесіне енгізу жолдарын қарастырады.

Әдістемелік ұсынымдар орта білім беру ұйымдарының басшыларына, білім басқармалары мен бөлімдерінің, оқу-әдістемелік орталықтардың/кабинеттердің әдіскерлеріне, бастауыш сынып мұғалімдеріне арналған.

Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйесінде бастауыш сыныптарда базалық құндылықтарды қалыптастырудың маңызы зор. Бұл процесс тек қана дағдыларды дамытумен шектелмей, білім алушылардың ғылыми көзқарастар мен құндылықтарды терең ұғынуына бағытталған. Осы әдістемелік ұсынымдарда бастауыш сыныптарда базалық құндылықтарды қалыптастыру бойынша халықаралық және отандық тәжірибелер талданып, оларды оқу процесіне тиімді енгізу жолдары қарастырылған.

Халықаралық тәжірибелерді талдау барысында әлемнің әртүрлі елдерінде білім беру процесінде базалық құндылықтарды қалыптастыруда қолданылатын негізгі әдіс - тәсілдер анықталды. Бұл бөлімде ұлттық білім беру жүйесіне сәйкес бейімдеуге және енгізуге болатын тиімді тәжірибелер мен қағидалар ұсынылған. Сонымен қатар, Қазақстандағы бастауыш сыныптарда құндылықтарды қалыптастыру бойынша қалыптасқан отандық тәжірибе де бар. Мұнда білім берудің мәдени, тарихи және әлеуметтік ерекшеліктерін ескеретін түрлі тәсілдер қарастырылған. Бастауыш сыныптағы құндылыққа бағытталған оқыту мен тәрбиелеу процесі білім алушылардың жеке тұлғасын және олардың құндылық бағдарларын қалыптастыру үшін ерекше көзқарасты талап етеді.

Әдістемелік ұсынымдарда халықаралық және отандық тәжірибелерге сүйене отырып, бастауыш сыныптарда базалық құндылықтарды қалыптастыру бойынша практикалық ұсыныстар берілген. Мұнда педагогтар білім алушылар бойына құндылықтарын қалыптастыру үшін қолдана алатын нақты стратегиялар, әдістер мен құралдар сипатталған.

Бастауыш сыныпта сабақтар өткізу және оқу материалдарын әзірлеу кезінде білім алушылардың жас ерекшеліктерін, психологиялық даму деңгейін және әлеуметтік-мәдени контекстін ескеру маңызды. Бұл процесс білім алушылардың тек академиялық дағдыларын дамытып қана қоймай, сонымен қатар олардың тұлғалық және әлеуметтік дамуына да ықпал етеді. Бастауыш сыныптар — балалардың тұлға ретінде қалыптасуының алғашқы кезеңі, сондықтан осы кезеңде негізгі құндылықтарды сіңіру олардың болашақ өміріндегі адамгершілік қағидалары мен ғылыми көзқарастарының негізін қалау үшін аса маңызды.

Білім беру процесінде құндылықтар балаға тек қана теориялық түрде түсіндірілмейді, олар күнделікті оқу іс-әрекеттері арқылы тәжірибеде бекітіледі. Бұл білім алушылардың моральдық бағдарларын қалыптастыруға көмектеседі, осылайша олар жауапкершілік, құрмет, әділдік және ынтымақтастық сияқты маңызды құндылықтарды бойларына сіңіреді.

Бастауыш сыныптарда құндылықтарға негізделген білім беру баланың әлемге деген ғылыми көзқарасын қалыптастырып, оларды өз пікірін қорғауға, дәлелдемелерді талдауға және этикалық мәселелерді түсінуге үйретеді. Базалық құндылықтарды қалыптастыру арқылы балалардың эмоционалдық интеллектісі дамиды. Мысалы, сыныптағы топтық жұмыс немесе бірлескен жобалар арқылы балалар ынтымақтастыққа, басқалармен тіл табысуға және ортақ мақсаттарға

жету үшін бірлесе жұмыс істеуге үйренеді. Мұның барлығы олардың әлеуметтік дағдыларын нығайтады.

Құндылықтарды енгізу арқылы білім алушылардың оқу процесіне деген қызығушылығы артып, олардың ішкі мотивациясы күшейеді. Мектепте алған білімдері өмірлік құндылықтармен ұштасқан кезде, балалар оқу мен өмірді байланыстырғанын түсінеді және өздерін жауапты, маңызды тұлға ретінде сезіне бастайды.

Бұл әдістемелік ұсынымда бастауыш сынып пәндерін оқыту барысында базалық құндылықтарды қалыптастырудың негізгі аспектілері қамтылған. Ұсынымның мазмұны базалық құндылықтардың анықтамасын, білім алушылардың тұлғалық және әлеуметтік дамуына негіз болатын негізгі құндылықтары оқу процесіне енгізу жолдарын қарастырады.

1. Бастауыш сынып пәндерін оқытуда базалық құндылықтарды қалыптастырудың халықаралық тәжірибесі

Бастауыш мектептегі пәндерді оқу барысында базалық құндылықтарды қалыптастыру тәжірибесін бірнеше түрлі мемлекеттердің тәрбие бағдарламаларының мысалында қарастырайық.

Өзбекстанның білім беру жүйесінің басты мақсаты – тұлғаны қалыптастыру, ғылым мен практикада жетістіктерге жету және сапалы білім алу үшін ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды насихаттау. Бұл мақсаттарға жету үшін кәсіби дайындық, рухани, физикалық және шығармашылық, жеке қабілеттерді дамыту, салауатты өмір салтын насихаттау және адамзаттың дамуын өзін-өзі тану арқылы жүзеге асыру үшін қажетті жағдайлар жасалады. Педагог білім беру арқылы ұлттық құндылықтарды құрметтеудің негізін қалап, оларды дәріптей алады. Осы міндеттерді орындау үшін жаңа оқыту технологияларын енгізіп, тиімді әдістерді пайдалану, қоғамдағы өзін-өзі тану деңгейін арттыру қажет. Себебі елдің әрбір азаматы білім алуға, ұлттық құндылықтарды құрметтеуге және ұлттық білім берудің өзіндік ерекшелігін сақтауға құқылы. Оқыту процесі мен дамуға дидактикалық жағдайларды қамтамасыз ету қажеттілігі артып келеді.

Ұлттық құндылықтар – халықтың дәстүрі, мәдениеті және өнері. Ұрпақты тәрбиелеуде ұлттық құндылықтарды озық технологиялармен байланыстыру маңызды, ал білім алушыларда өзіне сенімді, ұлттық патриотты тәрбиелеу қажет. Педагогикалық білім беру мен білім алушыны ұлттық мақтаныш рухында тәрбиелеу тарих әлеміне үңілуге мүмкіндік береді, оның өмірі басқа адамдардың өмірімен қарым-қатынас процесінде қызықты болады. Ұлттық құндылықтар негізіндегі гуманистік білім балаға толысқандық үшін берік негіз береді. Песталоцци атап өткендей: «Ұлттық тілде оқыту әдістері ақыл-ойды қалыптастыруға және оның дұрыс дамуына ықпал етеді».

Өзбекстанда құрылған тәрбие жүйесі көптеген тарихи дәуірлерде алдыңғы ұрпақтардың жинақтаған әлеуметтік тәжірибесін жеткізудің қуатты құралы ретінде қызмет еткен. Өзбек халық педагогикасы өте бай фольклорлық материалдарға ие: эпикалық поэмалар, әртүрлі ертегілер, әндер, мақал-мәтелдер, жұмбақтар. Олардың барлығы танымдық және тәрбиелік мәнге ие, өзектілігін жоғалтпаған және сабақтарда балаларға негізгі ұлттық құндылықтарды сіңіру құралы ретінде қолданылады [7].

Эстония қоғамында әртүрлі құндылықтар маңызды орын алады. Олар жалпыадамзаттық, әлеуметтік және басқа да маңызды аспектілерді қамтиды. Мысалы:

Жалпыадамзаттық құндылықтар: адалдық (адамдардың адал болу қажеттілігі, өз сөзінде тұруы), аяушылық (басқаларға жанашырлық таныту, көмек көрсету), өмірге деген құрмет (адам өмірінің құндылығын мойындау және қорғау), әділдік (әркімнің өз құқықтарын сақтау, әділдікке ұмтылу), адами қадір-қасиет (әр адамның қадірін білу, оның құқықтары мен еркіндігін құрметтеу),

өзіне және басқаларға құрмет (өз құндылықтарын сақтай отырып, басқалардың құндылықтарын сыйлау).

Әлеуметтік құндылықтар: бостандық: жеке тұлғаның еркіндігі мен құқықтарының сақталуы, демократия (халықтың ойын еркін білдіруі мен билікке қатысуы), ана тілі мен мәдениетін құрметтеу (эстон тілін және мәдени дәстүрлерді сақтау), патриотизм (өз отанына деген сүйіспеншілік пен адалдық), мәдени әртүрлілік (әртүрлі мәдениеттерді мойындау және құрметтеу), толеранттылық (басқалардың көзқарастары мен пікірлеріне шыдамдылық таныту), экологиялық тұрақтылық (табиғатты қорғау және экологиялық тепе-теңдікті сақтау) заңның үстемдігі (құқықтық нормаларды сақтау және заң алдында теңдік), ынтымақтастық (бірлескен жұмыс пен өзара көмек), жауапкершілік (өз іс-әрекеттері мен шешімдеріне жауап беру), гендерлік теңдік (ерлер мен әйелдер арасындағы тең құқықтар мен мүмкіндіктер).

Басқа құндылықтар: жеке өмір мен қоғамдағы бақыт (әр адамның жеке бақытқа және қоғамдағы бақытқа ұмтылуы), Эстонияның мәдени дәстүрлері (ұлттық мәдени мұраны сақтау және дамыту), жалпы еуропалық құндылықтар (еуропалық қоғамдастықтың құндылықтарын қолдау), әлемдік мәдениет пен ғылымның жетістіктері (әлемдік мәдениет пен ғылымның жетістіктерін мойындау және пайдалану), өзін-өзі тану (әр адамның өзін тануы және дамытуы), білімге негізделген дүниетаным (білімді және ғылымды жоғары бағалау).

Эстония қоғамының негізгі құндылықтары жеке тұлғаның дамуы мен әлеуметтік өмірдің үйлесімділігіне бағытталған. Олар қоғамда үйлесімділік пен тұрақтылықты қамтамасыз етеді.

Британдық Колумбиядағы (Канада) құндылықтар жүйесі:

1) дискриминацияға, стереотиптерге және қорлауға жауап беру:

- дискриминацияға қарсы келу, жеке қатынас және адалдықты қамтамасыз ету;

- стереотиптерге қарсы келу және олардың қорлауын жою;

- қорлауларға жауап беру және оларды аяушылық пен өзгерту;

2) өткен немесе қазіргі кездегі адамдарға, орындарға, проблемаларға немесе оқиғаларға қатысты әртүрлі көзқарастарды түсіндіру:

- жеке тұлғаның көзқарастарын түсіндіру және олармен байланысу;

- проблемаларға шешімдер іздеу және олардың ақпараттық және эмоционалды кезеңдерін түсіндіру;

3) өткен оқиғалар, шешімдер немесе әрекеттер туралы этикалық пікірлер айту:

- этикалық нормаларға сәйкес оқиғалардың шешімдерін салыстыру және басқа түрлі пікірлер айту.

4) ынтымақтастық және рефлексия:

- қарым-қатынастық және араласуды жауапкершілікке ұсыну;

- өзін-өзі сынау, мәжбүрлі болу және оқиғаларға деген өзгерістерді талқылау.

5) позитивті жеке және мәдени сәйкестілік:

- жеке қызығушылық, жауапкершілік және өзін-өзі реттеу.

б) әлеуметтік сана және жауапкершілік:

- қоғамдық тәртіпті және өзін-өзі қарым-қатынасын жақсарту;

- әлеуметтік сана мен адалдықты сақтау, жеке өмірді және байланыстарды дамыту.

Қазіргі әлемде базалық құндылықтардың бірі патриоттық тәрбиені дамыту – көп қырлы процесс, оның көлемі мен нәтижесі өте маңызды. Адам өркениетінің сұранысы және осы сұраныстарды педагогикалық тілге аудару қажеттілігі бойынша батыл өзгерістер енгізілді.

АҚШ педагогтері «патриоттық тәрбие» ұғымын «саяси білім беру», «моральдық рухты қалыптастыру» және басқа да категориялар арқылы сипаттайды.

АҚШ-тағы патриоттық тәрбие жүйесі мынадай элементтерден тұрады:

Құрылымдық элементтердің диалектикалық бірлігі:

- тәрбиенің негізгі мақсаттары;

- тәрбие субъектісі;

- тәрбие объектісі;

- білім алушыларды тәрбиелеудегі негізгі бағыттар;

- тәрбие жұмысының формалары;

- тәрбие әдістері;

- тәрбиелеу құралдары.

Тәрбиенің негізгі мақсаты жетекші жүйе құрушы фактор ретінде қарастырылады. Бұл мақсат барлық элементтер арқылы жүзеге асып, жүйеге бірлік пен дербестік береді. Негізгі мақсат - американдық білім алушыны өзін үнемі жетілдіруге ұмтылатын, АҚШ-тың патриоты ретінде қалыптастыру және дамыту.

Патриоттық тәрбиеде отбасы, оқу орны, қоғамдық мекемелер және қоғам арасындағы қарым-қатынасты ұйымдастыру маңызды.

Моральдық-этикалық тәрбие американдық оқу орындарында басты бағыттардың бірі болып табылады. Бұл тәрбие діни қағидалар негізінде жүзеге асырылады және білім алушылардың рухани-этикалық дамуына ерекше көңіл бөлінеді.

Осылайша, АҚШ-та патриоттық тәрбие жүйесі құрылымдық элементтердің бірлігінен тұрады және білім алушыны жан-жақты дамытуды мақсат етеді. Тәрбие процесінде отбасы, мектеп және қоғамның өзара әрекеттестігіне мән беріледі, ал моральдық-этикалық тәрбие діни негізде жүргізіледі [4].

Үндістанда патриоттық тәрбие заңнамалық тұрғыда маңызды орын алады. Мыңжылдықтар бойы қалыптасқан Үндістанның педагогикалық дәстүрлері мен қоғамының (әлеуметтік және құқықтық ерекшеліктерімен) заманауи педагогиканы патриоттық тәрбиенің түрлі әдіс - тәсілдерімен толықтыруға әлеуеті бар. Қазіргі Үндістандағы тәрбие жүйесі үндіс, будда және мұсылмандық педагогикалық дәстүрлердің ең жақсы жақтарын біріктірген.

Тәрбиешілер мен педагогтер шығармашылық және рухани дамуға үлкен мән береді, бұл адамгершілік және дене шынықтыруға да қатысты. Сабақтар көбінесе білім алушыларды ойлауға жетелейтін пікірталас форматында өткізіледі. Үнді мектептеріндегі «Патриоттық сабақтар», «Есте сақтау сабақтары», «Медитация сабақтары», «Күлімсіреу сабақтары» сияқты ерекше тәжірибелер бар.

Үздік білім алушылар «Жетістік карточкасымен» марапатталады, ал ата-аналарын ренжітпеу үшін кемшіліктер туралы айтылмайды, тек жетістіктеріне ғана назар аударылады.

Үндістанның білім беру және тәрбие жүйесі өзіндік ерекшеліктерімен дараланып, осы елге тән сипатқа ие. Дегенмен, бұл жүйе еуропалық елдер үшін де көптеген маңызды сабақтар ұсына алады. Шынайы мейірімділік, жоғары адамгершілік, өзара құрмет, төзімділік және зорлық-зомбылыққа жол бермеу – Үндістанның тәрбие жүйесінің ерекше қырлары қызығушылық тудырады [4].

Әлемнің алдыңғы қатарлы елдерінде базалық құндылықтарға ерекше көңіл бөлінеді. Оны төмендегі кестеден көруге болады.

1-кесте

Сингапур	<ul style="list-style-type: none"> - құрмет; - жауапкершілік; - адалдық; - қамқорлық; - тұрақтылық; - үйлесімділік
Финляндия	<ul style="list-style-type: none"> - әр оқушының бірегейлігі және жақсы білім алу құқығы; - адамгершілік, жалпы білім мен дағды; - теңдік және демократия; - мәдени әртүрлілік; - тұрақты өмір сүру салтының қажеттілігі.
Австралия	<ul style="list-style-type: none"> - жеке және әлеуметтік қабілеттер; - этикалық түсінік; - мәдениетаралық өзара түсіністік; - гуманитарлық және әлеуметтік ғылымдар, денсаулық және дене тәрбиесі бойынша оқу бағдарламалары; - жергілікті тұрғындар мен Торрес бұғазы аралдарының тұрғындары үшін пәнаралық бағдарламаның басымдығы
Жаңа Зеландия	<ul style="list-style-type: none"> - жоғары мақсаттарға ұмтылу және қиындықтарға қарсы табандылық таныту; - жаңашылдық, зерттеу және қызығушылық, сыни, шығармашылық және рефлексивті ойлау; - әртүрлі мәдениеттерімізге, тілдерімізге және мұраларымызға тән әртүрлілік; - әділеттілік пен әлеуметтік әділеттілік арқылы теңдік орнату; - ортақ игілік үшін қауымдастық және қатысу; - қоршаған ортаға қамқорлық жасауды қамтитын экологиялық тұрақтылық; - адалдық, жауапкершілік және есеп беру және этикалық әрекеттер; - өзін, басқаларды және адам құқықтарын құрметтеу
Швеция	<ul style="list-style-type: none"> - адам құқықтары туралы білімге негізделген этикалық көзқарастарын, демократиялық құндылықтарын, өзінің жеке тәжірибесін анықтай алады және білдіре алады; - басқа адамдардың ішкі құндылығын құрметтейді;

	<ul style="list-style-type: none"> - адамдарды кемсітуге, оларға қысым көрсетуден бас тартады және басқа адамдарға көмектесуге қатысады; - басқа адамдардың жағдайын түсінуге тырысады; - жергілікті қоршаған ортаға және бүкіл әлем табиғатына да құрмет пен қамқорлық көрсетеді
Корея	<ul style="list-style-type: none"> - дербестік; - азаматтық сана; - сын-тегеурін рухы; - шығармашылық; - мәдени сауаттылық; - көп факторлы құндылықтар мен мәдениеттерді құрметтеу; - қоғамдастық сезімі; - ынтымақтастық; - басқаларға қамқорлық пен құрмет; - эстетикалық сезімталдық; - ережелер мен тәртіптерді құрметтеу; - дене мен ақылдың үйлесімі

Бастауыш сынып білім алушыларының бойына базалық құндылықтарды қалыптастыру бойынша халықаралық тәжірибені зерделеп, оны ұлттық білім беру жүйесіне бейімдеу маңызды қадам болып табылады. Мұндай тәжірибелер мен әдістерді енгізу олардың академиялық білімін ғана емес, сонымен қатар қоғамның тұрақты және үйлесімді дамуы үшін қажет өмірлік құндылықтарды да дамытуға мүмкіндік береді.

2. Бастауыш сынып пәндерін оқытуда базалық құндылықтарды қалыптастырудың отандық тәжірибесі

Отандық педагогикалық тәжірибеде бастауыш сынып пәндерін оқыту барысында базалық құндылықтарды қалыптастыру білім алушының жеке тұлғасын және оның азаматтық бірегейлігін дамытуда негізгі рөл атқарады.

Бастауыш сыныпта оқыту барысында базалық құндылықтарды қалыптастырудың маңызды аспектілерінің бірі ғылыми дәлдікке және әлемді терең түсінуге ұмтылу болып табылады. Білім алушыларға әрбір құбылыстың логикалық талдау мен эксперименттер арқылы түсіндіруге болатын ғылыми негізі бар екенін көрсету маңызды. Бұл тәсіл білім алушылардың білімге деген құрметін арттырып қана қоймай, оларды жаңа білім іздеуге және сыни ойлауды дамытуға ынталандырады.

Бастауыш сыныпта оқу логикалық ойлау мен талдау дағдыларын дамытуды қажет етеді. Білім алушылар заңдылықтарды анықтауды, логикалық тізбектер құруды және оларды түрлі мәселелерді шешуде қолдануды үйренеді. Бұл процесс тек оқуға көмектесіп қана қоймай, ақпаратты жүйелеу қабілетін де дамытады, бұл қазіргі ақпараттық қоғамда табысты бейімделу үшін маңызды элемент болып табылады.

Бастауыш сыныпта базалық құндылықтарды қалыптастырудың тағы бір маңызды аспектісі – шығармашылық ойлауды және мәселелерді шешуде инновациялық тәсілдерді дамыту. Білім алушыларға стандартты емес шешімдерді табуға, баламалы әдістерді қолдануға және проблемаларды шешуге шығармашылық тұрғыдан келуге мүмкіндік беріледі. Бұл олардың креативтілігін арттырып қана қоймай, сонымен қатар өз қабілеттеріне деген сенімділіктерін нығайтуға, жеке тұлғалық өсуіне ықпал етеді.

Бастауыш сыныпта оқу білім мен ғылыми мәдениетті құрметтеуді қалыптастыруға ықпал етеді. Білім алушылар өткен және қазіргі ғалымдардың ұлы жаңалықтары туралы біледі, олардың адамзаттың дамуына қосқан үлесін бағалайды және ақиқатты іздеуде ғылыми әдістің маңыздылығын түсінеді. Бұл аспект қоғамның сыни ойлауға және ақпаратты талдауға қабілетті белсенді қатысушылары ретінде білім алушыларды қалыптастыруға көмектесіп қана қоймай, ұлттың мәдени мұрасын терең құрметтеуге ықпал етеді.

Осылайша, бастауыш сыныпта оқу кезінде базалық құндылықтарды қалыптастырудың отандық тәжірибесі ғылыми дәлдікті, логикалық ойлауды, шығармашылық көзқарасты және білімді құрметтеуді дамытудың маңыздылығын көрсетеді. Бұл құндылықтар оқу материалын сәтті меңгеруге негіз болып қана қоймай, белсенді өмірлік ұстанымға және тұрақты өзін-өзі жетілдіруге қабілетті саналы және жауапты азаматтарды қалыптастырады.

Қазақстанда базалық құндылықтарды қалыптастыру тәжірибесі азаматтық қоғамның дамуына, ұлттық бірлікке және білім беруді жаңартуға көмек көрсетеді.

Қазақстан түрлі этностық топтардың өкілдері тұратын көпұлтты мемлекет болып табылады. Құрмет, төзімділік және этносаралық үйлесім негізінде базалық құндылықтарды қалыптастыру жалпыұлттық саясаттың негізгі аспектісі

болып табылады. Ұлтаралық өзара түсіністік пен мәдени диалогты дамыту жөніндегі бағдарламалар мен бастамаларды мемлекет белсенді қолдайды.

Қазақстан білім беру жүйесінде азаматтық бірегейлікті дамытуға және базалық құндылықтарды қалыптастыруға бағытталған реформалар жүргізуде. Оқу бағдарламаларына сын тұрғысынан ойлауды, толеранттылықты, құқықтық сауаттылықты және азаматтық жауапкершілікті дамытуға бағытталған пәндер енгізілген.

Қазақстанда мемлекеттік саясаттың бір бөлігі ретінде, елдің мәдени мұрасын құрметтеу мен патриоттық сезімді қалыптастыруға бағытталған жұмыстар белсенді жүргізілуде. Осы мақсатта, мектеп пен жоғары оқу орындарының оқу бағдарламалары Қазақстан тарихы, қазақ мәдениеті, дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын зерделеу, сондай-ақ түрлі мерекелік және мәдени іс-шараларды өткізу бойынша жетістіктер беру керек.

Базалық құндылықтарды қалыптастырудың маңызды аспектісі әлеуметтік дамуға және білім беруді ізгілендіруге жәрдемдесу болып табылады. Бұл жеке тұлғаны, оның әлеуметтік жауапкершілігін және қоғам өміріне белсенді қатысуын дамытуға бағытталған білім беру бағдарламаларын қолдау мен дамытуды қамтиды.

Қазақстан білім беруді дамыту және базалық құндылықтарды қалыптастыру мәселелері бойынша халықаралық ұйымдармен және серіктестермен белсенді ынтымақтасады. Бұл тәжірибе алмасуды, халықаралық жобалар мен бағдарламаларға қатысуды, сондай-ақ озық тәжірибелер мен әдістемелерді енгізуді қамтиды.

Қазақстанның базалық құндылықтарды қалыптастыру жөніндегі тәжірибесі мемлекеттің, қоғамдық ұйымдар мен білім беру мекемелерінің көп жылдық жұмысының нәтижесі болып табылады. Ол әділеттілік, толеранттылық және әрбір адамның құқықтары мен бостандықтарын құрметтеу қағидаттарына негізделген үйлесімді қоғам құруға бағытталған.

Жалпыұлттық идеяның миссиясы мен құндылықтары оқу-тәрбие жұмысының барлық түрлері арқылы іске асырылады. Білім беру процесін ұйымдастырудың ең маңызды ерекшелігі тәрбие мен білім берудің бірлігі болып табылады. Ең бастысы - кеңінен білім алған үйлесімді тұлғаны тәрбиелеу, Қазақстанның жаңа азаматын қалыптастыру.

Бастауыш білім беру деңгейінде оқытылатын сабақтарында білім алушылардың өз Отанына және туған жеріне деген құрмет пен мақтаныш сезімін қалыптастыру маңызды. Бұл сабақтар ұлттық мұраға (салт-дәстүрлерге, әдет-ғұрыптарға, мәдениетке) терең құрмет пен мақтаныш сезімін тәрбиелеуге бағытталған. Сонымен қатар, білім алушылардың бойында әлеуметтік жауапкершілік, ел тағдырына және өз Отанының болашағына қамқорлықпен қарау сияқты қасиеттерді белсенді түрде дамыту мен қалыптастыру көзделеді. Азаматтылық пен патриотизм адамның туған жерімен және оның саналы өмірі өтетін жермен тығыз байланысты. Басты міндет - өз халқының дәстүрлерін құрметтейтін және оның материалдық, әрі рухани мәдениетін мақтан тұтатын азаматты тәрбиелеу. Қазақстандық патриотизм - бұл Отанға, Туған жерге деген

терең сезім, бұл қасиетті сезім арқылы Отанға деген сүйіспеншілік пен байланыс нығаяды. Патриотизм санада бала кезден бастап қалыптасады және отбасы мен мектепте тәрбиеленеді. Бұл сезім халықтың салт-дәстүрлері мен өмір салты, қоғамның күш-жігері, Отан игілігі үшін еңбек ету, сондай-ақ заңдарды құрметтеу мен сақтау арқылы дамиды. Жоғары руханилықты, ұлттық мақтанышты және қадір-қасиетті қалпына келтірмейінше, өз тарихын және аға ұрпақтың істері мен дәстүрлерін құрметтемей, адамгершілік тұрғысынан дені сау тұлға тәрбиелеу мүмкін емес [6].

Азаматтың рухани-адамгершілік дамуы мен тәрбиесін қамтамасыз ету Қазақстан Республикасының қазіргі мемлекеттік саясатының басты міндеттерінің бірі болып табылады. Рухани-адамгершілік құндылықтар жүйесінде негізгі ұлттық құндылықтар ашылады. Олар: қазақстандық *патриотизм* – Отанға, халқына және туған жерге деген сүйіспеншілік; азаматтық – Отанға қызмет ету, заңдылықты сақтау, азаматтық қоғамды қолдау; көпмәдениетті әлем; отбасы – сүйіспеншілік пен денсаулық, ата-анаға құрмет; еңбек пен шығармашылық – еңбекқорлық, шығармашылық және жасампаздыққа ұмтылыс; табиғат – туған жерге деген сүйіспеншілік, экологиялық тәрбие; басқа халықтардың мәдениетін құрметтеу, прогресс және ынтымақтастық.

Жалпы орта білім беру білім алушылардың бойына ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды сіңіруге бағытталған, бұл құндылықтар барлық білім беру деңгейлеріне ортақ және білім алушының мінез-құлқы мен іс-әрекетін ынталандыратын тұрақты тұлғалық нұсқауларға айналуы тиіс.

Білім беру құндылықтары – білім беру мазмұнын айқындау үшін негіз болатын, білім алушының тұлғасын қалыптастыруда жетекші фактор болып табылатын оқу мақсаттарының жүйесін құрудағы бағдарлар.

Күнделікті білім беру процесінің мазмұндық негізін айқындайтын білім берудің құндылықтары мен оқытудан күтілетін нәтижелер жүйесінің өзара байланыстылығы мен өзара шарттылығына негізделген оқыту мен тәрбиелеудің бірлігі принципін іске асыруға бағытталған.

ҚР Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығына 2-қосымша бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты білім алушылардың білім берудің барлық деңгейлері үшін ортақ болып табылатын және мінез-құлқы мен қызметін ынталандыратын орнықты жеке бағдары болуға арналған ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды бойына сіңіруге бағытталған [1]. Жалпы білім беру стандартына құндылықтарды енгізу мұғалімдерді саналы ұрпақ тәрбиелеу үшін білім алушылардың рухани-адамгершілік қасиеттерін дамытудың маңыздылығын түсінуді міндеттейді.

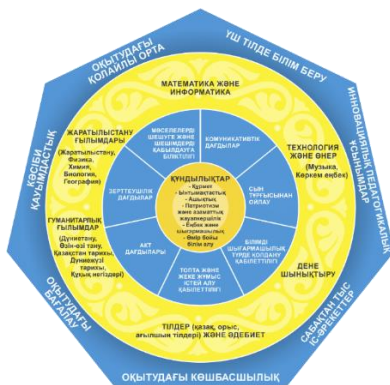
2-тарау. Оқыту нәтижелеріне бағдарлана отырып, білімнің мазмұнына қойылатын талаптар

5. Бастауыш білім беру мазмұнында:

- 1) қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік;
- 2) құрмет;
- 3) ынтымақтастық;
- 4) еңбек пен шығармашылық;

- 5) ашықтық;
- 6) өмір бойы білім алу базалық құндылықтар болып айқындалған [2].

1-сурет

21 ғасырды ақпараттық өркениет дәуірі деп атауға толық негіз бар, себебі қазіргі қоғамда ақпарат пен технологиялар негізгі қозғаушы күшке айналды. Жаһандық өзгерістер барлық салаларда байқалып, адам өмірінің барлық аспектілеріне әсер етуде.

Бастауыш сынып пәндері білім алушылардың шығармашылық, адамгершілік және білімді тұлға ретінде қалыптасуында шешуші рөл атқарады. Оқу процесінде АКТ-ны қолдану осы пәндерді жаңа сапаға көтеріп, білім алушыларға тек қана белгілі бір дағдыларды меңгеруге емес, сонымен қатар шығармашылық, жобалық және зерттеу жұмыстарын орындау, әртүрлі мәселелерді шешу дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Мұғалім білім алушыларды өзгермелі жағдайларға бейімделіп, әртүрлі өмірлік жағдайларда тиімді әрекет етуге үйретуі қажет [2].

Білім беру құндылықтары тәрбие мен білімнің бірлігін қамтамасыз етіп, пән мазмұнын рухани-адамгершілік біліммен біріктіру арқылы білім сапасын арттыруға ықпал етеді. Құндылықтар тұлғаны қалыптастырудағы негізгі бағыт болып табылады. Ендеше, қолданыстағы білім беру құндылықтарының мазмұнын қарастырайық:

Қазақстандық патриотизм еліміздің өркендеуінің негізі болып табылады. Өзін Қазақстанның ажырамас бөлігі ретінде сезіну, салт-дәстүрлер мен мәдениетті бағалау және елдің игілігі мен дамуы үшін аянбай еңбек ету маңызды. Елімізде ғылым мен мәдениеттің үздік жетістіктерін қолданып, әлемдік тәжірибені игеру қажет. Осылайша, отансүйгіштік өз халқының, ұлтының ұлылығын танудан басталып, халқымыздың рухани және ұлттық құндылықтарын, мәдениеті мен өнерін дәріптеуге ұласады. Сондықтан, білім алушылардың бойында ел мүддесін, Отанға қызмет етуді жоғары қоя отырып, татулық пен достық қасиеттерін дамыту және патриоттық сезімді ояту маңызды. Патриот болашаққа қарап, өз ұлтының, туған жерінің, халқының идеалды бейнесін көреді. Патриотизмді тәрбиелеу керек, бірақ оны ешқашан мәжбүрлеуге болмайды.

Жауапкершілік – бұл өзіне жүктелген міндетті орындауда көрінетін моральдық қасиет. Жауапкершілік пен сенім қатар жүретін екі ұғым болып табылады. Әлеуметтік орта жауапты адамға сенім артады. Сенім бар жерде

қарым-қатынас нығайып, сыйластық артады. Өз іс-әрекеттері үшін жауапкершілікті алу адалдық пен сенімге ықпал етеді.

Сыйластық – тұлғааралық қатынастың нормасы және кез келген құндылыққа деген дұрыс көзқарас. Сыйластық адамның қоршаған ортамен қарым-қатынасында іс-әрекет арқылы көрініс табады. Өзгелерді, олардың пікірін, ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарды, әр халықтың тарихы мен мәдениетін құрметтеу маңызды.

Ынтымақтастық – ортақ мақсатқа жету үшін басқалармен қарым-қатынас жасау және бірлесіп жұмыс істеу. Әр адам өз бетінше жұмыс істей алады, бірақ үлкен жетістікке тек басқа адамдармен ынтымақтастықта ғана қол жеткізуге болады. Балада басқалармен ынтымақтастықта өмір сүру қабілетін ерте жастан дамыту өте маңызды. Оқу-тәрбие процесінде білім алушылардың әлеуметтік дағдыларын дамыту әр сабақта жүйелі түрде жүзеге асырылса ғана нәтиже береді. Қарапайым оқу міндеттерін жеке және топпен шешу үшін білім алушы ортақ іске үлес қосуы, жауапкершілікті өз мойнына алуы, басқаларды тыңдауы, өз көзқарасы мен пікірлерімен санасып, бағалауы қажет. Педагогтер әртүрлі жобалар мен ізденістерді ұйымдастыру арқылы балалардың бірлескен дағдыларын дамытуға мүмкіндіктер жасай алады.

Еңбек – өз жұмысын дұрыс ұйымдастыра білу, жұмыста белсенділік, бастамашылық, адалдық пен ынтымақтастық таныта білу. Ең жақсы нәтижеге жету үшін әділ және жігерлі болу керек. Жұмыс барысында туындаған мәселелерді шеше отырып, басталған жұмысты аяғына дейін жеткізуді үйрену. Еңбекқор жан жұмысқа жауапкершілікпен қарап, әрдайым жағымды көзқарасын жоғалтпайды. Бар ерік-жігерін, күшін, қабілетін жұмсай отырып, бастаған ісін тезірек аяқтауға тырысады. Еңбекқорлық білім алушының табандылығы мен бастамашылдығын қалыптастырады, бұл мақсатқа қол жеткізуде үлкен рөл атқарады.

Шығармашылық – жаңа идеяларды пайдалана отырып жұмыс жасау. Шығармашылық – адам ойлауының жемісі. Еңбек пен шығармашылық өзара тығыз байланысты, себебі жұмыс барысында жаңа ойлар пайда болып, ал шығармашылық жаңа еңбекке жол ашады. Шығармашылық ғылымда, техникада, өнерде ғана емес, күнделікті өмірде де көрінеді. Шығармашылық әр балаға тән, өйткені баланың қиялы жанды, ол бір нәрсені өзгертуге, жаңа нәрсе жасауға ұмтылады.

Ашықтық – күнделікті өмірде туындайтын әртүрлі жағдайларды қабылдау кезінде көрінетін тұлғалық қасиет. Ең бастысы - басқа адамдармен қарым-қатынастағы ашықтық. Диалогты үзбей еркін жүргізе білу, өз пікірін ашық айта білу, басқалардың пікірін құрметтеп, қабылдай білу маңызды. Өмірдегі өзгерістерге ашықтық (жаңа тәжірибелер, өзгерістер және т.б.) – бұл жаңа тәжірибелер мен өзгерістерге икемділік таныту, жаңашылдықты қабылдау, білімге ұмтылу және қиялды дамыту қабілеті. Білім алушылар үшін жаңа ақпаратты меңгеру, түрлі сұрақтарға жауап табу, ішкі сезімдерін бақылау, жаңа тәжірибелерге ашық болу, өзін-өзі бағалап, қайта сараптау қабілеті өте маңызды.

Өмір бойы білім алу – бұл үздіксіз оқу мен өзін-өзі дамыту дегенді білдіреді. «Ұзағырақ өмір сүрсең, көбірек үйренесің» дегендей, заманауи

технологиялар қарқынды дамып жатқан кезеңде, білімді үнемі жаңартып, жаңа нәрселерді меңгеру қажеттілігі арта түседі. Тек үздіксіз білім алу арқылы ғана заманауи талаптарға сай құзыретті тұлға болып, кәсіби жетістікке жетуге болады. Білімнің қымбат екенін ескерсек, оқу-тәрбие процесінде оқуға, ізденуге және жаңашылдыққа деген құштарлықты дамыту маңызды. Оқу үшін ақпаратты түрлі көздерден алып, талдау дағдыларын жетілдіру де айрықша рөл атқарады.

Осылайша, Мемлекеттік білім стандарты жалпы білім берудің күтілетін нәтижесі ретінде құндылықтар жүйесін қалыптастырды. Бұдан әрі құндылыққа бағдарланған тәсілді іске асырудан күтілетін нәтижелер берілген [8].

2-кесте. Құндылыққа негізделген тәсілді енгізуден күтілетін нәтижелер

Құндылықтар	Біледі, түсінеді	Қолданады, талдайды	Бағалайды, әрекет етеді
қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	- өзіне, отбасына және қоғамға өзінің жауапкершілігін сезінеді және өз міндеттерін қуана орындайды	- туған ауылына, қаласына, туған жерге деген сүйіспеншілігін, алғысын білдіреді. - мемлекеттік тілді құрметтейді және қолданады	- өз отбасының, мектебінің және ауданының беделін көтеру үшін әртүрлі шараларды жоспарлайды және жасайды
құрмет	-айналасындағылармен қарым-қатынас жасау нормалары мен мәдениетін біледі - жақсы және жаманды, дұрыс және бұрыс мінез-құлықты ажыратады және олардың қарым-қатынасқа әсерін түсінеді	- үлкенге құрмет, кішіге қамқорлық көрсетеді - басқалардың пікірлері мен көзқарастарын құрметтейді - өзара сыйластыққа негізделген қарым-қатынас жасай алады - өз әрекетіне жауапкершілікпен қарайды	- үлкендердің еңбегін бағалайды және өзінің және қоғамдық мүлкін ұқыпты пайдаланады - халқымыздың салт-дәстүрін, тарихы мен мәдениетін құрметтейді
ынтымақтастық	- тапсырманы орындау үшін бірігіп жұмыс жасаудың құндылығын түсінеді	- жұпта, топта талқылауға қатысып, тапсырмаларды орындауға жауапкершілікпен қарайды - топ мүшелерінің пікірін құрметпен тыңдап, өз пікірін білдіреді - мәселені талқылауға қатысып, оның шешімін табуға ықпал етеді	- жалпы мақсатқа жету үшін белсенді және ынталы, топ жұмысының күшті және әлсіз жақтарын бағалайды
еңбек пен шығармашылық	- өзінің дамуы үшін еңбекқорлықтың, табандылық пен ерік-	- өз мақсатына жету үшін күш салып,	- түрлі міндеттерді шешуде қиындықтарды

	жігердің маңыздылығын түсінеді - нәтижелерге қол жеткізу үшін жұмыста өзін-өзі басқарудың маңыздылығын түсінеді	уақыт пен мүмкіндікті пайдаланады	жеңеді, кедергілерді жоспарлы еңсере отырып, жаңа идеяларды ұсынады - мақсатқа жетудегі табандылық сияқты қасиеттердің маңыздылығын түсінеді
ашықтық	- айналасындағы адамдарға адал және ашық болу қаншалықты маңызды екенін біледі	- үнемі өзгеретін әлемде икемділік, жақсы өзгерістерді қабылдау және жаңа идеяларға ашық болу мүмкіндігін көрсетеді - адалдық пен принципшілдікті көрсетеді	- өзінің сезімдері мен эмоцияларын басқарады, өз әрекеттерін және олардың оң/теріс салдарын бағалайды және шешім қабылдайды
өмір бойы білім алу	- білім алудың қажеттілігін түсінеді - проблемаларды шешуде ерік-жігердің, табандылық пен эмоционалдық тұрақтылықтың маңыздылығын түсінеді	- сұрақтарға жауап табу үшін бірлескен оқу іс-әрекетін жоспарлайды - бірлескен жобалық және ғылыми-зерттеу қызметін жүзеге асырады - әртүрлі ақпарат көздерінен ақпаратты іздеу, талдау және жинақтау дағдыларын көрсетеді	- сұрақтарға жауап табу үшін бірлескен оқу іс-әрекетін жоспарлайды - бірлескен жобалық және ғылыми-зерттеу қызметін жүзеге асырады - әртүрлі ақпарат көздерінен ақпаратты іздеу, талдау және қорытындылау дағдыларын көрсетеді

Мемлекеттік білім беру стандартында құндылыққа негізделген көзқарастың енгізілуі аса маңызды. Бұл мектеп қауымдастығының әрбір мүшесінен, әр адамның сөзі мен ісі болашақ саналы ұрпақтың қалыптасуына негіз болатындай орта құруға белсенді атсалысуды талап етеді.

Құндылықтарға негіздеп оқытуда тәрбиенің рөлі ерекше. Оқу-ағарту министрі 2023 жылғы 19 қыркүйекте №294 бұйрығымен «Жоғары оқу орындарынан басқа білім беру ұйымдарына арналған «Біртұтас тәрбие бағдарламасын» бекітілді. Бағдарламаның мақсаты - жалпы адамзаттық және ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген еңбекқор, адал, саналы, жасампаз азаматты тәрбиелеу болып табылады. Ұлттық мүдде, ар-ұят, алғыс, қамқорлық және талап сияқты құндылықтар барлық тәрбие жұмысының мазмұнында көрініс табады. Білім беру ұйымдарындағы оқу-тәрбие процесінің негізгі басымдықтары - білім алушылардың жеке басына құрмет пен сенім көрсету, олардың әл-ауқатын арттыру және балалардың құқықтарын қорғауды қамтамасыз ету. Авторлар білім беру ұйымдарында тәрбиелеу процесі оқу пәндерінің мазмұны, сынып сағаттары

мен іс-шаралар өткізу, сыныптан тыс қызмет және қосымша білім беру (үйірмелер, клубтар, секциялар, факультативтер) арқылы жүзеге асырылатынын атап көрсетеді [9].

Бағдарлама мынандай міндеттерді шешеді:

- ата-ананың өсиетін тыңдауға, отбасы татулығы мен берекесін қадірлеуге, перзенттік парызын өтеуге тәрбиелеу;

- ұлттық мұраны қастерлеуге, қазақ тілін, мемлекеттік рәміздерді құрметтеуге, татулық, келісім, ынтымақ және ел бірлігін сақтауға, отаншылдық пен мемлекетшілдікке тәрбиелеу;

- жақсылыққа, игілікке бой түзеуге, абыройлы болуға, ар-ұждан, намыс, жауапкершілік, мейірімділік, қамқорлық пен әділдік қасиеттерін жоғары ұстауға баулу және құқықтық мәдениетін қалыптастыру;

- денсаулыққа қадірлеуге, салауатты өмір салтын ұстануға, ойдың тазалығын және эмоционалды тұрақтылыққа баулу;

- табиғатқа, табиғи мұраға ұқыптылықпен қарауға және табиғи ресурстарды үнемді әрі тиімді қолдануға тәрбиелеу және еңбекқорлыққа баулу.

Бағдарламада балаларды туғаннан 6 жасқа дейін, 6 жастан 10 жасқа дейін, 11 жастан 15 жасқа дейінгі жасөспірімдерді, 15 жастан 18 жасқа дейінгі жастарды тәрбиелеу әдістері қамтылған.

Жүзеге асыру тетіктері

Білім беру ұйымдары тәрбие мен оқытудың бірлігін қамтамасыз етеді деп күтілуде. Тәрбие мен оқытудың интеграциясы арқылы білім беру ұйымдарының барлық тәрбие жұмыстарының мазмұнында ұлттық мүдде, ар-ұят, талап сияқты құндылықтар көрініс табады.

Білім алушыларды тәрбиелеу оқу пәндерінің мазмұны, сынып сағаттары, сыныптан тыс іс-шаралар, отбасымен бірлескен жұмыс және үкіметтік емес ұйымдармен серіктестік арқылы іске асырылады.

Оқу пәндері аясында:

- тақырыптың тәрбиелік мәнін ескеру және оны сабақ барысында жүзеге асыру;

- бастауыш сыныптарда пәндік апталарды жоспарлау және орындау кезінде толассыз тақырыптардың тәрбиелік маңыздылығын ескеру.

Сабақтар мен іс-шаралар шеңберінде:

- жылдық сынып жоспарын жасау кезінде ұлттық құндылықтарды қалыптастырудың жүйелілігі мен үлгісін сақтау;

- мерейтойлық күнтізбесін есепке алу және оның орындалуын қамтамасыз ету;

- мектеп кестесіне сәйкес жүйелі түрде аптасына бір сағаттық сабақ енгізілуі керек.

Сыныптан тыс жұмыстар шеңберінде:

- бірлескен жобаларды немесе әлеуметтік тәжірибелерді жүзеге асыру;

- көрнекті, атақты қайраткерлерге, соның ішінде мектептерге есімдері берілген тұлғаларға арналған іс-шараларды өткізу;

- табысты еңбек етіп, облыстың, еліміздің дамуына үлес қосып жүрген облысқа танымал тұлғалармен, еңбек ардагерлерімен және мектеп түлектерімен кездесулер ұйымдастыру.

Отбасымен бірлескен жұмыс шеңберінде:

- білім беру ұйымдарында балаларды тәрбиелеуге қатысты мәселелер бойынша ата-аналарға педагогикалық қолдау көрсету (тәрбие жұмысын жоспарлау, бірлесіп басқару және шешім қабылдау);

- білім беру ұйымының әлеуметтік желілеріндегі (Instagram, Facebook, Telegram) парақшалары арқылы ақпарат алушы ретінде ата-аналармен байланыс орнату;

- білім алушылардың даму динамикасын бақылау және ата-аналармен сапалы кері байланысты қамтамасыз ету мақсатында ата-аналар жиналыстарының жаңа түрлерін (педагогикалық кеңестер, тренингтер, семинарлар, коучингтер, ашық есік күндері, дәрістер, педагогикалық қонақ дәрістер) ұйымдастыру.

Үкіметтік емес ұйымдармен серіктестік шеңберінде:

- білім беру ұйымының немесе мектептің мүдделері мен проблемаларына сәйкес ведомстволық мекемелермен бірлескен жұмысты ұйымдастыру;

- мектептен тыс белгілі бір жерлерде (мұражайлар, театрлар, өлкетану экскурсиялары, кәсіпорындарға бару) сабақтар немесе іс-шаралар өткізу.

«Білім беру ұйымдарының тәрбие жұмысында қазіргі заманғы балалардың, жасөспірімдер мен жастардың ерекшеліктерін ескеру және оқытудың пассивті әдістеріне қарағанда, белсенді әдістерді пайдалануға басымдық беру қажет», - делінген құжатта.

Бағдарлама сондай-ақ өскелең ұрпақтың практикаға, тәжірибе алмасуға белсенді қатысуын қамтамасыз ететін оқытудың интерактивті әдістерін қарастырады. Оларға топтық талқылаулар, рөлдік ойындар, проблемалық жағдаяттарды немесе кейстерді шешу, зерттеу жобалары, оқу ойындары, дебаттар, форумдар және т.б.

Оқу-ағарту министрлігінде «Интерактивті әдістерді пайдалану балалар мен жасөспірімдерге тәрбиенің құндылықтарын тереңірек түсінуге және оларды күнделікті өмірде қолдануға көмектеседі», - деп есептейді.

Сондай-ақ білім беру құндылықтарын дамыту үшін білім алушыларды әлеуметтік тәжірибелер мен жобаларға тарту қажеттігі туралы айтылады. Өйткені, әлеуметтік тәжірибелер мен жобалар әлеуметтік проблемаларды шешуге, адамдардың өмір сүру жағдайын жақсартуға, қоғамды дамытуға және оған оң тәжірибе енгізуге бағытталған қызметтен тұрады.

Мұндай жобалар білім алушыларға қоғамда табысты өзара іс-қимыл үшін маңызды болып табылатын сыни тұрғыдан ойлауды, эмпатияны және әлеуметтік дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді.

Білім алушылардың экологиялық мәдениетін қалыптастыруға бағытталған жобалар: «Таза аула», «Жасыл мектеп», «Эковолонтерлер», «Экологиялық мониторинг», «Экологиялық туризм», «Үнемді тұтыну», «Қалдық заттарға екінші өмір сыйла», «Мектептегі энергия үнемдеу», «Судың да сұрауы бар».

Білім алушылардың құқықтық мәдениетін қалыптастыруға бағытталған жобалар практикалық жұмыстан бастап «Жеткіншектің жеті жарғысы» сияқты ғылыми-зерттеу жобаға дейінгі қызметтің кең ауқымын қамтуы мүмкін. Бұл жоба білім алушыларға өз құқықтары мен міндеттерін, сондай-ақ елдегі құқықтық жүйенің жұмыс істеуін түсінуге көмектеседі.

Еңбексүйгіштікті қалыптастыру үшін «Қолөнер шеберханасы», «Еңбегі адал жас өрен», «Аспаздық жоба» жобалары ұсынылады.

Ар-намыс, ар-ұят және қадір-қасиет, жауапкершілік сияқты құндылықтарды қалыптастыру үшін «Бейбіт күннің қаһармандары», «Өнер және құндылықтар», «Тарихқа құрмет», «Менің отбасымның өмірлік жолы», «Уақытты басқару және өзін-өзі ұйымдастыру» жобалары ұсынылады.

Салауатты өмір салтының маңыздылығын түсінуге және пайдалы әдеттерді әдетке айналдыру үшін «Күнделікті пайдалы тағам», «Спорт және мен», «Қауіпсіздік және алғашқы көмек», «Психологиялық әл-ауқат және стресске төзімділік», «Зиянды әдеттерден аулақ бол», «Ұйқы және оның денсаулыққа әсері», «Экрандарға тәуелділік: заманауи жаман әдет», «Цифрлық гигиена» жобалары ұсынылады.

Ұсынылатын жобалар шеңберінде әдеби марафондар, квесттер, челленджер, дебаттар, түрлі конкурстар, фестивальдар, сондай-ақ театр, мұражай және тарихи орындарға экскурсиялар ұйымдастыруға болады.

Сондай-ақ 2023-2026 жылдарға арналған бағдарламаны жүзеге асыру үшін мүдделі мемлекеттік органдармен бірлескен жоспар әзірленді.

Бағдарламаны жүзеге асыру нәтижесінде күтілетін нәтиже:

- ата-анасын сыйлайды, перзенттік парызын түсінеді, «қара шаңырақ», «жеті ата», «тектілік» ұғымдарының маңызын бағалайды, отбасы татулығы мен берекесін қадірлейді;

- отаншыл, мемлекетшіл, намысшыл, халқына адал қызмет етуді, мемлекет тәуелсіздігін және елі мен жерінің тұтастығын қорғауды борышым деп санайды және ұлттық мәдениетті құрметтейді, салт-дәстүрлерді біледі және оны сақтайды;

- әр ісіне, қадамына жауапкершілікпен қарайды, әдепті және мейірімді, сөзіне берік, ісіне адал, кішіге ізет, үлкенге құрмет көрсетеді, ар-ұятты жоғары бағалайды;

- жан мен тән тазалығын сақтайды, дұрыс тамақтану мәдениетін түсінеді, эмоционалды жай-күйін басқарады;

- тұратын үйін, ауласын, қаласын таза ұстайды, қоғамдық орынға және қоршаған ортаға ұқыптылықпен қарайды, табиғатқа жанашыр және туған жердің қайталанбас ерекшелігін және оның бірегей болмысын таниды және адал еңбекті жоғары бағалайды [10].

Өскелең ұрпақты тәрбиелеу – қоғамның, педагогтер мен ата-аналар қауымдастығының басты мақсаты. Отанға деген сүйіспеншілікті дарытуға, ата-баба дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын құрметтеуге тәрбиелеу – мемлекеттің басты міндеті. Өскелең ұрпақты тәрбиелеу отбасынан басталады, отбасы жалпыадамзаттық құндылықтарды қалыптастырады, баланың бойында

қоршаған қоғам туралы тұрақты әсерді қалыптастырады, сондықтан отбасы білім беру ұйымының әлеуметтік әріптесіне айналады.

Ресми білім беру шеңберінде білім алушылардың жалпыадамзаттық құндылықтары мен эмоционалды интеллектін дамыту Абайдың «Толық адам», Шәкәрімнің «Ар-ұждан», Ахмет Байтұрсыновтың, Міржақып Дулатовтың, Жүсіпбек Аймауытовтың, Мағжан Жұмабаевтың педагогикалық мұрасы, Ермұхан Бекмахановтың, Манаш Қозыбаевтың мәдени мұрасына, Ақселеу Сейдімбековтің қазақ халқының салт-дәстүрлерін қастерлеу және өз еліне қызмет ету жөніндегі идеяларына негізделуі тиіс.

Жаңа ұрпақты тәрбиелеуге қатысты мәселелерді жүйелеу үшін үздіксіз білім беру жүйесінде тәрбиелеудің тұжырымдамалық негіздері әзірленетін болады. «Іс-шараларды өткізу» тәсілінен «тәрбие мақсаты мен жобалық тәсіл арқылы әрбір деңгейдегі тәрбие жұмысы» тәсіліне көшу жүзеге асырылатын болады.

Оқыту мен тәрбиелеуге қатысты құндылыққа бағытталған тәсіл мектеп климатында, мәдениетте, мінез-құлықта және барлық қызметкерлердің көзқарасында көрінетін орта білім беру жүйесінің ажырамас бөлігі болады.

Құндылыққа бағдарланған тәсілді енгізу сынып менеджменті, әлеуметтік-эмоционалды оқыту бойынша заманауи педагогикалық технологияларды енгізе отырып, білім беру ұйымдарында тәрбие процесін сапалы оқу-әдістемелік сүйемелдеуді, педагогтерді даярлау және қайта даярлау бағдарламаларының мазмұнына құндылықтарды сіңіруді талап етеді.

Білім алушылардың бойынша ұлттық құндылықтардың қалыптастыру ерекше маңызды, сондықтан олардың тәрбиесі ұлттық құндылықтар негізінде жүргізілуі керек. Негізгі ұлттық құндылықтар адамның рухани-адамгершілік дамуы мен тәрбиесінің іргетасы болып табылады. Өскелең ұрпақтың ұлттық құндылықтарды түсінуі, оларды сақтау мен қорғаудың маңыздылығын ұғынуы аса қажет. Бұл ұрпақтар сабақтастығын қамтамасыз етіп, қоғамның тұрақтылығын нығайтады.

Білім беру ұйымдарының оқу-тәрбие процесінде отбасылық құндылықтар мен отбасы институтының маңыздылығы да басты назарда болады. Отбасын сақтау – мемлекет тұрақтылығының негізі ретінде қарастырылады, ал ұлттық дәстүрлерді, құндылықтарды және ұрпақтар сабақтастығын сақтау мемлекет үшін өте маңызды. Осыған байланысты білім беру мекемелерінде тәрбие жұмысы аясында білім алушылармен отбасы құндылықтарын дәріптейтін түсіндіру жұмыстары жүргізілуі тиіс. Бұл шаралар білім алушылардың бойында ұлттық рухты, адамгершілік қасиеттерді қалыптастырып, оларды отбасына, қоғамға және мемлекетке деген жауапкершілікке баулиды.

Ұлттық құндылықтар мен отбасылық дәстүрлерді сақтау арқылы болашақ ұрпақ қоғамның рухани және мәдени тұрақтылығын қамтамасыз етуде маңызды рөл атқарады. Отбасылық құндылықтарды насихаттау және сақтау – маңызды міндеттердің бірі. Отбасы күні аясында өткізілетін іс-шаралар мен конкурстар осы құндылықтарды нығайтуға, әрбір отбасының өзіндік ерекшеліктерін көрсетуге және бірлікті арттыруға септігін тигізеді. Мұндай іс-шаралар, мысалы,

«Менің отбасым – шығармашылық отбасы», «Менің отбасым – оқуға құштар отбасы», «Менің отбасым – спорттық отбасы» сияқты түрлі тақырыптарда ұйымдастырылған конкурстар, әкелер, аналар, ақсақалдар және әжелер кеңестерімен өткізілетін іс-шаралар отбасының әртүрлі қырларын көрсетуге мүмкіндік береді.

Әлеуметтік желілер мен бұқаралық ақпарат құралдары арқылы осы іс-шаралар туралы хабардар ету отбасылық құндылықтарды кеңінен насихаттауға көмектеседі. Сонымен қатар, өмірлік қиын жағдайдың туындау қаупі бар аймақтағы отбасылар мен адамдарға көмек көрсету мәселелері бойынша ведомствоаралық өзара іс-қимыл регламентін әзірлеу және бекіту маңызды қадам болып табылады. Бұл ретте әртүрлі ұйымдардың бірлескен жұмысы, көмек көрсетудің тиімділігі мен үйлесімділігі маңызды рөл атқарады.

Мектептер жанындағы білім беру ұйымдарын басқару мәселелеріне ата-аналардың тиімді қатысуы үшін ата-аналар академиялары құрылады.

«Мектеп – бала – ата-ана» үштігі принципі бойынша мектеп пен ата-ананың тығыз қарым-қатынасына негізделген жалпы адамзаттық құндылықтарға негізделген білім алушыларды тәрбиелеу мен оқыту жүйесін енгізу жалғасады. Осы шаралардың нәтижесінде әрбір білім алушының физикалық, психикалық, эмоционалдық және адамгершілік дамуына бағытталған тәрбие жұмысының үйлесімді жүйесі қалыптасады.

Ұлттық құндылықтарды білім беру жүйесіне интеграциялау үшін ғылыми-әдіснамалық негіздер әзірленуі қажет. Бұл негіздер білім беру теорияларымен және құндылықтарымен үйлесімді болуы, білім алушылардың қажеттіліктерін, қоғамның және мемлекеттің сұраныстарын қанағаттандыруы, сондай-ақ қазақ халқының ұлттық мәдениетінің мазмұнымен сәйкес болуы тиіс.

Бұл бағыттағы жұмыс жалпыадамзаттық құндылықтарды, мысалы, адалдық, мейірімділік, әділдік және өзін-өзі дамыту сияқты принциптерді қамтуы керек, осылайша жас ұрпақтың адамгершілік және патриоттық тәрбие алуына ықпал етеді.

Білім беру ұйымдарында жас ұрпақты идеологиялық тәрбиелеу жұмысына ерекше назар аудару қажет. Бұл тәрбие жеке тұлғаның негізін қалауға, адамның мәдени және ғылыми мұраға, тарихи жетістіктерге қатынасын қалыптастыруға бағытталған. Осы арқылы білім алушылардың өздерін және қоғамдағы орнын түсінуіне ықпал ету көзделеді.

Патриоттық тәрбиені жүзеге асыру үшін «Жас қыран», «Жас ұлан» балалар-жасөспірімдер қозғалыстары, «Ұшқыр ой алаңы» пікірталас қозғалысы сияқты ұйымдардың жұмысына тарту маңызды рөл атқарады. Бұл қозғалыстар білім алушыларды мектепті басқаруға, мектеп проблемаларын шешуге белсенді қатысуға, өз Отанының тарихына, мәдениетіне, салт-дәстүрлеріне құрметпен қарауға тәрбиелейді. Сонымен қатар, оларды ұйымдастырылған қоғамдық қызметке тарту арқылы шығармашылық тұлғаны қалыптастыруға ықпал етеді.

Білім алушыларды бағыттар бойынша клубтар мен жастар лигаларына (спорттық, дебаттық және т.б.) тарту кеңейтіледі. Экологиялық мәдениет пен салауатты өмір салтын қалыптастыру мақсатында «Ашық жүрек», «Саламатты

жастар» жобалары аясында эковолонтерлікті дамыту, «Жас турист» және «Гүлдене бер, Қазақстан» конкурстарын өткізу жоспарланған. Сондай-ақ, спорт үйірмелері мен секцияларын, оның ішінде ұлттық спорт түрлері бойынша («асық ату», «тоғызқұмалақ» сияқты) дамыту көзделеді.

Экологиялық тәрбие мен қоршаған ортаға ұқыпты қарауды дамыту тәрбие іс-шараларының негізгі бағыты болады. Бұл экологиялық мәдениетті, табиғатты қорғау және экологиялық ұйымдарды қолдау принциптері арқылы жүзеге асырылады. Қоршаған ортаны сақтау және табиғатқа жауапкершілікпен қарау тәрбие жұмысының басты бағыттарының бірі болып табылады.

Цифрлық технологиялардың дамуы өскелең ұрпаққа ерекше әсер етеді, сондықтан балалардың кибер қауіпсіздігі, кибергигиенасы және кибермәдениеті бойынша пайдалы әдеттерді қалыптастыру маңызды. Білім беру ұйымдарының тәрбие жұмысын жоспарлау барысында экологиялық цифрлық мәдениетті қалыптастыруға бағытталған іс-шаралар енгізілуі тиіс. Бұл балаларды рухани дамуына зиян келтіретін ақпараттардан қорғау шараларын әзірлеуді қажет етеді [5].

3. Бастауыш сынып пәндерін оқытуда базалық құндылықтарды қалыптастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар

Өскелең ұрпақты рухани-адамгершілік қасиеттерге тәрбиелеу – әрдайым өзекті мәселе болып табылады. Жас ұрпақ – біздің болашағымыз, ал ұрпақ тәрбиесі адамзаттың мәңгілік тақырыбы екені сөзсіз. Елдің ертеңі бүгінгі балалар мен жасөспірімдерді тәрбиелеу арқылы қалыптасады. Сондықтан оларды әлеуметтік тұрғыдан қамтамасыз ету, толыққанды білім алуына жағдай жасау және олардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау – Қазақстанның ұлттық саясатының негізгі бағыттарының бірі болып табылады. Бұл мемлекеттің болашақ ұрпаққа деген қамқорлығын айқын көрсетеді.

Құндылықтар – біздің ойымыз бен мінез-құлқымызды реттейтін басты принциптер. Оларды тәрбиелеу процесінде білім алушыларға жеткізу аса маңызды, себебі құндылықтар баланың дүниетанымын, тұлғалық дамуын және қоғамдағы орнын анықтайды. Осыған байланысты, тәрбие құндылықтарын пәндік білім мазмұнына кіріктіру өте қажет. Бұл тәсіл арқылы білім алушылар тек теориялық білім алып қана қоймай, сонымен қатар рухани-адамгершілік құндылықтарды меңгереді.

Білім беру мазмұнына құндылықтарды кіріктіру – білім алушылардың ішкі дүниесін байытып, оларды саналы, жауапты және этикалық тұрғыдан ойлайтын азамат ретінде қалыптастыруға мүмкіндік береді. Бұл Қазақстанның болашағы үшін мықты, рухани дамыған қоғам құруға бағытталған маңызды қадамдардың бірі.

Білім беру мазмұны тек білім және біліктер жиынтығын ғана емес, сонымен қатар, өмірлік құндылықтар мен идеялар жүйесін қамтиды. Бастауыш білім беру мазмұнында:

- 1) қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік;
- 2) құрмет;
- 3) ынтымақтастық;
- 4) еңбек пен шығармашылық;
- 5) ашықтық;
- 6) өмір бойы білім алу базалық құндылықтар болып айқындалған.

Әр сабақта келесі мәселелерді ескеру маңызды:

- құндылықтарды сабақ барысында қолдану;
- құндылық тек қана біреу болмайды;
- құндылық әрқашан тақырыпқа сай болуы шарт емес;
- аз болса да әрдайым;
- білім алушыларға қандай құндылық екенін айтпаймыз, тек нұсқаймыз

(Driving Question).

Құндылықтарды дарытуда мынандай әдіс-тәсілдер мен жұмыстарды қолдануға болады:

- ғибратты әңгіме айту;
- тренингтер өткізу;
- ойындар ойнату;
- өмірбаян;

- пікір алмасу;
- мағыналы видео;
- саяхат;
- пикник;
- көңілді кештер;
- челлендж;
- коворкинг.

Бастауыш білім адамның үздіксіз білім беру жүйесіндегі базалық білім деңгейі болып табылады, халықтың жалпы білімділік негізі, сондай-ақ жалпы білім берудегі жалпы жетістіктер осы білім беру деңгейіне байланысты болады. Бұл – ұлттық мәдениетті сақтаудың іргетасы және тұлғаны қалыптастырудың маңызды шарты. Жаңа ұрпақтардың қоғамдық қоғамдастыққа кірігуіне қосқан үлесін ескере отырып, бірде-бір білім беру институты бастауыш мектеппен бәсекелесе алмайды. Білім алушылар бастауыш мектептегі білім беру процесіне қатыса отырып, әлеуметтік маңызды ұстанымды қабылдайды және өзінің алғашқы әлеуметтік маңызды рөлін – оқушы болуды игереді.

Дүниетану пәні пәндік мазмұнды меңгеруді және қажетті оқу және практикалық дағдыларды (өмірлік, зерттеушілік, коммуникативтік) қалыптастыруды қамтамасыз ететіндей етіп құрастырылған. «Дүниетану» оқу пәнін оқытудың мақсаты ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтар тұрғысынан білім алушылардың бойында адам, табиғат және қоғамның өзара байланысуы және өзара тәуелділігі туралы білім жүйесін қалыптастыру болып табылады.

«Дүниетану» пәні әлеуметтік, қоғамдық-мәдени және табиғи процестер мен құбылыстарды өзара байланыста қарастырады, білім алушылардың қоршаған ортаны біртұтас түсінуін қалыптастырады. Бұл пән білім алушылардың қызығушылығын арттырып, қиялын дамытуға жәрдемдеседі. «Дүниетану» пәнінің мазмұны «Мен және қоғам», «Еліміздің табиғаты» және «Тарих беттерінен» бөлімдерінен тұрады. Базалық құндылықтарды «Дүниетану» пәні аясында енгізуге арналған келесі ұсыныстарды қарастыруға болады.

«Мен және қоғам» бөлімінде әр адам қоғамның бір бөлшегі екендігі, оның қоғамдағы алар орны, отбасындағы рөлі туралы негізгі ұғымдары қалыптасады. Яғни «*Ар-ұят*» бағыты бойынша достарына, сыныптастарына, отбасы мүшелеріне қамқор болу, мейірімділік таныту, отбасының, өз ортасының абыройын асыру.

Жас ұрпақ – біздің өміріміздің тікелей жалғастырушысы ғана емес, еліміздің тірегі, мызғымас болашағы. Ұрпағымыздың бойында ұлттық тәрбиені, имандылық қасиеттерді жетілдірсек, сонда ғана халқының салтын жақсы білетін, ата-анасын сыйлайтын, ел үшін еңбек ететін азаматты қалыптастырамыз. Ол үшін төмендегідей әдіс-тәсілдерді қолдануға болады:

- отбасы мүшелерінің ауызша портретін жасау;
- әулет шежіресін «жеті ата ағашын» құрастыру;
- өз шығындарын жоспарлау;
- отбасы бюджетінің негізгі кіріс-шығыстары есептеу;

- мектептің өзін-өзі басқару ұйымына мүше болу жолдарын қарастыру.

«Еліміздің табиғаты» бөлімінде білім алушылар табиғатта өзін-өзі ұстау ережелерімен, ауа райының адам өмірі мен шаруашылық іс-әрекетіне оң және кері әсерімен, өз өңіріндегі табиғи жағдайлардың жер бедері, климат, өсімдік және жануарлар әлемі, су нысандарымен және ең бастысы туризммен танысады. Бұл бөлім білім алушыларға қоршаған әлемнің тұтас бейнесін, адамдар мен табиғат әлемінің арасындағы өзара байланыс пен тәуелділігін түсінуін қалыптастырады. Қоршаған әлемге деген қызығушылығын арттырады, оны зерттеу процесі барысында танымдық құзыерттілігі қалыптастырып, әрі дамытуға көп үлесін тигізеді.

«Тарих беттерінен» бөлімінде білім алушылар Қазақстан тарихындағы маңызды оқиғалармен, сақтар, ғұндар, түркілер және қазақтар арасындағы этникалық байланыс хронологиясымен, мұражайлардың қызметі және маңызы туралы танысады. Бұл тақырыптар арқылы Қазақстанның және бүкіл әлемнің өткен кезеңдері мен қазіргі оқиғаларының себептерін және қазіргі заманға ықпал еткен өзгерістерді түсінуге, ұқсастықтары, айырмашылықтарын ажырату туралы білімдерін қалыптастырады. *Ұлттық мүддеге* сәйкес жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген еңбекқор, адал, саналы азаматты тәрбиелеуде маңыды рөл атқарады.

1-сыныптың «Дүниетану» пәнінде қарастырылатын тақырыптар, құндылықтарды және әдіс-тәсілдер

«Мен және менің отбасым» бөлімшесінде «Отбасы өмірі», «Менің отбасым», «Отбасындағы қамқорлық» «Біздің қажеттіліктеріміз бен мүмкіндіктеріміз» тақырыптары бар. Бұл тақырыптарда 1-сынып білім алушылары отбасы мүшелерінің арасындағы қамқор қарым-қатынастың маңызын түсіндіріп, мысалдар келтіреді. Ұсыныс бойынша жасалатын жұмыс түрлері: отбасымен бірге сурет салу, отбасының қызықты сәттерінен бейнеленген фотолардан коллаж жасау, отбасылық сурет көрмесін жасау, «тек сіздің отбасыңызға тән салт-дәстүр», «Менің отбасымның бір күні» сынды жұмыстар өткізуге болады. Бұл әдістерді қолдана отырып, ата-ананың өсиетін тыңдауға, отбасы татулығы мен берекесін қадірлеуге, перзенттік парызын өтеуге тәрбиелейді.

«Мектеп және мектеп қауымдастығы» бөлімшесінде *1.1.2.6 өзін мектеп оқушысы және сынып ұжымының мүшесі ретінде сипаттау; 1.1.4.4 жолда жүру тәртібін, жаяу жүргіншілердің қозғалысын реттейтін жол белгілерінің мәнін түсіндіру; 1.1.4.5 үй мен мектеп арасындағы қауіпсіз маршрут жоспарын құрастыру* оқу мақсаттарын жүзеге асыруға «Біздің мектебіміз», «Мектеп – ортақ үйіміз», «Маған мектепте оқыған ұнайды», «Мектеп ережелері», «Мектепке баратын жол» тақырыптары ұсынылған. Бұл оқу мақсаттарына жету үшін келесі жұмыс түрлерін қолдануға болады:

- мектеп ішінде экскурсия жасау;
- кітапханаға экскурсия;
- спорт залымен танысу;
- асхананы зерттеу;

- сыныптастарымен танысу;
- мектеп ережелерін сақтау;
- мектепке жол бағыттарын анықтау (маршрут қағазын жасау).

Құндылықтар: қазақстандық қоғам мен әлеуметтік орта туралы білімді үйден бастап, отбасынан, жергілікті қоғамдастықтан өңірлік және ұлттық деңгейге дейін меңгерту; қоғамдағы мінез-құлық нормаларын түсіндіру және олардың сақталу қажеттілігін ұғындыру; қоғамдағы қауіпсіз мінез-құлық ережелерімен таныстыру (қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік, өмір бойы білім алу).

«Менің атамекенім бөлімшесі» оқу мақсаттары: *1.1.3.1 өз мекенжайын атау және елді мекенінің географиялық орналасқан жерін сипаттау; 1.1.3.2 өзі тұратын елді мекеннің басты көшесін, ғимараттарын және көрнекі жерлерін сипаттау* мақсаттарында «Менің туған өлкем» және «Қазақстанның астанасы» тақырыптары қарастырылады. Ұсынылатын жұмыс түрлері:

- «Менің ауылымның/қаламның 7 кереметі» фотосурет байқауы;
- «Менің ауылым/қалам немен әйгілі» деректер жинау;
- «Тәуелсіз Қазақстан ұланымын» атты әңгімелесу өткізу.

Құндылықтар: Қазақстан географиясының негіздерін, оның ландшафты мен табиғи жағдайларын зерттеу ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарға құрмет көрсетуді қалыптастырады, ұлттық мұраны қастерлеуге, қазақ тілін, мемлекеттік рәміздерді құрметтеуге, татулық, келісім, ынтымақ және ел бірлігін сақтауға, отаншылдыққа тәрбиелейді.

«Денсаулық пен қауіпсіздік» бөлімшесінде «Менің күн тәртібім» тақырыбында «Менің бір күнім» сынып сағат түрінде күн тәртібін суретпен көрсетуге болады. «Менің денсаулығым. Мен қалай тамақтанамын?» пайдалы, зиянды тағамдарды топтастыра отырып, суретті ас мәзірін құрастыру. «Менің денсаулығым. Жеке басымның гигиенасы» тазалықтың негізгі қағидаттары туралы бейнебаян түсіру, «Үйде қандай қауіп-қатерлер орын алуы мүмкін?» тақырыбында «Бұлай істеуге болмайды» челендж түсіруге болады.

Өзі және өз денсаулығы туралы сұрақтар негізінде қоршаған әлемді түсінуін, денсаулықты қадірлеуге, салауатты өмір салтын ұстануға, жан мен тәннің тазалығын сақтау, дұрыс тамақтану мәдениетін қалыптастыру арқылы балалардың өз-өзіне қамқор болуын қамтамасыз ету.

«Мерекелер» бөлімшісі «Отбасылық мерекелер» тақырыбында қазақтың салт-дәстүрлерін сахналау ұсынылады. *Ар-ұят:* отбасының, өз ортасының абыройын асыру, ұлттық мәдениетті дәріптеу, мәдениеттердің әртүрлілігіне, өзінің және басқа халықтардың дәстүрлеріне, ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарға құрмет көрсетуді қалыптастыру.

«Жергілікті жерде бағдарлау» бөлімшесінде *1.2.1.1 жергілікті белгілер бойынша көкжасиек тұстарын анықтау* мақсатты берілген. «Бағдарлау дегеніміз не?» тақырыбында «Ағаштарды зерттейік», «Табиғат бағдарлауға көмекші» сынды жұмыстарды атқаруға болады. Бұл жұмыспен білім алушылардың зерттеу сұрақтар негізінде қоршаған әлемді түсінуін дамыту, зеректілігін арттыруға бағытталған. *1.2.1.2 табиғатта өзін-өзі ұстау*

ережелерін сақтаудың қажеттілігін түсіндіру оқу мақсаты «Табиғат аясында өзінді қалай ұстау керек?» тақырыбы бойынша табиғат аясындағы демалыста өзін-өзі ұстау ережелерімен таныстыру керек. Бұл экологиялық мәдениет құндылықтарын дарыту табиғатты қорғау, экологиялық жауапкершілік пен саналы мінез-құлықты қалыптастыруға бағытталған.

«Климат және ауа-райы» бөлімшесінде «Ауа райы деген не?», «Жыл мезгілдері» тақырыптары бар. Бұл сабақтарда «Менің өлкемнің ауа райы қандай» ауа-райын бақылау, «Синоптик деген кім?» бейне таныстырылым, «Менің сүйікті жыл мезгілім» сурет байқауын ұйымдастыруға болады. Аталған іс-шаралар балаларға қоршаған әлемнің тұтас бейнесін қалыптастыруға, адамдар мен табиғат арасындағы өзара байланыс пен тәуелділікті түсінуге көмектеседі. Қоршаған әлемге деген қызығушылығын арттыру, оны зерттеу барысында танымдық қабілеттерін дамыту мақсатында, Қазақстанның географиясының негіздерін, оның ландшафтын және табиғи жағдайларын зерттеу ұсынылады. Жаңаны білуге және тануға құштар бола отырып, адамның қоршаған ортаға әсері туралы білімді меңгерту көзделеді.

«Табиғи жағдайлар және олардың әсері» бөлімшесінде «Табиғат аясында өзінді қалай ұстау керек?» тақырыбы берілген. Білім алушыларға «Дұрыс-бұрыс» ойынын ойната отырып, табиғат аясындағы өзін ұстау ережелерін үйретуге, адамның қоршаған ортаға әсері туралы білімді меңгеруге, құқықтық және экологиялық мәдениетті тұлға болу құндылықтарын дарытуға бағытталған.

«Туризм» бөлімшесі «Адамдар саяхатқа не үшін шығады?» тақырыбында «Саяхатқа бірге шығайық» ойынын ойнату арқылы білім алушыларды табиғатқа, табиғи мұраға ұқыптылықпен қарауға және табиғи ресурстарды үнемді әрі тиімді қолдануға тәрбиелеуге және еңбекқорлыққа баулуға болады (қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік, еңбек пен шығармашылық).

«Ежелгі мәдениеттер мен өркениеттер» бөлімшесінде «Ежелгі адамдар қандай болған және қалай өмір сүрген?», «Ежелгі адамдардың өмірі қалай өзгерді?», «Адамдар үнемі сауда жасады ма?» тақырыптарымен танысу барысында «Онлайн мұражайларға» саяхат жасау арқылы ежелгі заманның танымал тарихи ескерткіштері, жәдігерлері туралы әңгімелеуге болады. Білім алушы бойына сіңетін құндылық: ұлттық мұраны қастерлеуге, татулық, келісім, ынтымақ және ел бірлігін сақтауға, отаншылдыққа тәрбиелеу.

«Қазақстанның тарихи тамырлары» бөлімшесі «Сақтар деген кімдер?», «Алтын Адам неліктен мемлекеттік символға айналған?» тақырыптарында «Мұражайға саяхат» жасауға, «Алтын адам моделін» құрастыруға болады. *Ұлттық мүдде:* білім алушылардың бойында ұлттық мәдениетті құрметтеу, ұлттық мұраға мұқият қарау және Қазақстанның мемлекеттілігін нығайтуға үлес қосу сияқты құндылықтарды қалыптастыру маңызды.

«Қазақстан тарихындағы маңызды оқиғалар» бөлімшесі «Көне жазулар» тақырыбы бойынша «Менің жеке әліпбиім», «Суретті мәтін құра» сияқты жұмыстар арқылы мәдениеттердің әртүрлілігіне, өзінің және басқа халықтардың дәстүрлеріне, ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарға құрмет көрсетуді

қалыптастыруға, адамның құқықтары мен міндеттерін түсінуге; адамгершілік, сыпайылық және толеранттылықты қалыптастыруды көздейді.

«Көрнекті тарихи тұлғалар және мәдениет қайраткерлері» бөлімшесіне сәйкес «Сақ патшайымы – Томирис» тақырыбымен танысқан кезде кинотайм ұйымдастыруға болады. Бұл жұмыстар арқылы ұлттық мүдде ретінде ұлттық мұраға ұқыпты қарау, өз елінің тарихын құрметтеу және ұлттық мұраны, мәдениетті дәріптеу қалыптасады. Сонымен қатар, қоғам игілігі үшін қызмет ету, отаншылдық, мемлекетшілдік және намысшылдық қасиеттерін дамытуға ықпал етеді.

2-сыныптың «Дүниетану» пәнінде ұсынылатын тақырыптар, құндылықтар және әдіс-тәсілдер

«Мен және қоғам» бөлімінде білім алушылар ұжымдық, топтық және тұлғааралық мінез-құлық нормаларын, сынып ұжымын сипаттауды, Қазақстан картасындағы ірі өзендер, көлдер, қалалар, жолдар мен өз облысын, денсаулық пен қауіпсіздікті, пайдалы және зиянды тағамдардың айырмашылықтарын, күнделікті жағдаяттардағы (үйде және қоғамдық орындарда) қауіпсіздік ережелерін, көлік түрлері мен олардың қажеттілігін, қоғамдық көліктегі өзін-өзі ұстау ережелерін, құқықтар мен міндеттерді, құқық, міндет және жауапкершілікті, қоғамға қызмет етудің әлеуметтік маңызын және Қазақстан Республикасының ұлттық және мемлекеттік мерекелерін зерттейді.

Қалыптасатын құндылықтар: өзін отбасының, сыныптың, мектептің, қоғамның және Отанның бір мүшесі ретінде сезіну; достарына, сыныптастарына және отбасы мүшелеріне қамқор болу, мейірімділік таныту; денсаулықты қадірлеу, салауатты өмір салтын ұстану, ойдың тазалығына және эмоционалдық тұрақтылыққа баулу.

«Елімнің табиғаты» бөлімі білім алушыларға ауа райының адам өмірі мен шаруашылық іс-әрекетіне әсерін түсіндіреді, сондай-ақ өз өңіріндегі табиғи жағдайлардың (жер бедері, климат, өсімдік және жануарлар әлемі, су нысандары) оң және теріс тұстарын талдауды үйретеді. Табиғаттың қолайсыз және қауіпті құбылыстарын жіктеу арқылы экологиялық білім мен жауапкершілікті көзқарас қалыптастырады. Осы бөлім арқылы табиғатқа жоғары ұлттық және жалпы адамзаттық құндылық ретінде қарауды негіздеуге бағытталған жоғары экологиялық мәдениетті тұлғаны дамыту көзделеді.

«Тарих беттерінен» бөлімі «мал шаруашылығы» және «егін шаруашылығы» туралы алғашқы түсініктерді береді, ғұндардың өмір салтына, Ботай мәдениетінің ерекшеліктеріне және қазақ халқының жылқыны қолға үйрету тарихына шолу жасайды. Әл-Фарабидің ғылымның дамуына қосқан үлесін зерттеп, Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздерінің мәні мен қолданылу саласын анықтайды. Сонымен қатар, Қазақстан халықтары достығының маңыздылығын түсінуді көздейді. Осы бөлім арқылы ұлттық мұраны қастерлеу, қазақ тілін және мемлекеттік рәміздерді құрметтеу, татулық, келісім және ел бірлігін сақтауға тәрбиелеу, отаншылдыққа баулу жүзеге асырылады.

3-сыныптың «Дүниетану» пәнінде ұсынылатын тақырыптар,

құндылықтар және әдіс-тәсілдер

«*Мен және қоғам*» бөлімінде отбасы, отбасы мүшелерінің арасындағы туыстық қатынастар және әулет шежіресін құрастыру сияқты тақырыптар қарастырылады. Бұл бөлімде өз әулетінің құндылықтарын анықтау, өз шығындарын жоспарлау және оңтайландыру жолдарын ұсыну, мектеп және мектеп қауымдастығының жұмысы, сыныптың өзін-өзі басқару ережелері, түрлі көзқарастар жағдайында сыныпта ұжымдық шешім қабылдау жолдары, қоғамда өзін-өзі ұстау әдеп нормалары, адамдар арасындағы достықтың маңыздылығы, менің атамекенім, елді мекендердің түрлі белгілері, қала мен ауылдың байланысы, денсаулық пен қауіпсіздік, тұрмыстық құралдарды пайдалану ережелері, спорт түрлерін топтастыру, спорттың қажетті негізгі түрлері мен жеке қабілеттерді анықтау, табиғи ортадағы қауіп-қатерлер, өзінің табиғи ортадағы қауіпсіздігін жоспарлау, құқық және міндеттер, Қазақстан Республикасының Конституциясының маңызы, мерекелер және Қазақстан халықтарының ұлттық мерекелерінің маңызы сияқты тақырыптар қамтылады.

Қалыптасатын құндылықтар: өзін отбасының, сыныптың, мектептің, қоғамның және Отанның бір мүшесі ретінде сезіну, достарына қамқор болу, денсаулықты қадірлеу және салауатты өмір салтын ұстану.

«*Елімнің табиғаты*» бөлімінде жергілікті жерде бағдарлану, астрономиялық белгілер бойынша көкжиек бағыттарын анықтау, масштаб пен шартты белгілерді пайдалана отырып, жергілікті жердің жоспарын құру, климат және ауа райы, жер климатының негізгі түрлері, ауа райы мен климаттың қолайсыз жағдайларында өзін-өзі ұстау ережелері, табиғи жағдайлардың адам өмірі мен іс-әрекетіне әсері, адамдардың табиғи жағдайларға байланысты орналасуын талдау (рельеф, климат, өсімдік және жануарлар әлемі, су нысандары), геологиялық және табиғи-климаттық апаттар туындаған жағдайдағы өзін-өзі ұстау ережелері және туризм сияқты тақырыптар зерттеледі. Қазақстанның тартымды туристік нысандарының рейтингісі ұсынылады. *Қалыптасатын құндылықтар:* қоршаған әлемнің тұтас бейнесін түсіну, адамдар мен табиғат арасындағы өзара байланыс пен тәуелділікті қабылдау, қоршаған ортаға деген қызығушылықты арттыру және танымдық қабілеттерді дамыту.

«*Тарих беттерінен*» бөлімінде көшпелі және отырықшы өмір салтының ерекшеліктері, тарих және мәдениет ескерткіштерін сақтау маңыздылығы, Қазақстанның тарихи тамыры, Түркілердің өмір салты, Қазақстан тарихындағы маңызды оқиғалар, Қазақ хандығының құрылу себептері, көрнекті тарихи тұлғалар мен мәдениет қайраткерлері, Абылай хан, Керей хан, Жәнібек хан, тәуелсіздік, мемлекеттілік және патриотизм, Қазақстанның бейресми рәміздерінің мәні (мысалы, «Алтын адам», «Бәйтерек» монументі, «Мәңгілік Ел» қақпасы) және тұлғаның, отбасының, қоғам мен мемлекеттің дамуындағы еңбектің рөлі қарастырылады.

Қалыптасатын құндылықтар: жақсылыққа бой түзеу, абыройлы болу, ар-ұждан, намыс, жауапкершілік, мейірімділік, қамқорлық және әділдік қасиеттерін жоғары ұстау, сондай-ақ патриоттық мәдениетті қалыптастыру болып табылады.

4-сыныптың «Дүниетану» пәнінде ұсынылатын тақырыптар, құндылықтар және әдіс-тәсілдер

«Мен және қоғам» бөлімі отбасының қоғам өміріндегі маңызы мен отбасы мүшелерінің функционалдық рөлін түсіндіреді, сондай-ақ отбасы бюджетінің кіріс-шығыстарын жоспарлауды және оңтайландыру жолдарын қарастырады. Мектептің өзін-өзі басқару ұйымына мүше болу жолдары, көшбасшыға тән тұлғалық қасиеттер және менің атамекенім сияқты тақырыптар зерттеледі. Түрлі дәрежедегі әкімшілік-аумақтық бірліктер, өз аймағының экономикалық қызмет атқаратын субъектілері, денсаулық пен қауіпсіздік, спорттың әр түрлеріндегі жарақаттану себептері мен қауіптері, жасанды ортадағы қауіп-қатерлер мен өз қауіпсіздігін жоспарлау мәселелері қарастырылады. Құқықтар мен міндеттер, Конституцияның қоғам өміріндегі маңызы, демократиялық құқықтар мен бостандықтар, сондай-ақ мерекелер мен кәсіби мерекелердің тарихы талқыланады.

Қалыптасатын құндылықтар: қоғам игілігі үшін қызмет ету, жан мен тәннің тазалығын сақтау, дұрыс тамақтану мәдениеті, қоршаған орта тазалығын сақтау, ақпараттық, медиа және қаржылық сауаттылықты қалыптастыру, ізденімпаз және жасампаз тұлғаны тәрбиелеу.

«Елімнің табиғаты» бөлімінде жергілікті жерде бағдарлану, нысанның басқа нысандарға қатысты орны, глобус пен карталардың қолданылуы, параллельдер, меридиандар және экватор сияқты тақырыптар қарастырылады. Климаттың адамзат дамуына әсері, табиғи жағдайлардың адам өміріне және іс-әрекетіне әсері, өз өңіріндегі және Қазақстан аймақтарындағы адамдардың табиғи жағдайларға байланысты шаруашылық іс-әрекеттері, табиғи апаттар туындау ықтималдылығы зерттеледі. Туризм тақырыбы бойынша Қазақстан мен Астана (тұрғылықты жері) бойынша туристік маршруттар құру қарастырылады.

Қалыптасатын құндылықтар: табиғатқа және табиғи мұраға ұқыпты қарау, табиғи ресурстарды үнемді әрі тиімді пайдалану, еңбекқорлыққа тәрбиелеу.

«Тарих беттерінен» бөлімінде «технологиялық прогресс» ұғымымен танысу, тарихи мұражайлардың қызметі мен мұражайдың өзіндік жобасы туралы мәліметтер беріледі. Қазақ халқының шығу тарихы, сақтар, ғұндар, түркілер және қазақтар арасындағы байланысты графикалық түрде бейнелеу, Қазақстан тарихындағы маңызды оқиғалар, Қазақстанның XX-XXI ғасырлардағы жетістіктерінен мысалдар келтіру, шығармашылық және еңбек салаларындағы көрнекті қайраткерлердің өмірбаяны қарастырылады. Қазақстан тарихы, тәуелсіздік, мемлекеттілік және патриотизм, «Қазақстан» атауымен байланысты ұлттық бренд, Қазақстанның әлемдік сахнадағы рөлі зерттеледі.

Қалыптасатын құндылықтар: Қазақстан мүддесіне адал қызмет ету, ұлттық мұраға ұқыпты қарау және Қазақстан мемлекеттілігін нығайтуға атсалысу.

Жалпы «Дүниетану» пәні:

- Қазақстан халқының әлеуметтік, моральдық, шығармашылық және коммуникативтік аспектілерінің жалпы көрінісін ұсынады, білім алушылардың

өздері, отбасы және үйі туралы сұрақтар негізінде қоршаған әлемді түсінуін дамытуға ықпал етеді;

- Қазақстанның географиясын, оның ландшафтын және табиғи жағдайларын зерттейді;

- өткен оқиғалардың қазіргі әлемнің қалыптасуына әсерін және қазіргі оқиғалардың болашаққа ықпалын түсінуге мүмкіндік береді;

- адамның қоршаған ортаға әсері туралы білімді меңгеруге, тұрақты даму қажеттілігін түсінуге көмектеседі;

- мәдениеттердің әртүрлілігіне, өзінің және басқа халықтардың дәстүрлеріне, ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарға құрмет көрсетуге, адамның құқықтары мен міндеттерін түсінуге ықпал етеді;

- адамгершілік, сыпайылық және толеранттылықты қалыптастыруға бағытталған.

Дүниетану пәнін оқыту арқылы жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген еңбекқор, адал, саналы, жасампаз азаматты тәрбиелейміз. Ұлттық рухы биік, адамгершілігі жоғары, салауатты өмір салтын ұстанатын, елінің өткенін құрмет тұтып, болашағына өз үлесін қосуға дайын, жан-жақты білімді және жаңашыл тұлға қалыптасады.

Бастауыш мектепте оқу пәндерін оқыту кезінде базалық құндылықтарды қалыптастыру бойынша әдістемелік ұсыныстар:

1. Оқу бағдарламаларына құндылықтар бағдарларын енгізу:

- оқу пәндерінің мазмұнына адамгершілік және мәдени құндылықтарды кіріктіру;

- моральдық және этикалық мәселелерді талқылауға арналған арнайы сабақтар әзірлеу.

2. Оқытудың белсенді және интерактивті әдістерін қолдану:

- сын тұрғысынан ойлауды және құндылықтарды түсінуді дамытуға бағытталған рөлдік ойындар, пікірталастар және топтық жобаларды өткізу;

- базалық құндылықтардың мысалдарын көрсету үшін мультимедиялық және көрнекі құралдарды қолдану.

3. Қолайлы білім беру ортасын құру:

- сыныпта сыйластық, ынтымақтастық және қолдау атмосферасын қалыптастыру;

- базалық құндылықтарды көрсететін жақсы мінез-құлық пен әрекеттерді ынталандыру.

4. Отбасы мен қоғамның қатысуы:

- құндылықтарды талқылау және нығайту үшін ата-аналар мен қоғам өкілдерінің қатысуымен бірлескен іс-шаралар ұйымдастыру;

- құндылықтарды тәрбиелеу және қалыптастыру мәселелері бойынша ата-аналар үшін жиналыстар мен семинарлар өткізу.

5. Үнемі бағалау және рефлексия:

- білім алушылардың оқу және сыныптан тыс іс-шараларда базалық құндылықтарды түсінуі мен қолдануын жүйелі бағалауды енгізу;

- балалардың күнделікті өмірде құндылықтарды қалай қолданатынын талқылайтын рефлексиялық сабақтар өткізу.

6. Мұғалімдердің кәсіби дамуы:

- педагогтарды құндылықтарды қалыптастыру және оларды оқу процесіне кіріктіру әдістемелеріне оқыту;

- құндылықтарды тәрбиелеу жөнінде тәжірибе және үздік тәжірибе алмасу үшін тренингтер мен семинарлар өткізу.

Бұл ұсынымдар бастауыш мектеп білім алушыларының жеке тұлға ретінде жан-жақты дамуы мен қалыптасуына ықпал ете отырып, олардың базалық құндылықтарын қалыптастыруға біртұтас тәсіл жасауға көмектеседі.

Павлодар облысының білім беру басқармасы, Аққұлы ауданының білім беру бөлімінің «Жаңатан негізгі жалпы білім беретін мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің бастауыш сынып мұғалімі
Айтуганова Салтанат Токаевнаның тәжірибесінен

4-сынып

Пән	Құндылық	Қолданылатын әдіс-тәсілдер
Әдебиеттік оқу	Қазақстандық патриотизм мен азаматтық	<p>Бөлім: Менің Отаным -Қазақстан Сабақ тақырыбы: Отаным – бақыт ордасы Мақсаты: тақырыпты, негізгі ойды анықтап үйренеді. 1-тапсырма. «Отанға тілек» тақырыбында топтастыру құру. Сұрақтар: - «Отан» дегенді кім қалай түсінеді? -Өз отанымызға қандай тілектер айтамыз, балалар? -Барлығымыз өз Отанымызға тілек айтайық. «Өрмекшінің торы» әдісі арқылы тілек айтылады. «Өрмекшінің торы» әдісін пайдаланып, білім алушылар бір- біріне өз туған жеріне, Отанына жақсы игі тілектерін айту арқылы жіпті лақтырады. жіпті лақтыру арқылы Дескриптор: - Жіп лақтыру арқылы тілектерін айтады.(1б)</p> <p>Қалыптастырушы бағалау: Тапсырмаға белсенділік танытқан білім алушыларға <u>«Жарайсың!»</u> деген мадақтау сөзімен ынталандыру.</p> <p>Ықтимал жауаптар: Еліміз аман болсын! Әрқашан бейбітшілік күн болсын! Отанымыз тыныш болсын! Сәбилер жыламасын! Болашағымыз жарқын болсын! т.б.</p> <p>2 - тапсырма. Ә.Табылды «Қайырлы таң, балалар!» өлеңін дауыстап оқып, кейіпкердің айтақ ойын дәлелдейді. Кейіпкер нені мақтан етеді, неге қуанады? Алдарында берілген шарларға кейіпкер нені мақтан етті, неге қуанды өз жауаптарыңды жазады. «Әуе шары» әдісі арқылы берілген шарларға әр білім алушы өз нұсқаларын жазады.</p>

		 <p>Дескриптор: - өз ойын қисынды және жүйелі түрде жазады (1б) - қорытынды жасайды (1б)</p> <p>Қалыптастырушы бағалау: «Білім заряды» әдісі балалар арқылы өз жауаптарын бағалайды.</p> <p>Ықтимал жауаптар: Кейіпкер арайлап атқан таңның, жер бетінде тыныштық орнағанын, еліміздің жарқырағанын, халықтың амандығын білдіреді.</p>				
Әдебиеттік оқу	Қазақстандық патриотизм мен азаматтық	<p>Бөлім: Менің Отаным - Қазақстан Сабақ тақырыбы: Мен Қазақстанның азаматымын. Мақсаты: Шығармашылық жұмыс жасап үйренеді. Оқу түрлерін қолдану</p> <p>1-тапсырма. Мәтіннен Отан сөзімен мәндес сөздерді іздеңдер. «Көзбен оқып жауап бер» әдісі арқылы білім алушылар мәтіннен «Отан» сөзіне мәндес сөздерді тауып айтады.</p> <p>Дескриптор: - мәндес сөздерді табады (1 б)</p> <p>Қалыптастырушы бағалау: «Фотоаппарат» әдісі арқылы балалар өз жауаптарын бағалайды.</p> <p>Ықтимал жауаптары: Туған жер, өскен өлке, ұлан – байтақ қазақ даласы, алтын бесік – Атамекен, Қазақ елі, ата қоныс.</p> <p>2-тапсырма. Мәтінде берілген үзінді бойынша автор пікірін мысалдар келтіре отырып, дәлелдейді. «Аяқталмаған ой» әдісі арқылы кестені толтырады.</p> <table border="1" data-bbox="801 1070 1984 1334"> <thead> <tr> <th data-bbox="801 1070 1288 1145">Мәтіннен үзінді</th> <th data-bbox="1288 1070 1984 1145">Автордың пікірін мысалдар келтіріп, дәлелде.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="801 1145 1288 1334">Туған жеріміз – Қазақстанда суы телегей теңіз де, ұшар басын мәңгі қар басқан зеңгір тауда, көкпеңбек боп бой түзеген орман - тоғай да баршылық.</td> <td data-bbox="1288 1145 1984 1334">Иә, Қазақстанда Ықтимал жауап: <i>Арал теңізі, Балқаш көлі, Каспий теңізі, Зайсан көлі, Жетісу Алатауы, Бұқпа тауы, алтай таулары, Баянауыл ұлттық бағы, Ертіс маңындағы таспалы тоғай бар.</i></td> </tr> </tbody> </table>	Мәтіннен үзінді	Автордың пікірін мысалдар келтіріп, дәлелде.	Туған жеріміз – Қазақстанда суы телегей теңіз де, ұшар басын мәңгі қар басқан зеңгір тауда, көкпеңбек боп бой түзеген орман - тоғай да баршылық.	Иә, Қазақстанда Ықтимал жауап: <i>Арал теңізі, Балқаш көлі, Каспий теңізі, Зайсан көлі, Жетісу Алатауы, Бұқпа тауы, алтай таулары, Баянауыл ұлттық бағы, Ертіс маңындағы таспалы тоғай бар.</i>
Мәтіннен үзінді	Автордың пікірін мысалдар келтіріп, дәлелде.					
Туған жеріміз – Қазақстанда суы телегей теңіз де, ұшар басын мәңгі қар басқан зеңгір тауда, көкпеңбек боп бой түзеген орман - тоғай да баршылық.	Иә, Қазақстанда Ықтимал жауап: <i>Арал теңізі, Балқаш көлі, Каспий теңізі, Зайсан көлі, Жетісу Алатауы, Бұқпа тауы, алтай таулары, Баянауыл ұлттық бағы, Ертіс маңындағы таспалы тоғай бар.</i>					

Дескриптор: - үзінді бойынша автор пікіріне мысал келтіреді (1 б)
Қалыптастырушы бағалау: «Тик - ток» әдісі арқылы бағаланады.

3-тапсырма. Димаш Құдайбергеннің «Қазақстан» әнін тыңдап, тапсырмаларды орындаңыз. Әнге қатысты белгіні қойыңыз

Құрдастарына	Отанына	Анасына

Дескриптор:

- әнді тыңдайды, кестеге әнге қатысты белгіні қояды (1 б)

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім төрешісі» әдісі арқылы бағаланады

4-тапсырма. «Қазақстан – біздің Отанымыз» тақырыбында шағын әңгіме жазу
 Өтілген тақырыптарды негізге ала отырып, «Қазақстан – біздің Отанымыз» тақырыбында әңгіме жазамыз. Отанымыздың көріктері жерлері мен табиғатын суреттеп жазуға болады.

- Қандай көрікті жерлеріміз бар?
- Біз немен мақтана аламыз?
- Отан туралы қандай мақал-мәтелдер білеміз?
- Біздің Отан алдындағы борышымыз қандай?
- Отанымыздың көркеюіне біз не істеу керекпіз?

Осы сұрақтарға ауызша жауап бере отырып білім алушылар ойын жинақтап шағын әңгіме жазады.

Дескриптор: - ойын жинақтап, жүйелеп шағын әңгіме жазады. (3 б)

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім ағашы» әдісі арқылы бағаланады.

<p>Әдебиеттік оқу</p>	<p>Қазақстандық патриотизм мен азаматтық</p>	<p>Бөлім: Менің Отаным -Қазақстан Сабақ тақырыбы: Отан туралы өлең – жыр оқимыз. Мақсаты: Шығарманың тақырыбын, негізгі ойын анықтаймын. Шығармашылық жұмыстар жасап үйренемін.</p> <p>1-тапсырма. Отанымыздың өткені, қазіргісі, келешегі туралы қайдан, неден білесің? Тұманбай Молдағалиевтің «Отан» өлеңін мәнерлеп дауыстап оқып, сөздік жұмысы жүргізілгеннен кейін тапсырмаларды орындаймыз.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Балалар өлең не туралы? - Отан алдындағы борышымыз қандай деп ойлайсындар? - Жақсы ендеше өлеңде қандай сөздер түсініксіз болды? <p>Сөздік жұмысы: Атаңның рухына балау – ата -бабамыз сияқты құрметтеу. Ал енді, Отанымыздың өткені, қазіргісі, келешегі туралы қайдан, неден білесің? ойымызды жинақтап «Арқан тартысы» әдісі арқылы топпен жауап берейік.</p> <p style="text-align: center;">«Арқан тартысы» әдісі</p> <p>Ықтимал жауаптары: Отанымыздың өткені, қазіргісі, келешегі туралы ата- әжемізден, әке -шешемізден, мұғалімнен, аға- әпкелерімнен. Кей ақпараттарды кітаптан, интернеттен, телевизордан білемін.</p> <p>Дескриптор: - сұрақтарға дұрыс жауап береді - тілдік нормаларды сақтайды</p> <p>Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Тик ток» әдісі арқылы бағаланады.</p> <p>2- тапсырма.</p> <p style="text-align: center;">«Музарт» тобы. «Ұлы дала» әні</p> <p>Тапсырма: Әнді тыңдап, мағынасын түсініңіз.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ән не туралы? - Ұлы дала дегенді қалай түсінеміз?
-----------------------	--	---

«Ұлы Дала» ұғымы – баяғыдан бар ұғым. «Десті Қыпшақ» деген сөз қыпшақтың даласы деген сөз. Ұлы Дала ұғымына Алтайдан Қара теңізге дейінгі даланы атайтын болған. Оның негізгі аумағы - қазақ жері.

Туған дала – /Отан, туған жер/

Көл – /суға толы дербес ойыс/

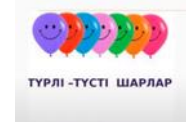
Байлық – /қоғамға және жеке адамға қатысты материалдық құндылық/

Тау - /тау деп аса жоғары биіктікке көтерілген жердің бір бөлігін атайды./

Дескриптор:

- әнді тыңдайды, әндегі білім алушылардың білімі «Түрлі сөздерге мән береді
 - тірек сөздерді табады, бағаланады.
- мағынасын анықтайды (3б)

Қалыптастырушы бағалау:

3- тапсырма. «Отан қайдан, неден басталады?» тақырыбына эссе жазу.

- Балалар қазір өтіп жатқан тақырыптарымыз қандай тақырыпқа байланысты?

- Отан тақырыбын өтіп жатырмыз.

- Иә, Отанға байланысты дұрыс айтасындар. Ендеше Отан қайдан, неден басталады?

- Осы сұрақтың жауабын дәптерімізге эссе түрінде жазамыз.

Дескриптор:

- өз ойларын жүйелі жеткізеді,
 - тілдік нормаларды сақтайды,
 - сауатты жазуға дағдыланады.
- (4 б)

Қалыптастырушы

бағалау: білім алушылардың білімі «Білім шыңы» әдісі арқылы

бағаланады.

Ықтимал жауап: «Отан қайдан, неден басталады?» эссе

Отан – әр адамзаттың кіндік қамы тамған атамекені. Менің өмірге келіп, мектеп табалдырығын аттап, өсіп – өнген, бейбіт өмір сүріп жатқан топырағым. Отан отбасынан басталады деп тегін айтпаған. Ол біздің алған тәлім -тәрбиемізден бастап, отанға, үлкенге, кішіге көрсеткен құрметіміз. Әр баланың, әр азаматтың Отан алдындағы борышы елін, жерін сыртқы жаудан қорғау болып табылмақ. Ендеше Отан алдындағы борышымызды өтеу біздің міндетіміз.

Әдебиеттік оқу	Құрмет	<p>Бөлім: Құндылықтар Сабақ тақырыбы: Адами асыл қасиеттер. Мақсаты: Өз ойымды мәтінмен салыстырамын. Кәтені тауып, түзетемін.</p> <p>1-тапсырма. Қазыбек би «Не қымбат?», « Не қиын?» өлеңдерін түсініп оқып, түсінгендерін постерге салып қорғау. Дескриптор: - түсініп оқиды. - түсінгендерін мазмұндап постерді қорғайды. (2 б)</p> <p>2- тапсырма . «Аяқталмаған сөйлем» әдісі арқылы берілген өлеңдегі түсіп қалған сөздермен толықтырады. 1- топ. Не қымбат? 2- топ. Не қиын? - Балалар алдарыңда берілген өлең жолдарындағы түсіп қалған сөздерді толықтырамыз. Дескриптор: - мәнерлеп оқиды. - көп нүктенің орынан тиісті сөздерді жазады (3 б)</p> <p style="text-align: center;">1-топ Не қымбат?</p> <p>Алтын ұяң – ...қымбат, Құт - берекең – ...қымбат. Аймалайтын ... қымбат Асқар тауың – ... қымбат. Мейірімді ... қымбат, Туып – өскен ... қымбат. ... пенен ... қымбат ...</p> <p>Жауап: Алтын ұяң – <i>отан</i> қымбат, Құт -берекең – <i>атаң</i> қымбат. Аймалайтын <i>анаң</i> қымбат Асқар тауың – <i>әкең</i> қымбат. Мейірімді <i>апаң</i> қымбат, Туып – өскен <i>елің</i> қымбат. <i>Ұят</i> пенен <i>ар</i> қымбат ...</p> <p style="text-align: center;">2-топ Не қиын?</p> <p>Арадан шыққан ... қиын, Таусылмайтын ... қиын,</p>
----------------	--------	--

Шанышқылаған ... қиын,
Жазылмаса ... қиын,
Іске аспаған ... қиын.
Тентек болса ... қиын,
Не істеріңді біле алмай
Ашиды сонда бос миың.
Жауап: Арадан шыққан *жау* қиын,
Таусылмайтын *дау* қиын,
Шанышқылаған *сөз* қиын,
Жазылмаса *дерт* қиын,
Іске аспаған *серт* қиын.
Тентек болса *ұл* қиын,
Не істеріңді біле алмай
Ашиды сонда бос миың.

Қалыптастырушы бағалау: «Білім заряды» әдісі арқылы балалар бағаланады

3- тапсырма. Аудио мәтінді QR кодты сканерлеу арқылы оқып, тапсырмаларды орындау.

«Қадірсіз десең халқыңнан сұра»

Тыңдап, тапсырмаларды орындаңыз.

Мағынасын түсініңіз.

- Балалар аудио мәтінде не туралы айтылған?
- Қандай сөздер түсініксіз?
- Дұрыс дат, қолақпандай
- Ендеше сол сөздерді сөздіктен қарап, түсініп алайық.

Дескриптор: - аудио мәтінді тыңдайды,
- таныс емес сөздерді анықтайды (2 б)

Сөздікпен жұмыс

Би — дәстүрлі қазақ қоғамының саяси-әлеуметтік жүйесіндегі демократиялықбиліктің иесі.

Дат - байырғы қазақ қоғамында бекзадалар мен билік өкілдерінен (хан, сұлтаннан) қараша сөз сұрағанда айтылатын этикеттік мәнді қаратпа сөз. Сонымен бірге билік өкілдерінің жоғарғы мәртебелі саяси-әлеуметтік статусын да білдіреді.

Қолақпандай - үлкен, дәу деген мағынаны білдіреді.

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Түрлі түсті шарлар» әдісі арқылы бағаланады.

4-Тапсырма. Тыңдаған мәтін бойынша тест сұрақтарының жауабын табамыз.

Дескриптор: - тест жауабын анықтайды (1 б)

Бөкен қарт өзін теңеген нұсқаны табыңыз.

А) қадірсіз Ә) қазымыр Б) жауабы жоқ В) қыдырма

5- тапсырма. Мәтінді тыңдап, түсіндік па, балалар? Түсінсек мәтіндегі жалқы, жалпы есімдерді жазайық.

Дескриптор:- жалқы, жалпы есімдерді жазады (2 б)

Жалпы есімдер	Жалқы есімдер
Қой Ұл Шал Халық Қатын Көрші	Бөкен Сырым

Әдебиеттік оқу

Құрмет

Бөлім: Құндылықтар

Сабақ тақырыбы: Ата – баба тәрбиесі.

Мақсаты: Өз ойымды, сезімімді салыстырамын.

Бүгінгі сабағымызда «Ұшқан ұя» әңгімесінен үзінді бойынша ұлттық құндылықтарды анықтаймыз.

- Балалар мәтінді түсініп оқып, қандай ұлттық құндылықтар барын тауып көрейік.
- Бата қай кезде беріледі?
- Батаны кім береді? /Осы сұрақтарға жауап аламын/

Мәтінді QR кодты сканерлеу арқылы оқып, тапсырмаларды орындау

- Балалар, тақтада не көріп тұрмыз?
- Иә, дұрыс бөлме. Осы бөлмеде сабаққа қатысты тапсырмалар жасырынған. Сол тапсырмаларды тауып, орындағымыз келе ме?

- Жақсы, ендеше тапсырмаларды орындайық.

1- тапсырма

JoYTEKA` платформасы арқылы

Сонда Иماش бабам былай деген екен:

- Алатаудың қыраны мол еді,

Қырағы болсын құлыным!

Қойнауы суға мол еді,

Бұлағы болсын құлыным!

Дескриптор: - шығарманың құндылығын түсінеді;
- сұрақтарға жауап беруде аргументтер келтіреді (2 б)

Қалыптастырушы бағалау: «Білім картасы» әдісі балалар арқылы бағаланады

- Әрбір тапсырманы орындау барысында білім алушылар ұяшықты бояп отырады. Сабақ соңында неше ұяшық боялса, сонша балл алады.

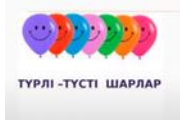
2-тапсырма. Мәтіннен жазушының отбасы мүшелеріне деген қандай сезімдерін байқадың?

Дескриптор: - жазушының отбасы мүшелеріне деген сезімін айтады (1 б)

Қалыптастырушы бағалау: «Білім картасы» әдісі арқылы бағаланады.

- **Ықтимал жауап:** Мәтіннен жазушы отбасы мүшелеріне үлкен құрметпен, сыйластықпен қараған.

3-тапсырма. Wordwall платформасы арқылы сұрақтарға жауап береді

		<p>- Келесі тапсырмамыз мәтін бойынша сұрақтарға жауап береміз. Дайынбыз ба? - Тамаша, дайын болсақ тақтадағы QR кодты сканерлеп сұрақтарға жауап берейік.</p> <p>Дескриптор:- сұрақтарға жауап береді. /1 б / - сұрақтарға жауап беруде аргументтер келтіреді; /2 б /</p> <p>Қалыптастырушы бағалау: «Білім картасы» әдісі арқылы бағаланады. - Жақсы, балалар, біз тапсырмаларды орындадық енді бөлменің есігін ашайық. Бөлmemіздің есігі ашылды, яғни біз барлық тапсырмаларды орындадық. «Білім картасы» әдісі арқылы бүгінгі сабаққа баллдарыңды қойып, маған тапсырыңдар</p>						
Әдебиеттік оқу	Құрмет	<p>Бөлім: Құндылықтар Сабақ тақырыбы: Халқымыздың салт -дәстүрі Мақсаты: Сөйлеу барысында иллюстрацияларды қолданамын. Қатені тауып, түзетемін. - Балалар қандай салт -дәстүрлерді білеміз? - Неліктен біз салт -дәстүрлерді ұмытпауымыз керек?</p> <p>1-тапсырма. Сәбидің бесігі неден жасалады? Білім алушылардың танымдық түсінігін арттыру мақсатында кесте беріледі. Кестеге сұрақтың жауабын белгілейді.</p> <table border="1" data-bbox="801 1043 2072 1121"> <thead> <tr> <th data-bbox="801 1043 1283 1082">Ағаштан</th> <th data-bbox="1283 1043 1682 1082">Темірден</th> <th data-bbox="1682 1043 2072 1082">Матадан</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="801 1082 1283 1121"></td> <td data-bbox="1283 1082 1682 1121"></td> <td data-bbox="1682 1082 2072 1121"></td> </tr> </tbody> </table> <p>Дескриптор: сұрақтардың жауабын белгілейді (1 б)</p> <p>Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Түрлі түсті шарлар» әдісі арқылы бағаланады.</p> <p>2- тапсырма. Кестедегі сөздерді өзгертіп айт. Кестеде не? деген сұраққа жауап беретін сөздер берілген, Сол сөздерді қандай? деген сұраққа жауап беретін сөздерге айналдыру керек.</p>	Ағаштан	Темірден	Матадан			
Ағаштан	Темірден	Матадан						

Не?	Қандай?
кие	<i>киелі</i>
қасиет	<i>қасиетті</i>
ақыл	<i>ақылды</i>

Дескриптор: сөздерді оқып, түрлендіріп жазады (1 б)

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім заряды» әдісі арқылы бағаланады

3-Тапсырма. Тұрмыс – салт жырларын ажырату. Білім алушылар тақырыпқа байланысты алған білімдерін суреттерді салыстыру арқылы дәлелдейді. Тұрмыс – салт жырларын сурет бойынша **Wordwall** платформасы арқылы салыстыру.

Дескриптор: - тұрмыс -салт жырларынан халықтың тұрмыс – тіршілігін, әдет – ғұрпын, салт - дәстүрін танып біледі, салыстырады (3 б)

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім шыңы» әдісі арқылы бағаланады

4-Тапсырма. QR кодты сканерлеу арқылы мәтінді тыңдап, мағынасын түсініп, тапсырмаларды орындау.

- Балалар тақтада берілген QR кодты сканерлеу арқылы мәтінді тыңдап, мағынасын түсініп, тапсырмаларды орындаймыз

QR кодты сканерлеу

Мағынасын түсініңіз.

Шілдеhana – баланың дүниеге келуіне байланысты мереке. Шілдеhanаны «алғашқыүш түнде жын-перілер жаңа туған нәрестені ұрлап әкетіп, оның орнын басады» деген сеніммен байланыстырған. Ал жастардың көңілді, шулы отырысы оларды қорқытады деп сенген.

Бесік жыры – жас нәрестені жұбатып, алдарқататын сазды ән.

Бесік – жас нәрестеге арналып жасалған, тербелмелі ағаш төсек.

Көрімдік – жас нәрестені бірінші рет көргендігі үшін дос-жаранның дәстүрбойынша беретін кәдесі.

Дескриптор: -мәтінді тыңдап, мағынасын түсінеді. / 1 б /

Тапсырмаларды орындаңыз. Көп нүктенің орнына керекті сөзді табыңыз.

..... жата ғой,

Тәтті ұйқыға бата ғой.

- A) Төсекке
- B) Жастыққа
- C) Ақ бесікке
- D) мамығым
- E) көрпеге

Дескриптор:

-мәтінді тыңдап, мағынасын түсінеді

- көп нүктенің орнынына керекті сөзді табады (2 б)

Қалыптастырушы бағалау:

білім алушылардың білімі «Білім төрешісі» әдісі арқылы бағаланады

5-тапсырма. QR кодты сканерлеу арқылы мәтінді тыңдап, мағынасын түсініп, тапсырмаларды орындау.

Дескриптор: - мәтінді тыңдап, мағынасын түсінеді (1 б)

Мағынасын түсініңіз.

		<p>Тұсаукесер – сәби қаз тұрғаннан кейін тез жүріп кетсін деген тілекпен жасалатын ғұрып, ырым.</p> <p>Тапсырмаларды орындаңыз.</p> <p>Көп нүктенің орнына тиісті сөзді қойыңыз.</p> <p>Қаз-қаз, қаз.....</p> <p>Керекті сөздер: ұлым, балам, қызым, құлыным, көкем</p> <p>Дескриптор: - көп нүктенің орнына керекті сөзді табады (1 б)</p> <p>6-тапсырма. Тыңдаңыз. Мәтін не туралы?</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; margin-top: 10px;"> <div style="border: 1px solid red; background-color: yellow; padding: 5px; text-align: center;">Тұсаукесер</div> <div style="border: 1px solid red; background-color: lightgreen; padding: 5px; text-align: center;">Беташар</div> <div style="border: 1px solid red; background-color: lightblue; padding: 5px; text-align: center;">Шілдеhana</div> </div> <p>7-тапсырма. Көп нүктенің орнын толтырыңыз.</p> <p>Қадам бассаң, мәз болам.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-between; margin-top: 20px;"> <div style="width: 45%;"> <p>Дескриптор: тұрмыс -салт жырларынан халықтың тұрмыс – тіршілігін, әдет – ғұрыпын, салт - дәстүрін танып біледі, ажыратады. (2 б)</p> </div> <div style="width: 45%;"> <p>Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Фотоаппарат» әдісі арқылы бағаланады.</p> </div> </div>
Әдебиеттік оқу	Еңбек пен шығармашылық	<p>Бөлім: Мамандықтар әлемі</p> <p>Сабақ тақырыбы: Теңізшілер туралы әңгіме</p> <p>Мақсаты: Иллюстрацияны қолданамын. Кейіпкердің іс – әрекетін бағалаймын.</p> <p>1-тапсырма.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Балалар, еңбек ету адам үшін маңызды ма? - Сендердің еңбектерін қандай? - Еңбекті бағалау дегенді қалай түсінесіңдер? - «Дик Сэнд» шығармасында автор еңбек туралы қандай пікір айтқан? Мәтіннен тауып оқиық. <p>«Бірге ойлаймыз» әдісі арқылы сұраққа топпен жауап береді. Топқа бөлінген білім алушылар топ бойынша сұраққа жауап тауып, ортаға салып жүйелеп, жауабын айтады.</p> <p>Дескриптор: - мәтінді оқып, мағынасын түсінеді</p> <ul style="list-style-type: none"> - көп нүктенің орнына керекті сөзді табады - шығармасында автор еңбек туралы қандай пікір айтқанын табады (2 б)

Қалыптастырушы бағалау: «Тик - ток» әдісі
арқылы бағаланады

Ықтимал жауап: Еңбек – өмір заңы екенін кімде -кім бала кезінен аңғарса, кімде- кім нанның маңдай термен табылатынын жастайынан ұқса, соның қолынан ерлік келеді

2-тапсырма. Тақтада шығармадан үзінді беріледі. Сол үзіндіге сай мақал – мәтелді тап.

- Балалар, тақтаға берілген үзінді қандай мақал – мәтелге сай келеді?

Дескриптор: - үзіндіге сай мақал -мәтелді табады (1 б)

Эпизодты оқы. Автордың пікіріне сәйкес мақалды анықта?

Дик Сэнд кемеде жүріп теңізшілік өнерін үйренді. Талантты баланы кеме офицерлері ұнатты. Оның теңіз өнерін үйренуіне басшылық етті.

Еңбек – өмір заңы екенін кімде-кім бала кезінен аңғарса, кімде-кім нанның маңдай термен табылатынын жастайынан ұқса, соның қолынан ерлік те келеді.

Еліңді сүйсең, ерлік істейсің.

Еңбектің наны татті

Дұрыс жауап

Эпизодты оқы. Автордың пікіріне сәйкес мақалды анықта?

Дик Сэнд кемеде жүріп теңізшілік өнерін үйренді. Талантты баланы кеме офицерлері ұнатты. Оның теңіз өнерін үйренуіне басшылық етті.

Еңбек – өмір заңы екенін кімде-кім бала кезінен аңғарса, кімде-кім нанның маңдай термен табылатынын жастайынан ұқса, соның қолынан ерлік те келеді.

Еңбектің наны татті

3-тапсырма. Оқиғаның қай мемлекетте болғанын анықтаңдар.

- Балалар, біз бүгін француз жазушысының «Дик Сэнд» шығармасымен таныстық.

Қалай ойлайсындар, оқиға қай мемлекетте болды ?

- Негізгі кейіпкер кім?

- Қандай кәсіп түрі туралы айтылған?

- Тақтада берілген мемлекет туларынан оқиға болған мемлекетті белгілеу.

4 – тапсырма. Оқиғаның қай мемлекетте болғанын анықта?

Франция

Сән-Франциско АҚШ-тың Калифорния штатындағы қала

Уэльс

Дұрыс жауап

4 – тапсырма. Оқиғаның қай мемлекетте болғанын анықта?

Франция

Сән-Франциско АҚШ-тың Калифорния штатындағы қала

Уэльс

		<p>Дескриптор: - мәтінді оқып, мағынасын түсінеді - оқиға болған мемлекетті табады (1 б)</p> <p>Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім заряды» әдісі арқылы бағаланады</p>								
Әдебиеттік оқу	Еңбек пен шығармашылық	<p>Бөлім: Мамандықтар әлемі Сабақ тақырыбы: Өнер – таусылмас азық. Мақсаты: Мәтін мазмұнын әңгімелеп үйренеді Жоспар құрып жазады.</p> <p>- Балалар, біз сабағымызды бастамас бұрын сабақ тақырыбын анықтап алайық. Ол үшін жұмбақты оқып, жұмбақтың жауабын тауып алайық. - Ендеше жұмбаққа көңіл аударайық.</p> <p>Дескриптор: - жұмбақты оқып, жауабын табады (1 б)</p> <div data-bbox="963 670 1220 845" style="text-align: center;"> <p>Тапсыр басып, тауып көр</p> <table border="1"> <tr> <td>Шыбын немесе өрмекші? Шыбын немесе өрмекші? Қарағанды көр. Шыбын немесе өрмекші? Құлақ?</td> <td>Тапсырға: шыбынға қара. Құлақ?</td> </tr> </table> </div> <div data-bbox="1523 638 1836 845" style="text-align: center;"> <p>Жұмбақтың жауабы</p> <table border="1"> <tr> <td>Шыбын, өрмекші, тауып көр. Шыбын немесе өрмекші? Қарағанды көр. Шыбын немесе өрмекші? Құлақ.</td> <td>Тапсырға: шыбынға қара. Құлақ.</td> </tr> </table> </div> <p>1-тапсырма. Шыбынның қай сөзі Өрмекшіге ұнамады?</p> <p>- Балалар біз мысал өлеңнің мазмұнымен таныстық. Келесі тапсырмадан Шыбынның қай сөзі Өрмекшіге ұнамағанын табайық.</p> <p>- Осы екі кейіпкердің қайсысы еңбекқор? - Сен қай кейіпкердің іс -әрекетін құптар едің?</p> <p>Дескриптор: - үзіндіден Өрмекшіге ұнамаған сөзді табады (1 б)</p> <div data-bbox="907 1149 1276 1364" style="text-align: center;"> <p>2-тапсырма Шыбынның қай сөзі Өрмекшіге ұнамады?</p> <table border="1"> <tr> <td>Өрмекшіні әр өрнегі әрпі еңбек етеді Өрмекші тоқу өрнегі үшін көрсет етеді</td> <td>«Құтты болсын өрмекші, Ерсі екен еңбекші!» «Түркеншік...» - деп кездім, Болмаған сөзі өрмекші, Өрмекшіні айтамы. Шыбынға, «Өрмекші» деп жүр жазып кім? Оқы отырған соңымды Келесі отыр жазарым. Тоқым келсе ертіпем, Қолымды жұмысқа, Өрмекшіні әр өрнегі Тоқсан жанды терідей.</td> </tr> </table> <p>Өрмекшіні әр өрнегі әрпі еңбек етеді Өрмекші тоқу өрнегі үшін көрсет етеді</p> <p>Өрмекшіні айтамы, ұядағы отырғу Гүлдер-өмір</p> </div> <div data-bbox="1489 1149 1870 1364" style="text-align: center;"> <p>2-тапсырма Шыбынның қай сөзі Өрмекшіге ұнамады?</p> <table border="1"> <tr> <td>Өрмекшіні әр өрнегі әрпі еңбек етеді Өрмекші тоқу өрнегі үшін көрсет етеді</td> <td>«Құтты болсын өрмекші, Ерсі екен еңбекші!» «Түркеншік...» - деп кездім, Болмаған сөзі өрмекші, Өрмекшіні айтамы. Шыбынға, «Өрмекші» деп жүр жазып кім? Оқы отырған соңымды Келесі отыр жазарым. Тоқым келсе ертіпем, Қолымды жұмысқа, Өрмекшіні әр өрнегі Тоқсан жанды терідей.</td> </tr> </table> <p>Өрмекшіні әр өрнегі әрпі еңбек етеді Өрмекші тоқу өрнегі үшін көрсет етеді</p> </div>	Шыбын немесе өрмекші? Шыбын немесе өрмекші? Қарағанды көр. Шыбын немесе өрмекші? Құлақ?	Тапсырға: шыбынға қара. Құлақ?	Шыбын, өрмекші, тауып көр. Шыбын немесе өрмекші? Қарағанды көр. Шыбын немесе өрмекші? Құлақ.	Тапсырға: шыбынға қара. Құлақ.	Өрмекшіні әр өрнегі әрпі еңбек етеді Өрмекші тоқу өрнегі үшін көрсет етеді	«Құтты болсын өрмекші, Ерсі екен еңбекші!» «Түркеншік...» - деп кездім, Болмаған сөзі өрмекші, Өрмекшіні айтамы. Шыбынға, «Өрмекші» деп жүр жазып кім? Оқы отырған соңымды Келесі отыр жазарым. Тоқым келсе ертіпем, Қолымды жұмысқа, Өрмекшіні әр өрнегі Тоқсан жанды терідей.	Өрмекшіні әр өрнегі әрпі еңбек етеді Өрмекші тоқу өрнегі үшін көрсет етеді	«Құтты болсын өрмекші, Ерсі екен еңбекші!» «Түркеншік...» - деп кездім, Болмаған сөзі өрмекші, Өрмекшіні айтамы. Шыбынға, «Өрмекші» деп жүр жазып кім? Оқы отырған соңымды Келесі отыр жазарым. Тоқым келсе ертіпем, Қолымды жұмысқа, Өрмекшіні әр өрнегі Тоқсан жанды терідей.
Шыбын немесе өрмекші? Шыбын немесе өрмекші? Қарағанды көр. Шыбын немесе өрмекші? Құлақ?	Тапсырға: шыбынға қара. Құлақ?									
Шыбын, өрмекші, тауып көр. Шыбын немесе өрмекші? Қарағанды көр. Шыбын немесе өрмекші? Құлақ.	Тапсырға: шыбынға қара. Құлақ.									
Өрмекшіні әр өрнегі әрпі еңбек етеді Өрмекші тоқу өрнегі үшін көрсет етеді	«Құтты болсын өрмекші, Ерсі екен еңбекші!» «Түркеншік...» - деп кездім, Болмаған сөзі өрмекші, Өрмекшіні айтамы. Шыбынға, «Өрмекші» деп жүр жазып кім? Оқы отырған соңымды Келесі отыр жазарым. Тоқым келсе ертіпем, Қолымды жұмысқа, Өрмекшіні әр өрнегі Тоқсан жанды терідей.									
Өрмекшіні әр өрнегі әрпі еңбек етеді Өрмекші тоқу өрнегі үшін көрсет етеді	«Құтты болсын өрмекші, Ерсі екен еңбекші!» «Түркеншік...» - деп кездім, Болмаған сөзі өрмекші, Өрмекшіні айтамы. Шыбынға, «Өрмекші» деп жүр жазып кім? Оқы отырған соңымды Келесі отыр жазарым. Тоқым келсе ертіпем, Қолымды жұмысқа, Өрмекшіні әр өрнегі Тоқсан жанды терідей.									

Қалыптастырушы бағалау: «Білім картасы» әдісі балалар арқылы бағаланады.

Әрбір тапсырманы орындау барысында білім алушылар ұяшықты бояп отырады. Сабақ соңында неше ұяшық боялса сонша балл алады.

1-тапсырма бойынша ұяшықтары боялады.

2-тапсырма.

- Өрмекшінің өнері суреттегі қай кәсіп түріне ұқсайды?
- Балалар оқулықтың 23- бетіндегі 4 -тапсырмадағы суретке көңіл аударайық.
- Оқыған мысал өлеңіміз осы суреттегі қай кәсіпке ұқсайды?

Дескриптор:- суреттегі кәсіп түрлерін өрмекші өнерімен ажыратып, салыстырады. (1 б)

Ықтимал жауап: киіз үй тігу, алаша тоқу, себет тоқу, тілем тоқу, киім тоқу.

Қалыптастырушы бағалау: «Білім картасы» әдісі балалар арқылы бағаланады

2-тапсырма бойынша ұяшықтары боялады

3-тапсырма: Мысал мазмұны бойынша жоспар құрып жаз.

- Балалар, бәріміз бірге жоспар құрамыз. Сол жоспар бойынша топпен мысалдан дәлел келтіре дәлелдеп жазамыз.

Дескриптор: Жоспар бойынша дәлел келтіріп жазады (3 б)

Жоспар	Дәлел
1. Мысал өлеңдегі оқиға қалай басталады?	<i>Өрмекшінің өрнегін көруге келген шыбын.</i>
2. Оқиға ары қарай қалай дамиды?	<i>Өрмекке шырмалған шыбын.</i>
3. Оқиға қалай аяқталады?	<i>Өрмекшінің еңбегі еш кетті.</i>

Қалыптастырушы бағалау: «Білім картасы» әдісі балалар арқылы бағаланады

3-тапсырма бойынша ұяшықтары боялады

Әдебиеттік оқу

Еңбек пен шығармашылық

Бөлім: Мамандықтар әлемі
Сабақ тақырыбы: Атакәсіп
Мақсаты: Кейіпкерлердің іс- әрекетін бағалайды.

Таныстырылым құрастырады.

- Балалар қандай мамандықтарды білеміз?
- Саған қандай мамандық ұнайды?
- Өскенде кім болғың келеді?
- Бүгінгі біздің сабағымыздың тақырыбы «Атакәсіп». Қазір бөлімдерге бөліп, тапсырмаларды орындаймыз.

1-тапсырма. Үзіндіні оқып, берілген жауаптың дұрыс нұсқасын таңдап аламыз.

Дұрыс нұсқасы

Оқы. Күрші туралы сур. **Ақ күршінің атасы кім?**

Ақ күршінің атасы – МЫРШЫ Жалғандай бабалар аналар да бар. Сөзіміз бірі – Мамыр Нұрсалма. Ол бұл ақшақыл елінің ең алғашқы ақшақыл бабаларының бірі екенін білеміз.

Былмада Сар өңірі арғыты өмір бопыты. Ақ күрші байлағы өсіп, қызы ақшақыл болыпты. Жалғандай қонысына Сар өңіріне қоныс аударып, тасыған жет екен. Ақшақыл күрші өскен жылда қары қарып жөнсіп, текке тартып жатып қалмапты.

МЫРШЫ Жалма
Мамыр Нұрсалма
Білағары Нәзім

Дұрыс жауап: - ақшақыл жет еліні ақшақыл өмір

Оқы. Күрші туралы сур. **Ақ күршінің атасы кім?**

Ақ күршінің атасы – МЫРШЫ Жалғандай бабалар аналар да бар. Сөзіміз бірі – Мамыр Нұрсалма. Ол бұл ақшақыл елінің ең алғашқы ақшақыл бабаларының бірі екенін білеміз.

Былмада Сар өңірі арғыты өмір бопыты. Ақ күрші байлағы өсіп, қызы ақшақыл болыпты. Жалғандай қонысына Сар өңіріне қоныс аударып, тасыған жет екен. Ақшақыл күрші өскен жылда қары қарып жөнсіп, текке тартып жатып қалмапты.

МЫРШЫ Жалма

Дұрыс жауап: - ақшақыл жет еліні ақшақыл өмір

Дескриптор: үзіндіні оқып, дұрыс нұсқасын табады (1 б)
Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім төрешісі» әдісі арқылы бағаланады

2-тапсырма. Үзіндіні келесі бөлімін оқып, берілген жауаптың дұрыс нұсқасын таңдап аламыз.

Дұрыс нұсқасы

Үзіндіні оқы. Ақшақыл қария не істейтін малға ием?

Сонда елі ақшақыл қонысында өмір алып: «Жерімді, ақшақыл алып, ақшақылды ақшақыл. «Ақ – ақшақыл арғылы деген сөз, ол ақшақыл бабалары. Ақшақыл бұл арғылы ұстаған қалың малға ием. Көптен басып, мынақ алып қалды. Еліміз ерте келеді. Көптен ұстап қал бар!» Қонысына арғылы қоныс аударып, ақшақыл бабалары екенін білеміз. Еліміз ақшақыл бабалары екенін білеміз.

Жалғандай күрші ұстаған. Қариялар жеріміз, жастар ақшақылдарға қарайды. «Сар өңірі қоныс аударды, Сар өңіріне қоныс аударды. – деген сөз ақшақыл. Ақшақылдар еліміз қонысына, түсті? Барлығы қалай? Қим бар мәнін қонысына ақшақыл алып?»

Ақшақыл ақшақылдары ақшақыл бабалары. Жалғандай күрші ақшақыл ақшақыл алып, ақшақыл еліміз ақшақыл.

Үзіндіні оқы. Ақшақыл қария не істейтін малға ием?

Сонда елі ақшақыл қонысында өмір алып: «Жерімді, ақшақыл алып, ақшақылды ақшақыл. «Ақ – ақшақыл арғылы деген сөз, ол ақшақыл бабалары. Ақшақыл бұл арғылы ұстаған қалың малға ием. Көптен басып, мынақ алып қалды. Еліміз ерте келеді. Көптен ұстап қал бар!» Қонысына арғылы қоныс аударып, ақшақыл бабалары екенін білеміз. Еліміз ақшақыл бабалары екенін білеміз.

Жалғандай күрші ұстаған. Қариялар жеріміз, жастар ақшақылдарға қарайды. «Сар өңірі қоныс аударды, Сар өңіріне қоныс аударды. – деген сөз ақшақыл. Ақшақылдар еліміз қонысына, түсті? Барлығы қалай? Қим бар мәнін қонысына ақшақыл алып?»

Жалғандай күрші ақшақыл ақшақыл алып, ақшақыл еліміз ақшақыл.

Дескриптор: үзіндіні оқып, дұрыс нұсқасын табады (1 б)
Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім төрешісі» әдісі арқылы бағаланады

3-тапсырма. Шығармадағы кейіпкерлердің әрекетіне сенің көзқарасың қандай? Берілген үзіндіні оқып өз көзқарасыңды дұрыс, бұрыс нұсқасымен белгіле.

Дұрыс нұсқасы

		<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 45%;"> <p style="text-align: center;">Шығарманы кейіпкерлердің әрекетіне сенің қозғарасың қандай?</p> <p>Ты жарып сойыптең тірі жан болыпсың. Күрт дидан теріс қарай аруан түсетің де мөлсілеме көз жүретсің.</p> <p>Көктем өтеді, жаз өтеді. Қас қабырша мінген шашта қыбылдағы ақ күрпін те тұрсыңды. Ала жаздай өткі мінсе, көктем аламаншана мез бол жүрген аманшыл не істерін білмей, қатты күбіжесің.</p> <p>«Аламаншыл ақшыл түстен кейін есенді дестектей, бәрі де бармағын түстем, дидан аламан түсіп аламаншана өкпенесі. «Енді жаз шықса, бермәй де күрпін етпей», – деп мөлсілсе.</p> <p style="text-align: center;">Күрпін аламаншыл ұмытпайсың қыбылдауың</p> <p style="text-align: center;">☐ Арып ☐ Арып</p> <p style="text-align: center;">Ты тірі жан болыпсың, күрпін те тұрғың етпейсің.</p> <p style="text-align: center;">☐ Арып ☐ Арып</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 45%;"> <p style="text-align: center;">Шығарманы кейіпкерлердің әрекетіне сенің қозғарасың қандай?</p> <p>Ты жарып сойыптең тірі жан болыпсың. Күрт дидан теріс қарай аруан түсетің де мөлсілеме көз жүретсің.</p> <p>Көктем өтеді, жаз өтеді. Қас қабырша мінген шашта қыбылдағы ақ күрпін те тұрсыңды. Ала жаздай өткі мінсе, көктем аламаншана мез бол жүрген аманшыл не істерін білмей, қатты күбіжесің.</p> <p>«Аламаншыл ақшыл түстен кейін есенді дестектей, бәрі де бармағын түстем, дидан аламан түсіп аламаншана өкпенесі. «Енді жаз шықса, бермәй де күрпін етпей», – деп мөлсілсе.</p> <p style="text-align: center;">Күрпін аламаншыл ұмытпайсың қыбылдауың</p> <p style="text-align: center;">☐ Арып ☐ Арып</p> <p style="text-align: center;">Ты тірі жан болыпсың, күрпін те тұрғың етпейсің.</p> <p style="text-align: center;">☐ Арып ☐ Арып</p> </div> </div> <p style="text-align: center;">Дескриптор: үзіндіні оқып, дұрыс нұсқасын табады (1 б)</p> <p style="text-align: center;">Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім төрешісі» әдісі арқылы бағаланады</p> <div style="text-align: right; margin-bottom: 10px;"> </div> <p style="text-align: center;">4-тапсырма. Балалар, берілген үзіндіні оқып, дұрыс жауабын табындар.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 45%;"> <p style="text-align: center;">Үзіндіні оқы. Мақсұттың мамандық таңдауына не әсер етуі мүмкін?</p> <p>Оқиың осы жерге неғойсың Мақсұт: «Аяқ, жол де құрпін болсаң!»-деп аламаншыл аруан.</p> <p>Сәлем бері сен жаз өтеді.</p> <p>Бағыз өргендең арып не, өзінің таңдауына ма, «бітеуір, Мақсұт ағармақша бітім аламаншыл өкпенесі. Тәлей жаз аламаншыл күрпін те мез өзінің аламаншыл өкпенесі, аламаншыл өкпенесі, аламаншыл өкпенесі сәлем сұйыларсың.</p> <p style="text-align: center;">Арып - аламаншыл өкпенесі, аламаншыл өкпенесі.</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 45%;"> <p style="text-align: center;">Үзіндіні оқы. Мақсұттың мамандық таңдауына не әсер етуі мүмкін?</p> <p>Оқиың осы жерге неғойсың Мақсұт: «Аяқ, жол де құрпін болсаң!»-деп аламаншыл аруан.</p> <p>Сәлем бері сен жаз өтеді.</p> <p>Бағыз өргендең арып не, өзінің таңдауына ма, «бітеуір, Мақсұт ағармақша бітім аламаншыл өкпенесі. Тәлей жаз аламаншыл күрпін те мез өзінің аламаншыл өкпенесі, аламаншыл өкпенесі, аламаншыл өкпенесі сәлем сұйыларсың.</p> <p style="text-align: center;">Арып - аламаншыл өкпенесі, аламаншыл өкпенесі.</p> </div> </div> <div style="text-align: right; margin-top: 10px;"> </div>
Әдебиеттік оқу	Өмір бойы білім алу	<p>Бөлім: Мамандықтар әлемі</p> <p>Сабақ тақырыбы: Оқыған жетер мұратқа</p> <p>Мақсаты: Мәтіндегі негізгі ойды түсінемін.</p> <p>Шығармашылық жұмыстар жасаймын.</p> <p>1-тапсырма. Өлеңді түсініп оқы. Өлең тақырыбы неге арналған?</p> <p>- Балалар өлеңді түсініп оқып, тақырыбын анықтайық.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-between; margin-top: 20px;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 40%;"> <p style="text-align: center;">Қарағым</p> <p>Қарағым, оқу оқы, босқа жүрме! Ойынға, құр қаларсың, көңіл бөлме. Оқымай ойын құған балаларға Жолама, шақырса да, қасына ерме! Кідірме, аялдама, алға ұмтыл, "Алам,-деп,-көктем жұлдыз" қолың серме. "Қарманған қарап қалмас" деген рас, Тоқтамай істей берсең батып терге. Жасынан оқу оқып, өнер құған Жан жетпес көңілі жүйрік кемеңгерге ...</p> <p style="text-align: right;"><i>Мағжан Жұмабаев</i></p> </div> <div style="width: 55%;"> <div style="border: 2px solid yellow; padding: 5px; margin-bottom: 10px; text-align: center;">Үлкендердің сауатты</div> <div style="border: 2px solid yellow; padding: 5px; margin-bottom: 10px; text-align: center;">Кітап оқуға арналған</div> <div style="border: 2px solid yellow; padding: 5px; text-align: center;">Балаларды оқуға шақыру</div> </div> </div>

Дескриптор: өлеңді оқып, тақырыбын табады (1 б)

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Фотоаппарат» әдісі арқылы бағаланады

2-тапсырма. Өлеңді оқып тақырыбына сай келетін мақалды тап.

Қарағым
Қарағым, оқу оқы, босқа жүрме!
Ойыңға, құр қаларсың, көңіл бөлме.
Оқымай ойын құған балаларға
Жолама, шақырса да, қасына ерме!
Кідірме, аялдама, алға ұмтыл,
“Алам,-деп,-көктен жұлдыз” қолың серме.
“Қарманған қарап қалмас” деген рас,
Тоқтамай істей берсең батып терге.
Жасынан оқу оқып, өнер құған
Жан жетпес көңілі жүйрік кемеңгерге ...
Мағжан Жұмабаев

**Ел болам десең,
Бесігіңді түзе!**

**Білімдіге дүние жарық,
Білімсіздің күні кәріп.**

Дескриптор: өлеңді оқып, өлең тақырыбына сай келетін мақалды табады (1 б)

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім ағашы» әдісі арқылы бағаланады

3-тапсырма. «Шәкірт ойы» өлеңін оқып, шығарманың негізгі ойын анықта.

Шығарманың негізгі ойын анықта.

Шәкірт ойы Қарағым қалай келсе Өрнекпей шығып, Күн болсам! Қараңғылықты келсе Күн болсамда, кім болсам? Мұздаған елдің иретін Жауырап мекендерім. Ерлік, бейнет таразы Рисқат қараңдыр. Қиялыңды құмға қару. Надандық теңіз қарттылар Ойың соқпай, кеңерер. Қызыл майып ол көрер ... Түрмес, тақанд – Ой дег Бір мақсаттан бұры алам. Сұлтанмахмұт Тағайшыров	Халқын қараңғылықтан, надандықтан құтқару, оқу мен білімге шақыру.	Халқын алаңсыздан, қорлықтан құтқару, бірлікке шақыру.	Халқын мейірімсіздіктен, қатгездіктен құтқару, бауырмалдылыққа шақыру.
--	---	---	---

Шығарманың негізгі ойы

- Балалар «Шәкірт ойы» өлеңін кім жазды?
- Неліктен «Шәкірт ой» деп аталды деп ойлайсыңдар?

Дескриптор: өлеңді оқып, өлеңтегі негізгі ойды табады (1 б)

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім заряды» әдісі арқылы бағаланады

Әдебиеттік оқу

Ынтымақтастық

Бөлім: Табиғат құбылыстары

Сабақ тақырыбы: Құмы да қымбат туған жер

Мақсаты: Сөйлеу барысында мақал – мәтелдерді пайдаланамын.

Шығармадағы негізгі ойды анықтаймын.

1-тапсырма. «Құм мінезі» мәтінің түсініп оқып, топ бойынша тапсырмаларды орындау.

- Балалар мәтінді түсініп оқып болсақ, топпен тапсырмаларды орындайық.

1-топ: Мәтіннен қазақ халқының жерге деген сүйіспеншілігін тауып, оқимыз.

2-топ: Мәтіндегі негізгі ойды төмендегі мәтелді пайдаланып, түсіндір.

Бөтен жердің гүлінен

Туған жердің тікені артық

3-топ: Құмның сөзінен Барханға ренішін табыңдар.

Дескриптор: автордың ойына мәтіннен дәлелдер келтіреді (1 б)

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім төрешісі» әдісі арқылы бағаланады

2-тапсырма. Үзіндіні оқып, мәтіннің негізгі ойына сәйкес келетін мақал – мәтелді анықта.

Әлі есінде, баяғыда, баяғыда емес те- ау, үлкен ұлы туған жылы осы Қызылқұмның сексеуілі мен түргені есен -сау шақта, бұл өңірде аң – құстан аяқ алып жүргісіз еді.

Жаздың жаймашуақ күндерінің бірінде киіз үйдің керегесін түріп қойып, таң атқанша құлақ түрер еді.

а) Бөтен жердің гүлінен

Туған жердің тікені артық.

ә) Еңбек ерлікке жеткізер,

Ерлік елдікке жеткізер.

Дескриптор: үзіндідегі негізгі ойға сәйкес келетін мақал-мәтелді анықтайды (1 б)

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім заряды» әдісі арқылы бағаланады

3-тапсырма. Ненің азайғаны қойшы Барханның қабырғасына батты? Үзіндіні қайта оқып шығып, тақтадағы суреттердің қайсысы сай келетінін табамыз.

Үзіндінің басталуы: соңғы кезде Қызылқұм мінезі мүлде өзгеріпті.

Үзіндінің аяқталуы: тамырымен жұлып әкеткен әлгі сексеуілдің орны алыстан қараған адамға зеңбірек снаряды түскен ұрыс даласындай шұрық-шұрық жыртық еді.

а) сексеуілдің

ә) жусанның

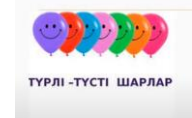
б) бетегенің

		<p>Дескриптор: кейіпкердің мінез-құлқына әсер еткен оқиғаны анықтайды (1 б)</p> <p>Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Тик-ток» әдісі арқылы бағаланады</p> <p>4-тапсырма. Нұсқаның бірін тандап, «Құм мінезі» әңгімесіне жаңа кейіпкер қосып, сюжет енгіз.</p> <p>Үзіндінің басталуы: Қызылқұмның тілін тек өзі ғана білетін Бархан онымен күбір-күбір әңгіме шертісер еді.</p> <p>Үзіндінің аяқталуы: Қазір адамдардан су ғана емес, табиғаттың орман-тоғайы, аң-құсы – бәрі -бәрі қашып барады.</p> <p style="text-align: center;">I нұсқа</p> <p>Қызылқұм мен Бархан қойшының әңгімесін естіп тұрған жаралы сексеуіл тіл қатып: - Адамзаттың табиғатсыз күні жоқ. Оны айтуға табиғаттың тілі жоқ, - деп өз ойын қосады.</p> <p style="text-align: center;">II нұсқа</p> <p>Қызылқұм мен Бархан қойшы бір – біріне сұрақ қойып, жауап беруден, күбір -күбір әңгіме шертісумен күн батып, кеш қарайып, үйіне қайтты.</p> <p>Дескриптор: - орфографиялық нормаларды сақтап жазады; - мәтінді жаңа кейіпкерлер мен оқиғалар қосу арқылы әңгімені өрбітіп жазады (2 б)</p> <p>Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Фотоаппарат» әдісі арқылы бағаланады.</p> 									
Әдебиеттік оқу	Еңбек пен шығармашылық	<p>Бөлім: Қоршаған ортаны қорғау</p> <p>Сабақ тақырыбы: Тіршілік көзі еңбекте.</p> <p>Мақсаты: өз ойын, сезімі, көзқарасын ұқсас оқиғалармен салыстыра отырып пікір айту. Мәтінге жаңа кейіпкер қосып, оқиға құрайды.</p> <p>1-тапсырма. Ертегінің оқиға желісін дұрыс орналастыр. Оқыған мәтінді оқиға желісіне сай дұрыс орналастырады.</p> <table border="1" data-bbox="801 1225 2069 1414"> <thead> <tr> <th></th> <th>Берілген нұсқасы</th> <th>Дұрыс нұсқасы</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.</td> <td>Үндістанның тәтті құмар балалары</td> <td>Еңбектің әлемді шарлауы</td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td>Дәуіт пен тырна</td> <td>Африкадағы кара қоныз</td> </tr> </tbody> </table>		Берілген нұсқасы	Дұрыс нұсқасы	1.	Үндістанның тәтті құмар балалары	Еңбектің әлемді шарлауы	2.	Дәуіт пен тырна	Африкадағы кара қоныз
	Берілген нұсқасы	Дұрыс нұсқасы									
1.	Үндістанның тәтті құмар балалары	Еңбектің әлемді шарлауы									
2.	Дәуіт пен тырна	Африкадағы кара қоныз									

3.	Еңбектің әлемді шарлауы	Антарктидадағы пингвин мен теңіз мысығы
4.	Африкадағы қара қоңыз	Үндістанның тәтті құмар балалары
5.	Антарктидадағы пингвин мен теңіз мысығы	Дәуіт пен тырна

Дескриптор: оқиға желісін дұрыс орналастырады (1 б)
Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Түрлі түсті шарлар» әдісі арқылы бағаланады.

2-тапсырма. Кесте бойынша ойыңды айт.

- Балалар, мәтін мазмұнымен таныстық. Енді кесте бойынша өз ойларымызды айтып, дәлелдейік.

Менің еңбек етуім а) қажет емес, себебі...	- мен әлі кішкентаймын. - менің асыраушы ата- анам бар. - мен үлкейгенде еңбек етемін
ә) қажет, себебі ...	- менің еңбек етуім қажет, себебі, осы кезден бастап еңбек етіп, ата-анама көмек бергім келеді. - менің еңбек етуім қажет, себебі, мен әлі кішкентай болсам да, қолымнан келгенше көмек беріп, үйренгім келеді. - менің еңбек етуім қажет, себебі, еңбектену жас талғамайды.

Дескриптор: мәтін мазмұнымен танысып, кесте бойынша өз ойларын айтады (2 б)
Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім шыңы» әдісі арқылы бағаланады.

3-тапсырма. Шығармашылық тапсырма.

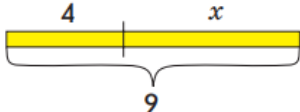
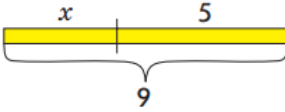
- Балалар, адамға, бір-біріне жақсылық жасаған қандай ертегі кейіпкерлерін

Дескриптор: - суреттегі ертегі кейіпкерлерінің ішінен адамға, бір-біріне

		<p>білесіңдер? Суреттегі кейіпкерлер адамға, арыстан бір-біріне жақсылық жасағаны бар ма?</p> <p>Жауабы: Қарлығаш, құмырсқа, жақсылық жасаған кейіпкерлерді табады. Қай ертегі кейіпкерлері екенін дәлелдейді (2 б)</p> <p>Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім төрешісі» әдісі арқылы бағаланады.</p>	
--	--	---	---

1-сынып

Математика	Өмір бойы білім алу	<p>Бөлім: Саяхат</p> <p>Сабақ тақырыбы: Теңдеу</p> <p>Мақсаты: Теңдеу шешуді үйренеді</p> <p>Тақырыпты ашу</p> <p>Мұғалім әртүрлі математикалық жазбаларды ұсынады. Бұл жазбалар қалай аталады?</p> <p>$10-8=2$ $10 > 5$ $5 + d$</p> <p>$10-3 > 5-2$ $d < 9$ $2+7$</p> <p>Бұл жазбаларды қандай топтарға бөлуге болады? (Өріпті және санды өрнектер, теңдіктер және теңсіздіктер).</p> <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - теңдік, теңсіздік ұғымдарын біледі, қолданады (1 балл); - белгісізі бар теңдікті шығара алады (1 балл). <p>«Ұпай ал» әдісі</p> <table border="1" data-bbox="1003 949 1220 1082"> <tr><td>10 ұпай</td><td>10 ұпай</td></tr> <tr><td>9 ұпай</td><td>9 ұпай</td></tr> <tr><td>8 ұпай</td><td>8 ұпай</td></tr> <tr><td>7 ұпай</td><td>7 ұпай</td></tr> <tr><td>6 ұпай</td><td>6 ұпай</td></tr> <tr><td>5 ұпай</td><td>5 ұпай</td></tr> <tr><td>4 ұпай</td><td>4 ұпай</td></tr> <tr><td>3 ұпай</td><td>3 ұпай</td></tr> <tr><td>2 ұпай</td><td>2 ұпай</td></tr> <tr><td>1 ұпай</td><td>1 ұпай</td></tr> </table> <p>2-тапсырма</p> <p>Берілген теңдеуді шеш.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> </div> <div style="text-align: center;"> </div> </div> <p>Дұрыс жауаптары: Білім алушылар тапсырманы дәптерде орындайды.</p> <p>$4+x=9$ $x+5=9$</p> <p>$x=9-4$ $x=9-5$</p> <p><u>$x=5$</u> <u>$x=4$</u></p> <p>Дескриптор: Теңдеуді шешу алгоритмін үйренеді (2 балл).</p> <p>Қалыптастырушы бағалау: «Ұпай ал» әдісімен</p>	10 ұпай	10 ұпай	9 ұпай	9 ұпай	8 ұпай	8 ұпай	7 ұпай	7 ұпай	6 ұпай	6 ұпай	5 ұпай	5 ұпай	4 ұпай	4 ұпай	3 ұпай	3 ұпай	2 ұпай	2 ұпай	1 ұпай	1 ұпай	<p>Қалыптастырушы бағалау: «Ұпай ал» әдісімен мадақтап отыру</p>
10 ұпай	10 ұпай																						
9 ұпай	9 ұпай																						
8 ұпай	8 ұпай																						
7 ұпай	7 ұпай																						
6 ұпай	6 ұпай																						
5 ұпай	5 ұпай																						
4 ұпай	4 ұпай																						
3 ұпай	3 ұпай																						
2 ұпай	2 ұпай																						
1 ұпай	1 ұпай																						

		$4+5=9$ $9=9$	$4+5=9$ $9=9$	мадақтап отыру
Математика	Өмір бойы білім алу	<p>Бөлім: Салт -дәстүр және ауыз әдебиеті Сабақ тақырыбы: Теңдеу Мақсаты: Теңдеу шешуді үйренеді 1-тапсырма - Есепте не белгілі? (Сөреден 7 тәрелкені алғанда, онда 2 тәрелке қалғаны) - Есепте не белгісіз? (Сөреде барлығы неше тәрелке болғаны) Болды - x Алды - 7 Қалды - 2 Теңдеу құрайық. $x-7=2$ Жауабы: Есепті теңдеу арқылы шығарады $x-7=2$ $x=2+7$ $x=9$ $9-7=2$ $9=9$</p> <p>Дескриптор: - теңдеулерде амалдың қандай компоненті белгісіз екенін айтады (1 б); - оны қалай табуға болатынын түсіндіреді (1 б).</p> <p>Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім заряды» әдісі арқылы бағаланады</p> 		
		3- тапсырма. Саралау тапсырмасы. Теңдеуді шеш 1-деңгей $6+x=10$	2-деңгей $60+x=100$	3-деңгей Есепті шығар 1 күні-6 сурет 2 күні-x сурет Барлығы- 10 сурет $x=?$

		<p>Дескриптор:</p> <table border="1" data-bbox="801 188 2072 304"> <tr> <td>1-деңгей</td> <td>бірліктерге құрылған теңдеуді шешеді;</td> <td>1 балл</td> </tr> <tr> <td>2-деңгей</td> <td>ондықтарға құрылған теңдеуді шешеді;</td> <td>1 балл</td> </tr> <tr> <td>3-деңгей</td> <td>есепті теңдеу арқылы шығарады.</td> <td>1 балл</td> </tr> </table> <p>Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім төрешісі» әдісі арқылы бағаланады</p> 	1-деңгей	бірліктерге құрылған теңдеуді шешеді;	1 балл	2-деңгей	ондықтарға құрылған теңдеуді шешеді;	1 балл	3-деңгей	есепті теңдеу арқылы шығарады.	1 балл
1-деңгей	бірліктерге құрылған теңдеуді шешеді;	1 балл									
2-деңгей	ондықтарға құрылған теңдеуді шешеді;	1 балл									
3-деңгей	есепті теңдеу арқылы шығарады.	1 балл									
Жаратылыстану	Бінтымақтастық	<p>Бөлім: Тағам және сусын / Жарық Сабақ тақырыбы: Жасанды жарық көздері Мақсаты: Жасанды жарықтың қажеттілігін және оның көздерін анықтайды. 1-тапсырма. «Еркін әңгіме» әдісімен орындалады.</p> <p>а) Сөздікпен жұмыс.</p> <ul style="list-style-type: none"> • жасанды жарық көзі <p>ә) Кел, ойланайық.</p> <p>Жасанды жарық көзі не үшін қажет? Жарық көздерін пайда болу реттілігі бойынша айтындар.</p> <p>б) Білгенің жөн.</p> <div data-bbox="1189 794 1675 970" style="border: 1px solid #ccc; padding: 5px; margin: 10px 0;"> <p> Жарық бізге қоршаған ортаны көру үшін керек. Ертеректе майшамды пайдаланған. Қазіргі уақытта жарықты электрдің көмегімен аламыз.</p> <p>Адамның қолымен жасалған жарық көздерін жасанды жарық көздері деп атайды. Жасанды жарық көздерін адам өз қажеттілігіне қарай ойлап тапты.</p> </div> <p>в) Бақылайық.</p> <p>Сынып бөлмесіндегі жасанды жарық көздерін атаңдар. Олар не үшін қажет? Табиғи жарық көзін атаңдар.</p> <div data-bbox="1133 1082 1731 1193" style="border: 1px solid #ccc; padding: 5px; margin: 10px 0;"> <p> Жарық арқылы адам мен жануар айналасындағы әлемді көреді. Сәуле – бойында энергиясы бар сызық. Жарық адамдар, жануарлар мен өсімдіктердің тіршілігі үшін аса қажет.</p> </div> <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сұрақтарға жауап береді, суреттерді салыстырып, жасанды жарық көздері туралы әңгімелейді (3 балл); - сұрақтарға жауап беруде, суреттерді салыстыруда, жасанды жарық көздері туралы әңгімелеуде көмек қажет етеді (2 балл); 									

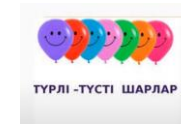
		<p>- сұрақтарға жауап беруде, суреттерді салыстыруда, жасанды жарық көздері туралы әңгімелеуде қиналады (1 балл)</p> <p>Қалыптастырушы бағалау: «Ұпай ал» әдісімен мадақтап отыру</p> <p>2- тапсырма: «Ойлан, жұптас, талқыла» әдісі қолданылады.</p> <p>а) Білгенің жөн</p> <div data-bbox="1167 464 1688 639"> <p>Кешке әр оқушының жұмыс орнында үстел шамы болуы керек. Оның жарығы оқулық пен дәптердің бетіне бағытталады. Жарық сол жағыңнан түскені жөн. Бұл көздің саулығына пайдалы.</p> </div> <p>ә) Қызықты мәлімет</p> <div data-bbox="1133 679 1733 839"> <p>Электр қуатымен жанатын шамдар екі ғасыр бұрын пайда болған.</p> <p>Жасанды жарық көздерін адамдар күнделікті пайдаланады.</p> </div> <p>б) «Сұрақ-жауап» әдісі</p> <p>- Парталасыңа бүгінгі тақырып бойынша сұрақ қойып, жауап ал. Оның сұрағына жауап бер.</p> <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - тақырып бойынша сұрақ қояды, сұраққа жауап береді (3 балл); - тақырып бойынша сұрақ қояды, сұраққа жауап беруде көмек қажет етеді (2 балл); - тақырып бойынша сұрақ қояды, сұраққа жауап беруде қиналады (1 балл).
Ана тілі	Өмір бойы білім алу	<p>Бөлім: Сөз және оның мағынасы</p> <p>Сабақ тақырыбы: Бас әріппен жазылатын сөздер. Қақпашы</p> <p>Мақсаты: Бас әріппен жазылатын сөздерді табады, адамның аты-жөнін бас әріптен бастап жазады. Сюжетті сурет бойынша қойылған сұрақтарға толық жауап береді.</p> <p>Заттың атын білдіретін сөздерді сұрақ қою арқылы ажыратады.</p> <p>Жазылым: 1-жаттығу.</p> <p>Орны ауыстырылып берілген сөздерден сөйлем құрау. Қазақ тілінде қимылды білдіретін сөздердің сөйлем соңында келетінін еске түсіреді.</p>

Балалар доп ойнады. Мұрат қақпашы болды.

Дескриптор:

- орны ауыстырылып берілген сөздерден сөйлем құрайды (1 балл);
- адамның атын тауып, астын сызады (1 балл).

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Түрлі түсті шарлар» әдісі арқылы бағаланады.

2- тапсырма. Берілген кесте бойынша сөйлемдерді оқып, дұрыс, бұрыс белгісін қою.

Сұрақтар	Дұрыс	Бұрыс
Футбол – өте қызықты ойын.		
Осы ойынды үш команда ойнайды.		
Әр командада 10 адам болады.		
Футболда төреші болады		
Сары карточка алған ойыншы ойыннан шығады.		
Тыйым салынған тәсілмен ойнауға болмайды.		

Дескриптор:

- сөйлемдерді оқып, дұрыс белгісін қояды (1 балл);
- сөйлемдерді оқып, бұрыс белгісін қояды (1 балл).

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім ағашы» әдісі арқылы бағаланады

3- тапсырма: Доптың суреттері бойынша әр доптың сипатын білдіретін сөздерді жаз.

Жауап: футбол, баскетбол, су добы, волейбол добы

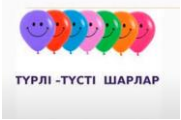

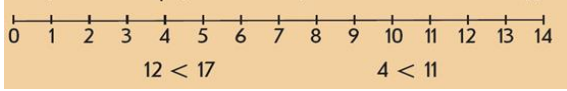

Дескриптор:

- доптың сипаттарын біледі (1 балл);
- тапсырманы орындайды (1 балл).

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім төрешісі» әдісі арқылы бағаланады.

Ана тілі	Өмір бойы білім алу	<p>Бөлім: Сөз және оның мағынасы</p> <p>Сабақ тақырыбы: Бас әріппен жазылатын сөздер. Қараторғайдың ұясы</p> <p>Мақсаты: Мәтінді түсініп оқиды, сұрақтарға жауап береді. Бас әріппен жазылған кісі аттарын қатыстырып, сөйлем құрайды.</p> <p>1-тапсырма: «Алма-кезек оқу» әдісі арқылы мәтінді оқыту</p> <p>Сұрақтарға жауап беру:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Берік нені іздеді? - Ержан ағай берген жұқа тақтай не үшін керек болды? <p>Мәтін мазмұны бойынша жұптарыңа сұрақ қойыңдар.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ержан мен Берік сөздері қандай әріппен жазылады? (Ереже дайын күйінде берілмейді. Балалардың өздері қорытындылап, ережені тұжырымдауға мұғалім жетелейді) <p>Адамның аты-жөні бас әріптен басталып жазылады: Досан, Әсем, Асқаров.</p> <p>Ережемен жұмыс</p> <p>Адамның аты-жөні бас әріптен басталып жазылады: Досан, Әсем, Нұржанұлы.</p> <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мәтінді оқып, мазмұнын бойынша тапсырмаларды орындайды (1 балл); - бас әріппен жазылатын сөздерді жазады (1 балл). <p>Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Фотоаппарат» әдісі арқылы бағаланады.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>2- тапсырма. Суреттер мен сөздерді сәйкестендіріп, әр құстың ұясын сипаттап айт.</p> <p>Қарлығаш</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Қараторғай</p> </div> </div> <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - суреттер мен сөздерді сәйкестендіріп, әр құстың ұясын сипаттап айтады (1 балл). <p>Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Түрлі түсті шарлар» әдісі арқылы бағаланады.</p> <div style="text-align: right;"> <p>ТҮРЛІ -ТҮСТІ ШАРЛАР</p> </div> <p>3-тапсырма. Сөздерді топқа бөлу.</p> <p>Бас әріппен жазылған сөздерді тақтаға алдын ала жүйесіз іліп қояды. (Талғат, Алматы,</p>
----------	---------------------	--

		<p>Қарағанды, Сұлтан, Ақтөбе, Айжан, Нұр- Сұлтан, Айман) Осы сөздердің ішінен кісінің аты-жөнін бірінші жолға, жер-су атауын екінші жолға орналастыру тапсырылады. 1-топқа кісінің аты-жөні; 2-топқа жер-су аттары. – Бұл сөздер қандай әріппен жазылған? Оларға қандай сұрақтар қойылады? Білім алушылар ережені еске түсіреді. Дескриптор: - бас әріппен жазылған сөздерді табады (1 балл); - оларды топтарға бөледі (1 балл). Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім заряды» әдісі арқылы бағаланады</p>
Математика	Өмір бойы білім алу	<p>Бөлім: Тағам мен сусын. Сабақ тақырыбы: 20-ға дейін санау Мақсаты: 20-ға дейінгі сандарды санауды, салыстыруды үйренеді. 1-тапсырма: Бір таңбалы сандарды ата. Екі таңбалы сандарды ата. Егер сан сәулесінде сан оң жақта орналасса, онда ол артық болады. 11-ден 20-ға дейінгі сандарды салыстырғанда алдымен ондықтарды салыстырады. Егер ондықтары тең болса, онда бірліктерін салыстырады. Білім алушыларға сандық кесіндіні пайдаланып, 14 пен 16 сандарын, 9 бен 13-ті салыстыруды ұсынады.</p> <p>Дескриптор: - бір таңбалы сандарды атайды (1 балл); - екі таңбалы сандарды атайды (1 балл). Қалыптастырушы бағалау: «Медаль» әдісімен мадақтап отыру</p> <p>2. Дәптермен жұмыс. Дәптердегі №2 тапсырманы орындауды ұсынады. Сандарды салыстыр.</p>

19*13
12*18
20*12

11*13
20*19
16*15

11*16
12*14
17*18

Дескриптор:

- ережені пайдаланып, сандарды салыстырады (2 балл)

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім ағашы» әдісі арқылы бағаланады

Топтық жұмыс

3 -тапсырма

1-топ. Есепті шығар. Кері есеп құрастыр.

Сырым 6 йогурт, ал Әлия 4 йогурт сатып алды. Олар барлығы неше йогурт сатып алды?

Сырым-6 йогурт

Әлия-4 йогурт

Барлығы-?

$$6+4=10$$

Ж: Барлығы 10 йогурт сатып алды

Дескриптор:

- есепті шығарып, кері есеп құрастырады (1 балл);

- кері есепті шығарады (1 балл).

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім төрешісі» әдісі арқылы бағаланады.

2-топ. Кері есеп

Барлығы-10 йогурт

Сырым-6 йогурт

Әлия-? Йогурт

$$10-6=4$$

Ж: Әлия 4 йогурт сатып алды

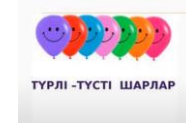

4- тапсырма

Саралау тапсырмалары

Деңгей	Тапсырма	Дескриптор
1-деңгей	Бір таңбалы сандарды тура және кері санап, жаз	Бір таңбалы сандарды тура және кері санап, жазады (1 балл)
2-деңгей	Екі таңбалы сандарды тура және кері сана, оларды жаз	Екі таңбалы сандарды тура және кері санайды, оларды жазады (1 балл)
3-деңгей	Екі таңбалы сандарды салыстыр және жаз	Екі таңбалы сандарды салыстырады және жазады (1 балл)

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Түрлі түсті шарлар» әдісі арқылы бағаланады.

Математика

Өмір бойы білім алу

Бөлім: Тағам және сусын
Сабақ тақырыбы: Ұсақтау және төлем жасау
Мақсаты: Монеталармен есептеулер орындайды
1-тапсырма. Түскі асты таңда. Оның құнын есепте.
 - Қай түскі ас арзан? Қаншаға арзан? Әрбір түскі астың құнын қандай монеталарды жинап төлеуге болады?
 Ең арзаны-3
 Сорпа-30тнг
 Салат-50тнг
 Айран-20тнг
 Монеталар: 10тнг, 20тнг,50нг,100тнг
Дескриптор:
 - түскі асты таңдайды (1 балл);
 - оның құнын есептейді (1 балл).
Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Фотоаппарат» әдісі арқылы бағаланады

2-тапсырма.

Топтық жұмыс. Есепте

1-топ	2-топ	3-топ
$10+8=18$	$14-10=4$	$20-8=12$
$12+6=18$	$15-3=12$	$12+8=20$
$16-6=10$	$17+2=19$	$13+7=20$
$18-5=13$	$14+3=17$	$20-9=11$

Дескриптор

тапсырманы өз беттерінше орындайды (1 балл)

Қалыптастырушы бағалау

білім алушылардың білімі «Білім заряды» әдісі арқылы бағаланады

3-тапсырма. Суреттерді пайдаланып қысқаша жазылуы бойынша есеп құрастыр. Кері есептер құрастыр.

Айран-70 тг
Сүт- 100 тг] ? артық
 $100-70=30$

Ж: Сүтке айранға қарағанда 30 тг артық төледі

Кері есеп

Йогурт -50 тг
Жұмыртқа - 20 тг] ? артық
 $50-20=30$

Ж: Жұмыртқаға йогуртқа қарағанда 30тг кем төледі

Дескриптор:

- қысқаша жазылуы бойынша есеп құрастырады –(1 балл);
- кері есептер құрастырады (1 балл).

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Тик ток» әдісі арқылы бағаланады.

4- тапсырма. Жұптық жұмыс. Зерттеушілік тапсырма
Тәрелкеге 3 әртүрлі жеміс салу керек. Қосындысы 10 саны шығатындай түрлі жидек таңдаудың әртүрлі нұсқаларды таңда

Мысалы:

$5+4+1=10$ (алма, алмұрт, лимон)

$3+3+4=10$ (мандарин, апельсин, ананас)

Дескриптор:

- тәрелкеге 3 әртүрлі жеміс салады, білім алушылар өздерінің нұсқаларын ұсынады (1 балл).

Қалыптастырушы бағалау: білім алушылардың білімі «Білім төрешісі» әдісі арқылы бағаланады.

*Жетісу облысы Ақсу ауданы білім бөлімінің «Қарашілік орта мектебі, мектепке дейінгі шағын орталығымен»
коммуналдық мемлекеттік мекемесінің бастауыш сынып мұғалімі
Исабекова Айгуль Қарибаевнаның тәжірибесінен.*

2 – сынып

Пән	Құндылық	Қолданылатын әдіс тәсілдер
Әдебиеттік оқу	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Құрмет ✚ Ашықтық 	<p>Тақырыбы: «Байлық» «Пресс конференция» әдісі Мақсаты: білім алушылардың сыни тұрғыдан ойлауын дамыту, ашық және жабық сұрақтар қоя білу дағдыларын қалыптастыру.</p> <p>Мәтіннің мазмұнына талдау жасату арқылы негізгі идеяны анықтауға мүмкіндік беретін тиімді әдістердің бірі. Білім алушыларды мамандық түрлерімен таныстыра отырып, олардың сыни тұрғыдан ойлауына түрткі болатын сұрақтар қоюына жетелейді, ғалымдар ретінде әр сұраққа нақты жауап беруге дағдыланады. Білім алушылар құнды пікірлер айтуға дағдыланады және қолда барды құрмет тұтып, қадірлей білу керектігін ұғынады.</p> <p>I топ Журналистер II топ Ғалымдар II топ Ғалымдар</p> <p>Аудиторияда «Пресс конференция» ұйымдастырылады.</p> <p>Журналистер тобы:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ Сіз үшін «Байлық» деген не? (мәтіннің тақырыбына шолу жасалады). ✚ Жігіт өзін неге кедеймін деп қорланды? ✚ Жұртқа қадірлі болу үшін жігітке не керек деп санайсыз? ✚ Ұстазының қай сөзі жігіттің еңсесін көтеріп, оның да бай екендігін аңғартты? ✚ Әрбір адам ненің қадірін білуі керек? ✚ Осы конференцияның түйіні ретінде «Байлық» мәтініндегі негізгі ойды ашып берсеңіз? ✚ Шығармадағы кейіпкерімізге қандай ақыл кеңес берер едіңіз? <p>Ғалымдар тобы:</p> <p>Денсаулық - зор байлық. Өйткені мен екі қырағы көздерім арқасында кітап оқимын. Денсаулық - зор байлық. Өйткені мен менің сақ құлағымның арқасында бәрін естимін.</p>

		<p>Денсаулық - зор байлық. Өйткені мен мықты екі аяғым арқасында спортпен шұғылданамын.</p> <p>❖ Байлық деген - сенің денсаулығың. Адам қолда бар дүниенің қадірін біліп, оған құрметпен қарауы керек.</p> <p>❖ Денсаулық - зор байлық екен ұмытпаңыз.</p> <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сұрақтарға жауап береді; - мәтіннің мазмұны бойынша сұрақ құрастырады; - шығармадағы кейіпкерге мінездеме береді.
	<p>✚ Ашықтық (сын тұрғысынан ойлау).</p> <p>✚ Еңбек пен шығармашылық</p>	<p>Тақырыбы: «Байлық пен ақыл» «Құндылықтар спектрі» әдісі Мақсаты: пікір білдіру, құндылықтарды көрсету, пікірлердің айырмашылығын талқылау, қоғамдық талқылауға қатысу.</p> <p>✚ Білім алушылар көзқарасын, пікірлер ауқымын көрсету үшін екі жағында қарама-қарсы пікірді білдіретін стрелкалары бар жіпті ұстап қарама қарсы отырады.</p> <p>✚ Топтарға бөлінеді.</p> <p>Қарама қарсы отырып, айтылған пікірмен қаншалықты келісетіндігін, келіспейтіндігін айта отырып, оған қатысты өз ойларымен бөліседі, ұтымды жауап, өткір пікір білдірген топ өз карточкаларын жіпке белгілейді.</p> <p>Үлкен ұлы асыл тасты жүзік салған қолын көрсетіп: – Міне, менің байлығым. <u>Ал кім бай болса, сол ақылды</u>, – депті. Екінші ұлы асыл киімдерін киіп, әдеміленіп келеді де: – Мені осы түрімде көргендер <u>ақылым мен байлығым</u>а бас иеді, - дейді. Үшінші ұлы күміспен және асыл тастармен әшекейленген белдігін буынады да: – Бұндай белдікті ешкім <u>буынып көрген жоқ</u>, – дейді. Әкесі үлкен балаларына қарап басын шайқайды да, ең кіші ұлына қарап: – Сен неге үндемейсің? Сен қандай байлығыңмен мақтанасың? – дейді. Сонда кенжесі былай депті: – Мен де асыл тасты жүзік те, сәнді киім де, қымбат тастармен әшекейленген белдік те жоқ. <u>Тек еңбек сүйгіш екі қолым, қайрат-жігерге толы жүрегім ғана бар.</u></p>

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Білім алушылар «Құндылықтар спектрі» әдісі арқылы «Байлық пен ақыл» ертегісінің кейіпкерлерінің әкелеріне берген жауаптарын шынайы өмірмен салыстыра отырып, бағалайды. ❖ Ертегіден төртінші ұлдың әкесіне берген жауабын тауып, мәнерлеп оқиды. Еңбектің мұратқа жеткізетіндігін қорытындылап айтады. ❖ Ертегінің мазмұнына сай еңбек туралы мақал мәтелдер жинастырады. <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ертегі кейіпкеріне байланысты өзіндік көзқарасын білдіреді; - оқиғаны өмірмен байланыстыра алады; - кейіпкерлердің іс әрекетіне баға береді.
	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Бінтымақтастық; ✚ Еңбек пен шығармашылық; 	<p>Тақырыбы: «Жұмыстың жылуы» Қадыр Мырза Әли «3 таяқша» әдісі</p> <p>Мақсаты: бұл әдіс білім алушылар бойында идея білдіру, тыңдау дағдыларын дамытуға бағытталған, сондай-ақ барлық білім алушыларды қатыстыру арқылы оқыту жағдайларын теңестіруді көздейді.</p> <p>Өлеңді мәнерлеп оқиды;</p> <p>1- топ (өлеңнің мазмұны бойынша сұрақ даярлап қояды).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Өлеңде апасы немересін жұмысқа қалай баулыды? <p>2- топ (сұраққа жауап береді)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Жұмыс жасау арқылы, ерледің. Еңбектің арқасында терлеп, жылындың деп еңбектің пайдасын түсіндірді. <p>3- топ (өлеңнің мазмұны бойынша бір ұтымды идея ұсынады).</p> <p>Әр бала өзінің күн тәртібіне отбасына, үйдегі тіршілікке көмектесу уақытын белгілеуі керек.</p> <p>1 сұрақ 1 жауап 1 идея</p>

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Білім алушылар өлеңдегі кейіпкерлердің қарым қатынасына отбасылық құндылық тұрғысынан талдау жасайды. ❖ Өлеңнің соңғы шумағын оқып, апасының сөзін күнделікті өмірмен байланыстырады. <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - жуан және жіңішке сұрақтар құрастырады; - идея ұсынады; - сұрақтарға жауап береді; - отбасылық құндылықтарды айта алады.
	<p> Ашықтық; Еңбек пен шығармашылық </p>	<p>Тақырыбы: «Өрттен құтқарушы иттер» «Джигсо» әдісі</p> <p>Мақсаты: білім алушылардың топта ынтымақтаса жұмыс жасау дағдыларын және мәтіннен керекті ақпаратты тауып, талдау жұмыстарын жүргізу дағдыларын қалыптастыру.</p> <p>Топтарға мәтін бөлігі таратылады. Мәтін бөлігін оқып, өз топтарында талқылайды. Талқылауға аз ғана уақыт беріледі. Бастапқы топқа қайта келіп, қолдарындағы мәтін бөліктерін құрастырады. Топтарға мәтіннің толық нұсқасы таратылады. Толық мәтін мазмұнымен танысып, мәтін желісін топ мүшелері бірлесіп отырып аяқтайды.</p> <p>Білім алушылар мәтіннің белгілі бір бөлігін ғана жан-жақты талқылайды. Бұл жерде олар:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) тақырыптың мазмұнын бірлесе игеру (қиын жерлерін талқылап, бір-біріне түсіндіру арқылы) жұмысымен айналысады: «Не білдік? Не үйрендік?»; 2) бастапқы топтарына оралғанда, басқаларды мәтіннің өз бөліміне қалай үйретуге болатындығын талқылайды: «Қалай үйретеміз?». <p>Білім алушылар бірін-бірі тек сөз арқылы ғана үйретпей, әрекет арқылы да үйрету керектігін басты назарда ұстаймыз. Сол себепті сарапшылар «Қалай үйретеміз?» деген мәселені талқылағанда, мынандай үйрету тәсілдерін қолдану қажеттігін де ойластырғандары жөн болады:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Тірек сөздер кестесі (өрт сөндірушілер, қуыршақ, Боб, өрт, кішкентай қыз, анасы, электр тогы. • Мәтін жоспарының сызбасы • Мәтін бойынша жоспар: <ol style="list-style-type: none"> 1. Өрт сөндіруші иттер. 2. Бобтың қызды құтқаруы; 3. Бобтың қуыршақты алып шығуы.

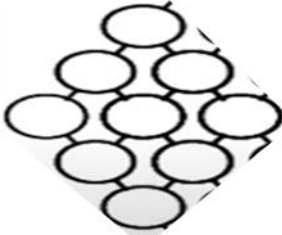

		<ul style="list-style-type: none"> • Ойлау карталары <ul style="list-style-type: none"> - Мәтіннің мазмұны бойынша кестелер немесе диаграммалар. Олардың осы бөлік бойынша білімі басқалармен салыстырғанда анағұрлым жоғары болғандықтан, олар аталмыш бөлімнің «сарапшысы» атанады. ❖ Мәтіннің кейіпкері өрттен құтқарушы иттің іс әрекетін сипаттап, класстер толтыру арқылы шынайы өмірмен салыстырып бағалау; ❖ Осы шығармадан алған әсерін сипаттап кейіпкерге хат жазады. <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - суреттер бойынша жоспар құрады; - тірек сөздермен әңгіме құрастырады; - тақырып бойынша класстер толтырады.
	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Еңбек пен шығармашылық ✚ Өмір бойы білім алу ✚ Ашықтық 	<p>Тақырыбы: «Көлде» «Көршіңмен сырлас» әдісі Мақсаты: білім алушылардың өз ойын ауызша айтуға үйрету. Сыни тұрғыдан ойлауын дамыту.</p> <p>Бұл әдіс білім алушылардың сұрақ қойып, ойлануына мүмкіндік береді. Өз ойын көршісімен бөлісіп, ақылдасады. Шешім қабылдауға дағдыланады.</p> <p>«Көршіңмен сырлас» әдісі бойынша жұппен жұмыс жасайды. Білім алушылар «Көлде» мәтінін оқиды. Мәтіннің не туралы екендігін өзара анықтайды.</p> <p>Көршісімен сырласып, аққудың қандай құс екендігін талдайды. Аққудың суреті жабысқан параққа оның киелі құс екенін, құстың төресі екендігін, нәзіктіктің, сұлулықтың, адалдықтың, махаббаттың символы екендігін жазады. Бір бірінің жауаптарын толықтыра отырып, бір шешімге келеді.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> </div> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Көркем шығармадан алған әсерлерін көршісімен бөліседі. ❖ Аққуды шынайы өмірмен, адамдар тұрғысынан өзіндік сыни пікір білдіреді.

		<p>❖ Шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттайды.</p> <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - өз ойын ауызша айта алады; - мәтіндегі негізгі ойды анықтайды; - кейіпкерге мінездеме береді, сипаттай алады.
	<p>✚ Еңбек пен шығармашылық</p> <p>✚ Ынтымақтастық</p> <p>;</p> <p>✚ Құрмет</p>	<p>Тақырыбы: «Салақтық»</p> <p>«Ирек» әдісі</p> <p>Мақсаты: иректеліп берілген мәтіннің бөліктерін топта оқып, мазмұнына талдау жасау арқылы тұтас мәтін құрастыру. Топтардың бірін бірі тыңдауы, дұрыс қарым қатынас орнатуын қалыптастыру.</p> <p>«Болжау» әдісі бойынша мәтіннің не туралы болуы мүмкін, яғни, мәтіннің мазмұнын болжайды.</p> <p><u>САЛАҚТЫҚ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -тазалық сақтамаушылық; -ұқыпсыздық; -еріншектік <p>Топтық жұмыс. Әр топ көркем шығармадан шағын үзінді оқиды. Кейіпкердің іс әрекетімен танысады. Сыни тұрғыдан ойланып, кейіпкердің іс әрекетінің дұрыс еместігін өмірмен байланыстырады.</p> <p>1 топ</p> <div data-bbox="981 893 1895 1091" style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>Сонымен, Кәрімді ауру жататын үйге алып барып, таза жуындырып, таза киім киіндіріп, ем қылған соң аз ба, көп пе жатып жазылды. Мұнан соң, Кәрім бір зауытқа барып жалданыпты. Өздеріңе де белгілі шығар, зауытта нәрсе бояйтын бояулардың бәрі де у болады. Бір күні қожасы Кәрімге бір бояуды былғап қой деп беріпті. Былғап отырып-отырып, кәдімгі үйренген қалыбынша, қолын жумастан барып, тамаққа отырып нан жепті. Қолындағы бояудың жұғынының бәрі де жеп отырған нанына жабысып отырғанда, бір мезгілде Кәрімнің іші бүрісіп, ауыра бастапты. Әрлі-бері, олай-бұлай аунақшып, біраз жатып, Кәрім ұзамай-ақ жан тапсырыпты. Әлгі бояу у бояу екен.</p> </div> <p>2 – топ</p> <div data-bbox="1010 1126 1865 1342" style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>— Кәрім, саған не болды? — деп.</p> <p>Кәрім айтады екен:</p> <p>— Күнәм үшін Құдайдың бір берген сазайы-дағы, — деп.</p> <p>Оған қарсы таныстары:</p> <p>— Рас, Кәрім, Құдай-Тағала таза жүрмеген былғаныш кісіні сүймейді, тым болмаса жұмасына бір моншаға түсіп, не болмаса үйінде сабынмен жуынуды әдет етсең, бұ бәлеге душар болмас едің.</p> </div> <p>3- топ</p>

		<p>Кәрім деген мешер өзі жұмысқа тәуір жігіт те болса, жуынып, кірсіз көйлек киіп, таза жүрумен ісі жоқ еді. Әркім айтушы еді:</p> <p>— Саған не болды, Кәрім, бойыңнан кіріңді ағызып жүргенше, жуынсаң болмай ма? — деп.</p> <p>— Қолым тимейді, — деуші еді ол.</p> <p>Сөйтіп жүріп, тұлабойын шикан қаптап және қотыр болды. Бұл күйде құрысып-тырысып жатқанында, әркім сұрайды:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Бір тұтас мәтін құрастырады. ❖ Кейіпкерді өзіндік құндылығы тұрғысынан талдап, оған мінездеме береді. ❖ Кейіпкерді шынайы өмірмен салыстырып, оның іс әрекетін бағалайды. ❖ Мәтіндегі негізгі ойды анықтап, салақ болудан аулақ болу керектігін жайында ой қорытады. <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мәтіннің бөлімдерін топтастыра алады; - мәтіннің тақырыбы бойынша мазмұнын болжайды; - мәтіндегі негізгі ойды анықтайды.
	<p>✚ Ашықтық; ✚ Өмір бойы білім алу</p>	<p>Тақырыбы «Кірқоймас» «Конверттегі сұрақ» әдісі</p> <p>Мақсаты: сабақтың кез келген кезеңінде білім алушылардың білімін бір жүйеге келтіру, сұрақтарға толық жауап дағдыларын қалыптастыру.</p> <p>Білім алушылар құнды ресурс ретінде бір-бірін тыңдауды үйренеді. Кейін ақпаратты қаншалықты жақсы меңгергенін тексеру үшін «конверттегі сұрақтар» әдісі пайдаланылады. Бұл әдіс кезінде жаңа тақырыпқа қатысты алдын ала дайындалған сұрақтарды конвертке салып, кез келген топ мүшесіне конвертті ұсынады, білім алушылар сұрақты таңдап, жауап береді. Осы кезде білім алушылардың жаңа тақырыпты меңгеру деңгейін анықтау мүмкіндігі артады және тыңдалым мен айтылым дағдыларын дамытуда өте тиімді әдіс деп саналады.</p> <div data-bbox="1332 1125 1601 1284" style="text-align: center;"> </div> <p>Конверттегі сұрақтар.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ «Кірқоймас» өлеңі не туралы? ✚ Баланың киім кешегі неге қашты?

		<ul style="list-style-type: none"> ✚ Бала өзін өзі қалай ретке келтірді? ✚ Баланың оқу құралдары неге қайтып оралды? ✚ Жеке бас гигиенасы дегенді қалай түсінесің? <ul style="list-style-type: none"> ➢ Кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстырып, іс - әрекетін бағалау. ➢ Өлеңді оқи отырып, алған әсерімен бөлісу. ➢ Кейіпкерге арнап (оның іс әрекетінің дұрыс еместігі жөнінде) хат жазу. <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сұрақтарға толық жауап береді; - өлеңдегі негізгі идеяны анықтайды, дұрыс емес екендігін дәлелдейді; - өзінің жеке бас гигиенасын дұрыс ұстануды айта алады.
	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Еңбек және шығармашылық ✚ Құрмет; ✚ Ашықтық 	<p>Тақырыбы: «Жолбарыс пен түлкі» ертегі «Таза тақта» әдісі</p> <p>Мақсаты: білім алушылардың кез келген сұрақтарға тиянақты толық жауап беру дағдыларын қалыптастыру.</p> <p>Бұл әдіс үй тапсырмасын сұрау үшін, сабақты бекіту үшін қолдануға болатын тиімді әдіс. Білім алушыларға сұрақты түрлендіріп қоюға мүмкіндік беретін, жаңаша түрі. Сабақты бекіту кезеңінде өтілген ертегінің мазмұнын қаншалықты түсінгендерін анықтауға арналған жуан және жіңішке сұрақтарды стикерге жазып, тақтаға іліп қою керек. Әрбір білім алушының өзі қалаған стикерді алып, артында жасырылған сұрақтарға жауап беру арқылы белсенділіктері артады.</p> <p style="text-align: center;">Таза тақта</p> <p>Сұрақтар:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ Аңдар неге жиналды? ➢ Өміршінің көңілін сұрау үшін қай аң бармады? ➢ Түлкінің келмегенін қай аң байқап қалды, қандай әрекетке барды? ➢ Жолбарыстың ашулануына не себеп болды, қалай ойлайсың? ➢ Жағымсыз кейіпкердің іс - әрекетіне өз көзқарасыңды білдір. ➢ Түлкі барлық аңдармен бірге келмеу себебін қалай түсіндірді?

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Қасқырдың іс – әрекетіне баға бер, қаншалықты дұрыс жасады? ❖ Ертегідегі табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттап жазу; ❖ Ертегідегі кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстырып, іс әрекетін бағалау. ❖ Ертегі мазмұны бойынша тұлкіге мінездеме жазу.
	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Ынтымақтастық ✚ Өмір бойы білім алу ✚ Құрмет 	<p>Тақырыбы: «Сақина» ертегі «Жұмыс үстелі» әдісі</p> <p>Мақсаты: білім алушылардың сыни тұрғыдан ойлауын дамыту, мәтіннің мазмұны бойынша сұрақ қою және ұтымды жауап беру дағдыларын жетілдіру.</p> <p>Бұл әдіс топтық жұмыста білім алушылардың бар білімін ортаға салып ізденуіне ықпал етеді, белсенділігін арттырады, білімдерін толықтыруларына, топ мүшелерінің ынтымақтасып жұмыс жасауына, бір біріне көмектесуіне, топ аралық бағалау жүргізуге мүмкіндік беретін әдіс.</p> <p>Ұжымда «Сақина» ертегісінің мазмұны таныстырылып, түсіндіріледі. Білім алушылар үстел басына топтасады. Әр топ өтілген ертегінің мазмұны бойынша бірнеше сұрақтар құрастырып, басқа топтың үстеліне қояды. Барлық топ мүшелері бірлесіп сұрақтарға жауап іздеп, жауап береді. Егер назардан қалып қойған сұрақтар болса, дер кезінде жетекшіге айтады. Бұл білім алушылардың байқампаздығын аңғартады.</p> <p>Ертегі мазмұнына жоспар құрады.</p> <p>Жоспар:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Тауықтың өтініші ➤ Зергердің арам пиғылы ➤ Шаруа мен әйелінің әңгімесі ➤ Шаруаның сабыр сақтауы ➤ Ұмыт болған сақина ❖ Шығармадағы кейіпкерлерді өзара салыстыра отырып, мінездеме беру; ❖ Кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстыру; ❖ Шығармадағы кейіпкерлер қарым қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдау.

		<p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ертегі бойынша сұрақтарға жауап береді; - ертегідегі негізгі ойды анықтайды, дәлелдейді; - жоспар бойынша ертегі мазмұнын әңгімелейді.
	<p> Ашықтық Өмір бойы білім алу Еңбек және шығармашылық </p>	<p>Тақырыбы: «Құмырсқа және бидай дәні» «Санаттау» әдісі Мақсаты: тақырып бойынша маңыздылығы бар ұғымдардың мағынасына талдау жасауға, олардың пайдасын түсіндіру.</p> <p>Бұл әдіс білім алушыларға тақырып бойынша сөздердің маңыздылығын түсінуге және сөз саптау мүмкіндіктерін арттыруға көмектесетін әдіс. Білім алушылар әр сөзді маңыздылығына қарай орналастыру арқылы ойларын шындайды.</p> <p>Ертегінің мазмұнымен толық танысып болғаннан кейін білім алушыларды топтастыру. Ертегінің мазмұны бойынша берілген сөздерді топтарға таратып, оларды маңыздылығына қарай орналастыруды сұраймыз.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> </div> <p>Берілген сөздерді оқып, мағынасын талдап, құмырсқаға қаншалықты қатысты екендігіне қарай ең маңыздысынан бастап орналастырады</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Еңбекқор; ➤ Шыдамды; ➤ Төзімді; ➤ Мықты; ➤ Адал; ➤ Ұйымшыл; ➤ Жақсы; <p>❖ Мәтіндегі кейіпкерді шынайы өмірмен байланыстырып, салыстырып бағалайды.</p>

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Құмырсқаның шешіміне өз көзқарасын білдіріп, өзіндік сыни пікір айтады. ❖ Шығармадағы кейіпкерлер қарым қатынасын құндылықтар тұрғысынан талдайды. <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сөздің мағынасына қарай талдай алады; - шығармаға қатысты сөздерді анықтайды; - мәтіндегі негізгі ойды анықтайды.
	<p>Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік</p> <p>Құрмет</p> <p>Ынтымақтастық</p>	<p>Тақырыбы: «Әлди, әлди, аппағым!» «Қара жәшік» әдісі Мақсаты: сыни тұрғыдан ойлауын дамыту, қызығушылықтарын арттыру және ұтымды жауап бере білу дағдыларын қалыптастыру.</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p>«Қара жәшік» әдісі - сабақты қызықты бастау үшін керемет әдіс. Мәселен, «Әлди, әлди, аппағым!» өлеңін өткен кезде жәшік ішіне бесіктің кез-келген суретін салып, білім алушыларға жанама тұжырым беру арқылы:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оған сәбиді жатқызу керек; - ол әдемі; нәрестелерге арналған, кішкентай төсекке жатқызғанда айтады, білім алушылар дәл тапқанша жалғаса береді. Тапқаннан соң, жәшік ашылып, ішіндегі суреттер көрсетіліп, бүгінгі күннің тақырыбы ашылады. <p>Жаңа тақырып жарияланған соң, оқу мақсатын нақтылап, кезекті тапсырмаларға береміз.</p> <p>«Жалғасын тап» әдісі сабақтағы білім алушылардың белсенділігін арттыру үшін өте тиімді әдістің бірі. Оны ұйымдастыру үшін өлеңнің басы жазылған парақшаларды білім алушыларға таратып, әрі қарай олар ойды жалғастырып өлеңді толықтырады. Сөйтіп, өлеңнің мәтінін өздері шығарады, барлық білім алушы қамтылады.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; margin-top: 20px;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 45%;"> <p>Әлди-әлди, аппағым, Қойдың жүні қалпағым, </p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 45%;"> <p>Айналайын, айымыз, Алты қарын майымыз, Жеті қарын жентіміз, </p> </div> </div>

		<div style="display: flex; justify-content: space-around; margin-bottom: 10px;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; background-color: #f8d7da;"> <p>Әлди-әлди, шырағым, Көлге біткен құрағым,</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; background-color: #f8d7da;"> <p>Қонақ келсе, қой, бөпем, Қой тоқтысын сой, бөпем,</p> </div> </div> <p>❖ Әдеби шығарманың идеясы мен ұлттық салт дәстүр тұрғысынан талдау жасайды. ❖ Шығармадағы эпизодтар арқылы тарихи құндылығын бағалау. ❖ Шығармадағы кейіпкерлердің қарым қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдайды.</p> <p>Дескриптор: - жасырынған сөзді таба алады; - әлди, әлди, аппағым! Бесік жырының жалғасын табады; - ұлттық салт дәстүрді тізбектеп айтады.</p>
	<p>🇰🇿 Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік</p> <p>🇰🇿 Құрмет</p> <p>🇰🇿 Ынтымақтастық</p>	<p>Тақырыбы: «Мамыр келді, алақай!» Фотосуреттер әдісі Мақсаты: басқалармен жұмыс істей білу және ойлау, проблемаларды шешу дағдыларын қалыптастыру.</p> <p>Бұл әдісте пікірталасты жеделдету үшін фотосуреттерді пайдалануға болады. Белгілі бір тақырыпқа қатысты (мысалы, мерекелік) бірқатар суреттерді көрсетіп білім алушылардың оларға тікелей әсерін сұрау арқылы олардың түсінігін кеңейтеміз.</p> <p>Қойылатын сұрақтар:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ суретке түсіруші проблема туралы не айтқысы келді? ▪ білім алушылар онымен келісе ме, әлде келіспей ме? ▪ көп ұл өкілдері бір мемлекетте тұруының себебі неде ? ▪ әртүрлі суреттер олардың ішкі сана-сезімдеріне қалай әсер етеді ? <p>· Білім алушылар фотосуретті таңдап алып, содан кейін өз тобына неге оны таңдағанын түсіндіреді.</p> <p>· Топтағы білім алушыларға суреттер немесе фотосуреттер беріледі де, суретке ат беру сұралады. Сосын топтар ат таңдау ісі оларда қандай сезім-әсер тудыратынын талқылай отырып, өздерінің берген аттарын салыстыра алады.</p> <p>· Әрбір топқа ортасына фотосурет жабыстырылған үлкен парақ беріледі.</p>

		<p>Білім алушылардан фотосурет бойынша сұрақ қойып, оларды фотосуреттің жан-жағына жазады. Сұрақтар алдағы талқылауды кеңейту үшін пайдаланылады. Тапсырманы орындаудың тағы бір жолы: білім алушылар суретті бірінші көрген кезде бастарына келген ойларды, идеяларды және сөздерді суреттің айналасына жаза отырып, идеяларын ұсына алады.</p> <p>Фотосуреттерді білім алушылар бөлшектерді есте сақтау үшін өздері зерделеуге тиіс сурет көрсететін «Жады» ойыны үшін пайдалануға болады. Содан кейін білім алушылар суреттің бөлшектерін жазады немесе салады. Бұл білім алушылардың назарын ұсақ бөлшектерге аударуда пайдалы болады.</p> <div data-bbox="855 539 2018 794" data-label="Image"> </div> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Өлеңді оқып, негізгі идеяны талдайды, бірлік пен татулық мекені екенін түсіндіреді; ❖ Өлеңдегі оқиға желісін жалғастырып, өлең шығарады. ❖ Еліміздегі ұлттық және рухани құндылықтарды дәріптейді. <p>Дескриптор</p> <ul style="list-style-type: none"> - өлеңдегі негізгі идеяны ашады, көп ұлттар тату тәтті тұрып жатқанын айтады; - фото суреттер арқылы қиялын ұштайды; - суреттер бойынша ашық және жабық сұрақтар қояды.
	<p> Құрмет Ашықтық Еңбек пен шығармашылық </p>	<p>Тақырыбы: «Ағаштар неге ашуланды?»</p> <p>БФЕ (БАРЛЫҚ ФАКТОРЛАРДЫ ЕСКЕРУ) әдісі</p> <p>Мақсаты: ақпараттарды басқару; бірлескен жұмыс; ойлау, проблемаларды шешу, шешім қабылдау дағдыларын қалыптастыру.</p>

Бұл әдіс білім алушылар шешім қабылдағанда немесе қандай да бір идеяны ойлағанда, оларды барлық сәйкес келетін факторларды ойлауға шақырады. Шешім қабылдап, белгілі бір әрекет барысын жоспарламас бұрын қолданылған жағдайда бұл әдіс пайдалы болмақ.

Топтарда білім алушылар мәтіннің мазмұны бойынша «**Барлық факторларды ескеру**» шаблонын толтыра алады.

Факторлар: 1, 2, 3

- Алмабек орманда қандай оқиғаға тап болды?
- Кәрі емен ағашы неге қатты ашуланды?
- Алмабек өз қателігін қалай түзетеді?

Барлық факторларды топта талқылағаннан кейін Алмабектің бастапқы іс әрекетімен соңғы іс әрекетін салыстырады. Топтардың пікірлерін тыңдай келе қорытынды пікір айтады.

Пікір/ Сұрақ/ Талқыланатын мәселе:	
1-фактор	Артықшылықтар / не
	Кемшіліктер / қарсы
	Қызықты факторлар
2-фактор	Артықшылықтар / не
	Кемшіліктер / қарсы
	Қызықты факторлар
3-фактор	Артықшылықтар / не
	Кемшіліктер / қарсы
	Қызықты факторлар
Барлық факторларды талқылағаннан кейін ... деп ойлаймын.	

❖ Білім алушылар шығарма бойынша жазылған әдеби сын пікірлерге сүйене отырып, өзіндік сыни пікірлерін жазуға дағдыланады. Алмабектің әрекетіне көзқарастарын білдіреді.

❖ Кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстырып, қаншалықты дұрыстығын бағалайды.

❖ Шығармадағы кейіпкерлер қарым қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдап, шағын эссе жазады.

Дескриптор:

- ормандағы оқиғаны шынайы өмірмен байланыстыра алады;

- өзін кейіпкердің орнына қойып, Алмабектің іс әрекетіне сын көзбен қарайды;

	<p> Ашықтық Еңбек пен шығармашылық </p>	<p>- үлкеннің дұрыс бағыт бағдар беретінін түсінеді.</p> <p>Тақырыбы: «Жазғытұры» Абай Құнанбаев «Карточкалар иерархиясы» әдісі Мақсаты: білім алушылардың бірлесіп жұмыс жасау дағдысын, ойлау, шешім қабылдау дағдыларын қалыптастыру.</p> <p>Бұл әдіс білім алушыларға идеялар мен ақпаратты басымдығы бойынша орналастырып, неге бұлай орналастырғандарын дәлелдеп, талқы жүргізуге мүмкіндік береді.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Шағын топтардағы білім алушыларға бірнеше карточка беріледі. 2. Білім алушылар оларды маңыздылық/басымдығына қарай орналастырады. Оларды тігінен немесе қатарлап қоюға болады. 3. Бұдан кейін білім алушылар сынып ішінде сұрақты талқылауды бастар алдында бір-бірінің рейтингкілерін салыстыра алады. <div data-bbox="824 619 2011 842" style="text-align: center;"> </div> <p>Әр карточканың артындағы суреттерді карап, маңыздылығын айқындап, оларды орналастырады. Өз пікірлерін дәлелдей отырып, түсіндіреді. Жазғытұры өлеңіндегі ойдың мазмұнын түсінеді.</p> <div data-bbox="860 1034 2007 1257" style="text-align: center;"> </div> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Шығармадан үзінді мәнерлеп оқиды. ❖ Жазғытұрым өлеңін жатқа айтады. ❖ Шығармадағы табиғат көрінісін сипаттап жазады.
--	--	---

		<p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - өлеңді мәнерлеп оқиды; - қосымша сұрақтарға жауап бере алады; - кейіпкер мен табиғат құбылыстарын салыстырады.
	<p>Ынтымақтастық Өмір бойы білім алу, Ашықтық</p>	<p>Тақырыбы: «Бұлбұл мен тоқылдақ» «Сұрақтар жаңбыры» әдісі Мақсаты: білім алушылардың сұрақ қою және сыни ойлау дағдыларын дамыту. Бұл әдісте алдымен білім алушылар топтарға өз еркімен, қалауымен бөлінеді. Әр топ параққа сұрақтар жазып, бір-біріне лақтырады. Алған сұрақтарына жауап жазып, кері лақтырады. Жауап жазылған парақты қағып алған ойыншы, сол жауаптан сұрақ тудырып, ары қарай лақтырады. Ойын осылай жалғасады.</p> <p>«Бұлбұл мен тоқылдақ» мысалының мазмұны бойынша қойылатын сұрақтар:</p> <p>Бұлбұл неге ашуланып, бұлқынды? Тоқылдақ бұлбұлға не деп жауап берді? Тоқылдақты халық арасында не деп атайды? Тоқылдақтың қандай пайдасы бар? Бұлбұл несімен танымал? Егер тоқылдақ болмаса, не болар еді? Бұлбұлдың айтқанымен келісесің ба? Тоқылдақтың айтқаны дұрыс па?</p> <p>Жаңбыр болып жауған сұрақтарға қызығушылықпен жауап береді. Әрбір білім алушының белсенділігі артып, берген жауаптарына тиісті баллдарын алады.</p> <p>❖ Шығарма бойынша жазылған сын пікірлерге сүйене отырып, өзіндік сыни пікірін айтады;</p>

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Кейіпкерлер қарым қатынасын отбасылық құндылық тұрғысынан талдап, өзіндік көзқарасын білдіреді. ❖ Оқиға орнын , кейіпкер бейнесін сипаттап жазады. <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мысалды мәнерлеп оқиды; - Бұлбұл мен тоқылдақтың іс әрекетін салыстырады; - сұрақ қоя алады; - сұрақтарға жауап береді.
	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Құрмет ✚ Ғылымға құрмет ✚ Ашықтық 	<p>Тақырыбы: «Болаттың белгісі» «Құрылысшы ойыны» әдісі Мақсаты: білім алушылардың мәтіннің мазмұнын түсінуіне, оқиға желісін бақылап отыруға дағдыландыру.</p> <p>Бұл әдіс өте тиімді тәсіл. Мәтін бөліктерін тез жинау, кейіпкерлердің іс әрекетін бақылау арқылы оқиғаны сәйкестендіреді. Оқу шапшаңдығын және өз ойын еркін жеткізу қабілетін дамытудағы үлесі зор екендігіне көз жеткіздім.</p> <p>«Болаттың белгісі» мәтінін бөліктерге бөліп, топтарға тапсырма беріледі. Топ мүшелері топтық тапсырманы орындайды. Әр топтан бір сарапшы шығып әңгіменің мазмұнымен таныстырады. Тыңдаушылар бірінші бөлік қай топтың екенін табуы керек. Осылайша мәтіннің бөліктерін жылдам орналастыруы керек.</p> <p>Жоспар құрады.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Болаттың қарақат теруі; 2. Болаттың қарақатты жинауы; 3. Балалармен бірге суға шомылуы; 4. Болаттың балалардан көмек сұрауы.

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Әңгімені оқып, алған әсері бойынша авторға қысқаша хат жазады. ❖ Болаттың іс әрекетіне өзіндік сыни пікір білдіреді. ❖ Шығармадағы табиғат көрінісін, оқиға орнын, кейіпкер бейнесін сипаттайды. <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мәтіннің бөліктерін құрастыра алады; - жоспар құру біледі; - пайымдау мәтінін құра алады.
	<p> Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік Ашықтық </p>	<p>Тақырыбы: «Гиннес кітабына енген қазақ» «Қателескен мұғалім» әдісі</p> <p>Мақсаты: білім алушылардың сыни ойлау, талдау дағдыларын дамыту, сабаққа қызығушылықтарын арттыру.</p> <p>Бұл әдістің ерекшелігі білім алушылардың зейінін дамыту арқылы, мәтіндегі әр сөзіне мән беріп түсінуіне ықпал етеді.</p> <p>Мұғалім мәтінді оқу барысында немесе ұсыну барысында қате жібереді. Білім алушылар тыңдап отырып, қателескен тұсты бірден тауып, дұрыстауы керек. Мұғалім қате жіберетін болғандықтан, білім алушылар асқан қызығушылықпен мәтінді қалт жібермей тыңдайды.</p> <p>«Тбилиси» крейсерінен жаңа әдіспен ұшақты көкке көтеру оқиғасына бүкіл әлем көз тікті десе де болады. Тоқтар сынақшы ұшқыш ретінде бұл ерлігін МИГ - 28 ұшағымен жасады.</p> <p>Ал 1990 жылы Тоқтар Әубәкіров қазақстандық бағдарлама бойынша ғарышқа жол тартты. Ғарыш кеңістігінде болған Талғат Мұсабаев тұңғыш қазақ ғарышкері атанды.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Кейіпкерді өзіндік құндылығы тұрғысынан талдап, әсерімен бөліседі; ❖ Әдеби шығармадағы тұлғалық болмысты гуманистік тұрғыдан талдау; ❖ Мәтіннен шағын көлемді үзінді ауып оқиды. <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мәтінді оқиды; - мұғалімнің қателескен жерлерін тауып, түзетеді; - өлеңнің ұйқасын табады.
	<p> Құрмет Ынтымақтастық </p>	<p>Тақырыбы: «Дельфин» «Санадағы кинофильм» әдісі</p>

Ашықтық
Өмір бойы білім
алу

Мақсаты: креативтілік; ойлау, шешім қабылдау; проблеманы шешу дағдыларын қалыптастыру.

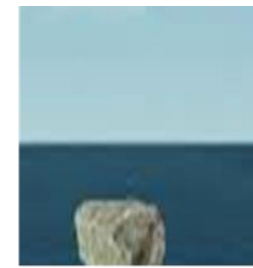
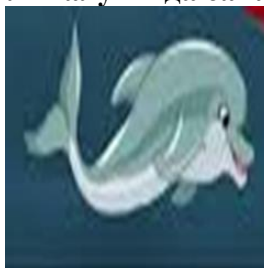
Шығармашылықты дамытатын бұл әдіс білім алушыларға сабақ тақырыбын түсіндіруде пайдалы құрал болып табылады, сондай-ақ оларды белгілі бір сұрақ бойынша пікірталасқа, пікір алмасуға тартуға септігін тигізеді.

1. Білім алушылар көздерін жұмады.
2. Мұғалім сыныпқа қысқа оқиғаны оқиды немесе білім алушылардың алда не істейтіндерін түсіндіреді.
3. Білім алушылардан мұғалім оқып жатқан ақпаратты көз алдарына келтіру сұралады.
4. Мұғалім ақпаратты оқуды тоқтатып, білім алушылардан оқиғаны тоқтаған жерден жалғастырып, одан әрі дамытуды сұрайды.
5. Одан кейін білім алушылар шағын топта немесе сынып алдында өздерінің «санасындағы кинокартинада» не болғандығы туралы әңгімелейді. Бұл – мәселені талқылауды дамытудың оңтайлы тәсілі.

Білім алушыларды тыңдалым кезеңіне дайындайды (көздерін жұмады).

Суасты жартастарының арасындағы жолды көрсетіп жүретін дельфин туралы әңгімені бастап айту. Оның теңізшілерге көрсеткен көмегін, қамқорлығын баяндау. (Мұғалімнің оқыған мәтіні бойынша көз алдарына елестетеді).

Әр білім алушыда санадағы кинофильм жүру керек.

Білім алушылар әңгіменің аяғын жалғастыру үшін, болжау жасайды. Мұғалім оқиғаны соңына дейін оқып береді.

- ❖ Оқиғаның желісі бойынша шығармадағы рухани құндылықтарды заманауи тұрғыдан салыстырады.
- ❖ Шығармадағы оқиға желісін өзіндік тұрғысынан дамытып толықтырады.
- ❖ Сурет бойынша үзінді бойынша жоспар құрады, шынайы өмірмен салыстырады.

		<p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - көз алдына елестету арқылы оқиғаның соңын болжайды; - үзінділерді шығармашылық жұмыстарда қолданады; - топта жұмыс жасай алады, ортақ шешім қабылдайды.
	<p> Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік Құрмет Ынтымақтастық Ашықтық Өмір бойы білім алу </p>	<p>Тақырыбы: «Бүлдірген тере барғанда»</p> <p>«Күпия» әдісі</p> <p>Мақсаты: сыни тұрғыдан ойлау, шешім қабылдау, проблеманы шешу, бірлесіп жұмыс дағдыларын қалыптастыру.</p> <p>Бұл әдіс күпияны табу, шешім қабылдау немесе уақиғаның болжалды түсініктемелерін қарастыру үшін білім алушылардың проблемаларды шешу және шешім қабылдау дағдыларын пайдалануларына ықпал етеді. Тапсырмалардан кейін әрқайсына жауап алу жүргізілуі керек. Сұрақтарға жауап беру арқылы білім алушылар мәселені білу және түсіну негізінде дәлелдеуге дағдыланады.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушыларға тақырыпқа байланысты бірнеше тұжырымдар беріледі. Егер де барлық сынып тартылса, онда әрбір топқа бір тұжырым алады және оны барлық топқа оқып береді. Топтағы білім алушылар бірнеше тұжырым жасайды. 2. Тұжырымдарды талқылау барысында шешім топ болып қабылданған жағдайда, білім алушылар барлық факторларды талқылап, оның мәнін анықтау үшін әрбір айтылған пікірді қарастырулары керек. <p>Топта талқылауға берілген уақыт аяқталған соң, білім алушылар өз шешімдеріне түсініктеме беріп, орынды болса нақты дәлелдерді келтіре отырып, оларды тармақтар бойынша негіздеп шығады.</p> <p>Мәтіннің мазмұнымен таныстырылады. Білім алушылар мәтіннің мазмұнын топта талдау үшін әр топқа тұжырымдар беріледі. Сонымен қатар білім алушылар мәтіндегі күпия ұлы тұлғаның есімін анықтауы керек. Мәтіндегі жер су аттарына назар аудара отырып, суреттейді.</p>

		<div data-bbox="1249 161 1711 384" data-label="Image"> </div> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Мәтіндегі табиғат көрінісін сипаттайды. Оқиға орнын, көркемдігін, бейнесін сипаттап жазады. ❖ Әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтау арқылы еліміздің көркемділігіне тоқталады. ❖ Шығармадағы тұлғалық болмысты ұлттық мүдде тұрғысынан ашады. <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - берілген тұжырымдар бойынша ой қорытып, шешім қабылдайды; - шығармадағы табиғат көрінісін, әдемілігін суреттейді; - Абай Құнанбаев туралы мәліметтермен бөліседі.
	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Құрмет ✚ Ғынтымақтастық ✚ Ашықтық ✚ Өмір бойы білім алу 	<p>Тақырыбы: «Тәкаппар» «ПОПС формуласы» Мақсаты: сыни тұрғыдан ойлау, өзіндік көзқарастарын білдіру, қорытынды шығару дағдыларын қалыптастыру.</p> <p>Бірінші сөйлем: «Менің ойымша,...» Екінші сөйлем: «Себебі, мен оны былай түсіндіремін...» Үшінші сөйлем: «Оны мен мына фактілермен, мысалдармен дәлелдей аламын....» Соңғы сөйлем: «Осыған байланысты мен мынадай қорытынды шешімге келдім...»</p> <p>Мысал өлеңді мәнерлеп оқу, әдеби шығарманың жанрын анықтау. Білім алушыларға өлеңнің мазмұнын талдату. Кейіпкердің іс әрекетін сын пікір білдіру.</p> <p>Топта балықтың айтқан сөзіне талдау жасайды, оның іс әрекетінің жақсы, жаман екендігін анықтайды. Тақырыптың өзіне топтастыру жасайды.</p>

		<div style="text-align: center;"> <p>Тәкаппар</p> </div> <p>Менің ойымша балықтың бірінші айтқаны мүлдем дұрыс емес. Себебі, мен оны былай түсіндіремін, балық тәкаппарланып «Сусыз ақ өмір сүремін» деп артық айтпауы керек еді. Оны мен мына фактілермен, мысалдармен дәлелдей аламын. Жөнімді өзім білемін, сусыз ақ өмір сүремін. Оның бұл сөздеріне теңіз ашуланды. Сол себепті оны құрлыққа лақтырып жіберді.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Шағын көлемді шығарманы мәнерлеп оқиды, шығармашылық жұмыстар жасайды. ❖ Шығармадағы оқиға желісін өзіндік көзқарас тұрғысынан дамытып жазады. ❖ Кейіпкерді шынайы өмірмен салыстыра отырып, бағалайды. <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - балықтың бірінші сөзін өлеңнен тауып оқиды, мазмұнын түсіндіреді; - балықтың екінші сөзін өлеңнен тауып оқиды, мазмұнын түсіндіреді; - мысалға сүйеніп балықтың жай күйін сипаттап айтады.
	<ul style="list-style-type: none"> 🇰🇿 Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік 🇰🇿 Құрмет 🇰🇿 Ынтымақтастық 🇰🇿 Ашықтық 🇰🇿 Өмір бойы білім алу 	<p>Тақырыбы: «Даңғой» «Кубизм» әдісі Мақсаты: білім алушылар өз көзқарасын білдіру, сыни тұрғыдан пікір айту дағдыларын қалыптастыру.</p> <p>Кубиктің көмегімен төмендегі тапсырмаларды бөлу:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Суретте (түсі, пішіні, өлшемі). 2. Салыстыр (неге ұқсас, неге ұқсамайды?). 3. Байланыстыр (бұл туралы ойлағаныңызды көзге елестетіңіз). 4. Таңда (Неден жасалған? Неден тұрады? Не үшін?). 5. Қолдан (бұнымен не жасауға болады?). 6. Дәлелде («ия», «жоқ» деп оған дәлел келтіру, бұл жақсы ма, әлде жаман ба? Неге?) <p>Әр топ кубик бойынша өздеріне берілген тапсырмалармен жұмыс жасайды, тақырыпқа сәйкес әр білім алушының жеке жауабы тыңдалады.</p>

		<p>Жазған мәліметтерін топта талқылайды, топтың атынан ортақ жауап дайындайды және презентацияға дайындық жасайды. Жасаған жұмыстары бойынша презентация, бағалау.</p> <div data-bbox="1361 236 1601 451" data-label="Image"> </div> <p>Мысал өлеңді оқып, түсінеді. Мазмұнына талдау жұмыстарын жүргізу. Кейіпкерді анықтап, талдау жұмыстарын ұйымдастырамыз. Даңғой сөзіне талдау жасайды. Тірек сөздерді пайдаланып, даңғой қиярдың қылығына көзқарастарын білдіреді.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын талдату. ❖ Шығарма бойынша балалардың айтқан сын пікірлеріне сүйене отырып, өзіндік сыни пікірін айтқызу. ❖ Кейіпкерді шынайы өмірмен салыстырып бағалау. <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мысал өлеңдегі негізгі идеяны түсінеді; - дұрыс емес жаман қылықтарды айтады; - мәнерлеп оқып, сұрақтарға жауап береді.
	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік ✚ Ашықтық ✚ Өмір бойы білім алу 	<p>Тақырыбы: «Арыстан мен қозы» «Данышпан үкілер» әдісі Мақсаты: білім алушының өзі жазған шығарма, эссесін оқытқанда отырғызып оқытуға болады. Бұл әдістер үй тапсырмасын сұрауда, өткен сабақты бекітуде тиімді.</p> <p>1. Мәтінмен жұмыс істеудің негіздері. Мәтіннен негізгі жаңа ұғымдарды тауып, оларға талдау жасайды.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Арыстан мен қозының бір торда тұруы; - Арыстанның қозы жеп қоймауы. <p>2. Маңызды өмірлік даналық. Мәтіннің негізгі ойын бір сөйлеммен білдіріңіз. Күшті бола тұра, әлсізге күш көрсетпеу. Өмірде арыстан сияқты адамдар қозы сияқты жуас, момын адамдарды өз қамқорлығына алу керек.</p> <p>3. Таныс және таныс емес. Мәтіннен сізге алдынан таныс және таныс емес ақпаратты табу.</p>

Айбатты арыстанның да мейірімділік танытуы мүмкін екендігі таныс емес мәлімет.

4. Иллюстрациялық бейнелеу. Мәтіндегі негізгі ойды сурет арқылы бейнелеу.

Түк білмейтін қозының арыстаннан қорықпай тұрған суретін салады.

5. Үлгі боларлық қорытынды. Оқыған мәтіннен келешекте қажет болатын маңызды қорытынды шығаруға бола ма?

Барлық білім алушылардың мейірімді, бір біріне деген жылылық сезімдерін, дағдыларын қалыптастыру.

6 Талқылауға арналған маңызды тақырыптар. Сыныпта талқылауға тұрарлықтай, ерекше көңіл бөлуге болатын ойларды, пікірлерді табыңыздар.

Адамдар арасында тәкаппарлықтан аулақ болып, ұлылыққа дағдыландыру.

- ❖ Көркем шығармадан алған әсерін сипаттап, оқиға орнына талдау жасайды.
- ❖ Әдеби шығармада көтерілген әлеуметтік қоғамдық мәселені идеясы арқылы түсіндіреді.
- ❖ Кейіпкерлерді шынайы өмірмен салыстырып бағалайды.

Дескриптор:

- мәтіннің негізгі идеясын, маңызды тақырыптарды анықтай алады;
- мәтіннен таныс емес мәліметтерді табады;
- өз ойын қағаз бетіне түсіре алады.

*Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасының «Облыстық математика, физика, информатика саласындағы дарынды балаларға арналған мамандандырылған мектеп-лицейі» КММ қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі
Кабзолова Куралай Сериковнаның тәжірибесінен*

Пән	Құндылық	Қолданылатын әдіс-тәсілдер
Қазақ тілі (Т2)	Қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілік; кұрмет; ынтымақтастық; еңбек пен шығармашылық; ашықтық; өмір бойы білім алу	<p>Тарихи-мәдени сабақтар: тарих, мәдениет, салт-дәстүрлер бойынша сабақтар өткізу. Халық батырлары мен ел жетістіктері туралы әңгімелер, ойындар, әңгімелер туған жерге деген қызығушылық пен мақтаныш сезімін тудырады.</p> <p>«Кубизм». Кубиктің көмегімен төмендегі тапсырмаларды бөлу:</p> <p>1.Суретте (кім?, киімі, қаруы).</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div> <p>2.Салыстыр (қай қала? Қайда орналасқан?)</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div> <p>3.Байланыстыр (бұл туралы ойлағаныңызды көзге елестетіңіз).Класстер жаса.</p>

2. Мерекелер мен есте қалатын оқиғалар:
Қазақстан тарихындағы ұлттық мерекелер мен есте қаларлық даталарға арналған іс-шаралар мен мерекелерді ұйымдастыру.

4.Таңда (Неден жасалған? Неден тұрады? Не үшін?).Сұхбат құру.

5.Қолдан (бұнымен не жасауға болады?). Зергерлік бұйымдар 3-4 сөйлем құрастыр.

Әр бала немесе топ кубик бойынша өздеріне берілген тапсырмалармен жұмыс жасайды, тақырыпқа сәйкес әр білім алушының жеке жауабы тыңдалады. Жазған мәліметтерін топта талқылайды, топтың атынан ортақ жауап дайындайды.

2. Наурыз мерекесі, 1 мамыр мерекесіне арналған концерт сабақ, шығармашылықтарын дамытуға бағытталады. Ән, өлең, тақпақ, би өнерін көрсетуге шақыру.

Ұлттық мерекелер туралы 4 сынып білім алушылары арасында викторина өткізу, презентация жасату .Концерттік бағдарлама дайындау. Ұлттық би, ән шырқау. Ұлттық дастархан жасау.

3. Экскурсиялар мен саяхаттар: Балалардың өз елінің мұрасымен тікелей танысуы үшін тарихи-мәдени маңызы бар орындарға, мұражайларға, тарихи-мәдени ескерткіштерге экскурсиялар өткізу.

4. Музыкалық-көркемдік іс-әрекет:
Концерттерге, көрмелерге және шығармашылық жобаларға қатысу, онда балалар туған жерге деген сезімдері мен идеяларын музыка, сурет және өнердің басқа түрлері арқылы жеткізе алады.

5. Азаматтық жауапкершілік негіздерін оқыту:
Балаларға азаматтың құқықтары мен міндеттері туралы негізгі түсініктерді, қоғамның заңдары мен ережелерін құрметтеудің қаншалықты маңызды екенін үйрету.

3. «Сурет галереясына саяхат», «Стоп КАДР» әдістері тиімдірек болып келеді. «Конверттегі сұрақ» әдісі арқылы білім алушылардың оқуы бойынша білімдері тексеріледі.

Тақырыбы: Бұл кісі – суретші.

«Конверттегі сұрақ» әдісі бойынша әңгімелеу. Сурет бойынша 3-4 сөйлем құрап, айтып беру.

4. Экскурсия-сабақ, мұражай сабақ. Шығармашылық жұмыс. Барған концерттер мен көрмелер жайлы сурет салу, шағын әңгіме жазу.

Сабақтың тақырыбы: Отбасым өнерлі.

Класстер құра.

5-тапсырма. «Өнерлі отбасы» сөз тіркесіне кластер құра.

5. «Ашық микрофон» әдісі. Бұл әдіс білім алушылардың алдыңғы білімімен жаңа білімді ұштастыруда тиімді болады.

Сабақтың тақырыбы: Ұсыныс білдіремін. Өз ұсынысыңды айт.

5-тапсырма.

Топпен жұмыс. Жаттығайық!

Кішітерге сұрақ салу керек.	Кішітер үшін қоршау тұрғызу керек.	Кішітерді бақаларға тігудің, пайдалану керек.
Қыста кішітер үшін қорша салу керек.	Мамың ұсынысымына дейді.	Қыста кішітерге дәрумендер беру керек.
...

	<p>6. Көшбасшылық үлгілері: Балалардың патриоттық мінез-құлық пен азаматтық жауапкершілік үлгілерін көруі үшін Қазақстанның тарихы мен қазіргі өміріндегі көшбасшылық туралы әңгімелер мен мысалдарды қолдап, мадақтау.</p> <p>7. Этикалық дағдыларды үйрету: Моральдық және этикалық дағдыларды, соның ішінде басқаларды құрметтеуді, төзімділікті, адалдықты және жанашырлықты дамыту.</p>	<p>6. «Сурет бойынша әңгіме» Топтарға тақырыпқа сай суреттер беріледі. Сол суреттерге қарап білім алушылар әңгіме құрастыру керек. Онда сурет қай уақытта түсірілген, нені бейнелейді, қай жерде, осы суретке қарап не айтуға болады? Деген сияқты сұрақтар төңірегінде әңгімелеуге болады және оны өтіп жатқан тақырыппен байланысты өрбітуге де болады.</p> <p>6 тапсырма</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; margin-top: 10px;"> </div> <p>7. «Тақырыптық сөздер» Лексикалық тақырыптарды пысықтау кезінде қолдануға қолайлы ойын түрі. Білім алушылар шеңбер жасап, дөңгелене тұрады. Мұғалім басты тақырыпты айтады. Мысалы, мұғалім «Отбасы» деген тақырыпты айтады. Білім алушылар осы тақырып бойынша сөздерді бір-бірден атайды. Осылайша шеңбер аяқталғанға дейін осы тақырып бойынша сөздер айтыла береді.</p> <p>Сабақтың тақырыбы: Менің отбасым. Сабақтың кіріспе бөлімінде аталған ойынды ұйымдастыруға болады.</p>
Қазақ тілі (Т2)	Еңбек пен шығармашылық 1.Ойын әрекеті: Балалардан күш пен еңбекті қажет ететін, бірақ сонымен бірге рахат әкелетін ойын тапсырмалары мен жаттығуларын ұйымдастыру.	<p>1. «Бумеранг» Әр топ мүшелері тақырып бойынша сұрақтар құрастырады. Сұрақтарын келесі топқа береді. Олар сол сұрақтарға жауап береді. Білім алушылардың барлығы да қатысады. Тақырыптың ішінде қалып қалған бөлімдері болса, мұғалім әр топқа сұрақ қоюына болады.</p> <p>Сабақтың тақырыбы: Абай Құнанбайұлы -ұлы ақын. Сабақты бекіту кезеңінде: «Бумеранг» ойынын ұйымдастыруға болады.</p>

	<p>Мысалы, балалар бір нәрсені өздері жасай алатын немесе шығармашылық есептерді шеше алатын ойындар.</p> <p>2. Тәжірибелік жұмыс: Балалар сурет салу, мүсіндеу, кесте тігу немесе қолөнер жасау сияқты әртүрлі тапсырмалар мен жобаларды өз бетінше орындай алатын практикалық жұмыстарды өткізу.</p> <p>3. Мақтау және мадақтау: Балаларды еңбектегі және шығармашылықтағы жігерлері мен жетістіктері үшін мадақтау және мадақтау. Бұл олардың жұмысының құнды және маңызды екенін түсінуге көмектеседі.</p> <p>4. Өмірден мысалдар: Еңбек адамдардың мысалдарын көрсету. Бұл</p>	<p>«Құпиясы жоқ қабырға» Шәкірттің өлең, сурет, қолөнер т.б. шығармашылық туындылары көпшілік назарына ұсынылып отыруын қамтамасыз етеді. Сабақтағы бала еңбегі көп алдына шығарылып, асықпай танысуға, тіпті жазбаша пікір қалдыруға мүмкіндік береді.</p> <p>2. «Тұжырымдамалық карта» Бүгінгі өтіліп жатқан тақырып бойынша тұжырымдамалық карта жасау (постер) тапсырылады. Карта тақырыпты ашатындай болуы керек. Картаға сурет, кесте, ойдың түйінді идеясы, график т.б. салуға не дайын материалды жапсыруға болады. Тұжырымдамалық карта бергенде оқушыға оның қалай бағаланатыны жайлы критерийлер беріледі не айтылады. Соңында әр топтың жұмысы сол критерий бойынша бағаланады.</p> <p>Сабақтың тақырыбы: Менің досым.</p> <p style="text-align: center;">МЕНІҢ ДОСЫМ.</p> <p>БҮЛ- МЕНІҢ </p> <p>ОНЫҢ АТЫ - </p> <p>ОЛ </p> <p>ОЛ ЖАСТА.</p> <p>ОЛ СЫНЫПТА ОҚИДЫ.</p> <p> - ЖАҚСЫ ДОС.</p> <p>3. Мақтау грамотасы, балл жинау әдісі, озат білім алушы партасы, үздіктер шеруі т.б. Мадақтау және жазалау әдістері. Өткізілетін тәрбиелік шаралардың сапасын және тиімділігін арттыру үшін, кейде, адамгершілік тәрбиесінің әдістері көмектесуді қажет етеді. Бұл жағдайда мадақтау және жазалау әдістері пайдаланылады. Мадақтау тәрбиеленуші іс - әрекетінде және мінез - құлқында белсенділікке ынталандырады. Жазалау – баланы өзінің теріс мінездері үшін ұялтады, оның теріс қылықтарын тежейді.</p> <p>4.«Сурет бойынша әңгіме» Топтарға тақырыпқа сай суреттер беріледі. Сол суреттерге қарап білім алушылар әңгіме құрастыру керек. Онда сурет қай уақытта түсірілген, нені бейнелейді, қай жерде, осы суретке қарап сол уақыт туралы не айтуға болады? Деген сияқты сұрақтар</p>
--	---	--

	<p>балаларды өз жетістіктеріне жетуге шабыттандырады.</p> <p>5. Бірлескен жобалар: Бірлескен жобаларды ұйымдастыру, мұнда балалар қандай да бір ортақ шығармашылық немесе еңбек тапсырмасы бойынша топта жұмыс істейді.</p> <p>6. Өзін-өзі танытуға жағдай жасау: Балалардың шығармашылығы мен жұмысының тақырыптары</p>	<p>төңірегінде әңгімелеуге болады және оны өтіп жатқан тақырыппен байланысты өрбітуге де болады.</p> <p>Сабақтың тақырыбы: Еңбек адамдары. Топтық жұмыс.</p> <p>«Мамандық таңдау» ойыны</p> <p>Мақсаты: Баланың мамандықтар туралы білімін кеңейте отырып, еңбек ету арқылы өз мақсатына жетуге болатындығын ұғындыру.</p> <p>Ортаға әр түрлі мамандықтар аты жазылған қағаздар тасталынады. Әр бала бір-біреуден алады. Әркім өзіне тиесілі мамандық бойынша: шағын көрініс, тақпақ, қысқаша монолог, сипаттама т.б. жасап, мамандықты барынша дәріптейді, презентация жасайды. Ойын соңында «Ең жақсы презентация» марапатталады. Барлық қатысушыларды қамту мақсатында әр түрлі марапаттар ұйымдастыруға болады.</p> <p>5.«Дөңгелек үстел»</p> <p>Топқа 1 парақ беріледі. Топ мүшесінің бірі сол параққа осы тақырып бойынша 1 сөйлем жазады. Екіншісі оның жазған ойын әрі қарай жалғастырып, екінші сөйлемді жазады. Соңында тақырыпқа байланысты мәтін шығады.</p> <p>Сабақтың тақырыбы: Көктемгі өзгерістер.</p> <p>6.«Кейіпкерлермен кездесу» әдісі. 1 тапсырма. Суреттерге қарап, ертегілерді ата.</p>
--	--	---

	<p>мен бағыттарын өз бетінше таңдауға мүмкіндік беру.</p> <p>7. Мәселелерді шешу дағдыларын үйрету: Балаларға тапсырманы орындау және шығармашылық кедергілерді жеңу әдістері мен стратегияларын үйрету.</p> <p>8. Өртүрлі іс-әрекеттер: Балаларға сурет салу, музыка, қолөнер, спорт және т.б. сияқты шығармашылық пен еңбектің әртүрлі түрлерінде өзін сынауға мүмкіндік беру. Бұл олардың шақыруы мен құмарлығын табуға көмектеседі.</p> <p>9. Тәуелсіздігін дамыту: Балаларды еңбекте және шығармашылық іс-әрекетте өз бетінше бастамашылдыққа баулу. Тапсырмалар мен оларды шешу әдістерін өз бетінше таңдау мүмкіндігін беру.</p>	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div> <p>7. «Аяқталмаған сөйлем» Мұғалім білім алушыларға тақырыпқа қатысты аяқталмаған сөйлем ұсынады. Білім алушылар топпен не жеке (жұппен) бірлесе сөйлемді өз ойларымен аяқтайды. Мұны әр түрлі тақырыпта сергіту сәті ретінде де алуға болады.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Атасы немересіне 2. Домбыра қазақтың <p>8. «Бір минуттағы ой» Мұғалім сабақтың тақырыбын айтады не бір сөз айтады. Білім алушылар осы сөзді естігенде ойларына не түсті, соны 1 минут ішінде жазады. Сосын сол сөзді не үшін жазды түсіндіреді. Егер білім алушылар сөздерінің ішінде ерекше сөздер болса, сол сөзді не үшін жазды, бұл тақырыпқа (не айтылған сөзге қандай қатысы бар) соны айтып беруі керек <i>«Ғарышкер» сөзі</i></p> <p>9. «Шың», «Серпілген сауал», «Венн диаграммасы», «Постермен жұмыс», «Бес жолды өлең», «Адасқан әріптер», т.б.</p>
Қазақ тілі (Т2)	<p>Сыйластық</p> <p>1. Эмпатияға үйрету: Балаларға басқалардың сезімдері мен көзқарастарын түсінуге көмектесіңіз,</p>	<p>Ойын: «Суреттерді құрастыр» Мақсаты: ойлау қабілетін дамыту. Мұғалім балаларға 3-4 бөлікке бөлінген суретті береді. Балалар үлгінің көмегінсіз суретті құрастырады. Ойын: «Кім тығылды?»</p>

	<p>басқалардың сезімін түсінудің маңыздылығы туралы сабақ беріңіз.</p>	<p>Мақсаты: көзбен қабылдауын дамыту. Мұғалім балаларға жануарлар бейнеленген суреттерді көрсетіп, суретте қандай жануар жасырынғанын сұрайды. Балалар алдымен атын атап, содан соң суретті бояйды. Ойын: «Не артық?» Мақсаты: суреттерді салыстыру арқылы ойлау қабілетін дамыту. Мұғалім балаларға үш қатар суреттері бар бетшелерді ұсынады. Әр қатардағы бейнеленген заттарды сипатына қарай мұқият қарап, басқаларынан өзгеше біреуін табуын өтінеді. Осылайша әр қатардағы заттардан бала артығын табады.</p> <p>1. Бастауыш сыныптарда топтық жұмыстардың пайдасы зор. Топтық жұмыстың ерекшеліктері:</p> <ul style="list-style-type: none"> - білім алушы өтілген сабақ материалын түсінбесе, мұғалімге тура сұрақ бағыттап алмайды. Ал топтық жұмыс әрекеті барысында білім алушы түсінбеген тақырып төңірегінде бір-бірімен ақылдасу мүмкіндігіне ие, сондай-ақ, игермеген тақырыбын мұғалімнен сұрайды; - айналадағы болып жатқан мәселелерді өздігінен анықтайды; - әрбір топ мүшесі топтың нәтижеге жетуі білім бағдарламасындағы тапсырмалардың орындауынан ғана емес, өздігінен жаңа білім мен дағдыларды керек ететіндігін түсінеді; - білім алушылар өз көзқарастарын тұрақтандырады, ұсынады және дәлелдей алады; - білім алушылар топтық жұмыс әрекетінде жинаған білім, біліктерінің тиімді қолдану мүмкіндігін түсінеді; - білім алушылар өзара және мұғаліммен пікірлесу арқылы қарым-қатынастық дағдыны қалыптастырады; - білім алушылардың серіктестік сезімі мен өзара ынтымақтастық байланысы мен шығармашылық дағдылары дамиды <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-start;"> <div data-bbox="958 1043 1211 1230" data-label="Image"> <p>Топтық жұмыс</p> <p>Поэтермен жұмыс.</p> </div> <div data-bbox="1350 1043 1603 1214" data-label="Image"> <p>ТОПТЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ ЕРЕЖЕЛЕРІ</p> <ul style="list-style-type: none"> Топты құру Топтық жұмыс жүзеге асыру Топтың жұмысін бағалау Топтық жұмыстың нәтижесін бағалау </div> <div data-bbox="1756 1043 1977 1182" data-label="Image"> <p>Топтық жұмыстың ережелері:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Бір-бірің мәдени таспа; * Сыйлауыңа оқын бермеу; * Бір-біріңнің сөзіңе құрметтеу; * Мәне-сіңіс; * «Топың» сөзін; * Сұрақ, жауап бермеу; * Қызығушылық, еңб. </div> </div> <p>2 тапсырма Топтық жұмыс, сурет бойынша ертегі оқиғасын болжаңдар.</p>
--	--	--

2. Сыпайылықты дамыту:
Балаларды сәлемдесу,
«өтінемін», «рахмет»
сөздерін қолдануға,
басқалардың сөзін бөлмей өз
ойын жеткізуге үйрету.

Мысық әтеш және түлкі

2. Жеке адамның санасын қалыптастыру әдістері (ұғым, байымдау - пікірін айту, баға беру, сендіру):

- этикалық әңгіме;
- әңгімелесу;
- пікірталас;
- лекциялар;
- өнеге;
- көндіру

Мақал мәтелмен таныстыру, мағынасын ұғындыру.

Әңгімелесу әдісі.

1. Сыпайылық жоқ жерде,
2. Сыйласу да жоқ.
3. Денесі икемдінің келбеті сүйкімді.
4. Кішіпейілділік — кісі көркі.
5. Сыпайының қарағаны - сұрағаны.
6. Сыпайының сыры мол.

Сурет бойынша пікірталас құру.

	<p>3. Ойын сценарийлері: Рөлдік ойындарды ұйымдастыру, онда балалар басқа адамдардың рөлдерін сынап көреді және құрмет көрсетуге үйренеді.</p>	<p>2 тапсырма. Өнеге туралы әңгімелесу, сұрақтарға жауап беру. Мәтінге ат қою. Керекті әріпті қойып жаз, түсініп оқы. Сыпайы бол!</p> <div data-bbox="1317 300 1630 539" style="text-align: center;"> </div> <p>3. Ойын технологиясы арқылы білім алушылар келесі қасиеттерді меңгереді.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушылар тек бақылаушы ғана емес, өздері қатыса отырып, қиын мәселелерді өз бетінше шеше білуге үйретеді. 2. Оқу процесінде алған білімді нақты істе қолдана білуге мүмкіндік береді. 3. Білім алушы әрекетіне негізделген оқу көлемін басқарады. 4. Уақытты үнемдеуге үйретеді. 5. Білім алушылар үшін психологиялық жағымды. 6. Ойын барысында шешім қабылдау білім алушылардан аса жауапкершілікті талап етеді. 7. Білім алушылар үшін қауіпсіз. 8. Кейде қарапайым оқу қызметімен салыстырғанда көп уақыт мөлшерін алады. 9. Ойын материалдары дәстүрлі оқу материалдарымен салыстырғанда күрделірек. 10. Кейбір ойын түрлерінде қатысушылардың саны шектеулі. 11. Ойын нәтижесі, өз жетістіктері, әсерлері, алған білімі, дағдысы жөнінде білім алушылар ата-аналарымен, өзге балалармен, мұғалімдермен көбірек әңгімелеседі, кітапханада өз бетімен іздене білуге, қажетті материалдарды іріктей білуге үйренеді. <ul style="list-style-type: none"> ☐ сөздік ойындар. ☐ дидактикалық ойындар. ☐ үстел-үсті ойындары. ☐ сюжетті –рөлді ойындар. ☐ диалог-ойындар. ☐ қимылды ойындар т.б.
--	--	--

Тақырыпқа сай «Дүкен» ойынын ойнағанда балалар сатушы мен сатып алушының әрекеттерін, ал «Аурухана» ойынын ойнағанда балалар дәрігер мен науқастың әрекеттеріне келтіреді.

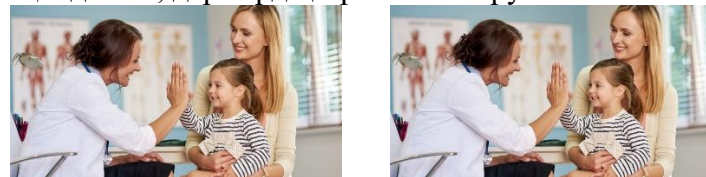
Тақырыбы: Киім дүкенінде

Диалог құру «Киім дүкенінде»

4 тапсырма

5 тапсырманы қолданып, дәрігердің сұхбатын көру.

Ойын «Әдепті сөздер»

Мақсаты: Балаларды сыпайы сөздер мен нәзік интонация арқылы диалогты сыпайы аяқтауға үйрету. Балалар шеңберге отырады және тартымды затты бір-біріне бере отырып, диалогтың соңында жиі қолданылатын сөздерді атайды (қош бол, көріскенше, бәрі жақсы, тағы да кездескенше, қайырлы түн, т.б.). Дағды қарым-қатынастың табиғи жағдайларында жаттығады.

Ойын «Шақыру»

Мақсаты: балаларды бір-бірін шақыруға, шақыруға сыпайы жауап беруге үйрету.

Балалар жұпқа бөлінеді. Кейбір балалар мұғаліммен бірге достарды шақыру нұсқаларын талқылайды (қайда барады, барады, не істеу керек). Содан кейін бір ойыншы құрдасын шақырады. Екіншісі шақыруды қабылдайды. Осыдан кейін балалар рөлдерін ауыстырады: бірінші бала досын шақырады, екіншісі шақыруды қабылдайды.

Шақыру әдемі ашықхаттың тұсаукесері болуы мүмкін.

Ойын «Телефонмен сөйлесу»

	<p>4. Мәдени әртүрлілікті зерттеу: Балалар әлемдегі әртүрлілікті жақсы түсініп, құрметтей алуы үшін әртүрлі мәдениеттер, дәстүрлер мен әдет-ғұрыптар туралы ақпарат беру.</p> <p>5. Қамқорлыққа шақыру: Сыныптастарға көмектесу немесе қайырымдылық</p>	<p>Мақсаты: телефон арқылы тиісті тақырып бойынша диалог жүргізу қабілетін дамыту (мұғалім тақырыпты белгілейді – туған күніңмен құттықтау, қонаққа шақыру, шығуға келісу және т.б.). Ойынға қатысушылар телефон тұтқасын ұстап, телефон нөмірін теріп, диалог жүргізеді.</p> <p>«Қарама-қарсы саптар»</p> <p>Білім алушылар екі сапқа бөлініп, бір-біріне қарама-қарсы тұрады, екі минут ішінде олар қарсы тұрғанмен әңгімелеседі, бір-біріне таныстық сұрақтарын қояды. Берілген уақыт аяқталған соң, мұғалім бір саптың оң жаққа, ал екінші саптық сол жаққа бір қадам жылжуын сұрайды. Білім алушылардың жұптары өзгеріп, олар басқалармен сұхбаттасады (шетте тұрғандар саптың басына оралады).</p> <p>Осылайша білім алушылар бір-бірімен танысып шыққанша жылжи беруге болады.</p> <p>4. Менде сәулетші боламын тақырыбы бойынша мәдени ескерткіштер Яссауи кесенесі, Райымбек кесенесі туралы бейне материалдар көрсету арқылы зерделенетін тақырып;</p> <p>Мәдени мұра ескерткіштерінің ішінде: материалдық ескерткіштер, рухани ескерткіштер деп бөлінеді.</p> <p>Материалдық ескерткіштерге мәдени-тарихи құндылығы бар сәулет, тарих, қала құрылысы, археология, монументалды өнер, табиғат және т.б. нысандар жатады. Рухани ескерткіштерге сенімдер, әдет-ғұрыптар мен халықтық өнер нысандары, қолөнер, экономикалық қызметтің әртүрлі нысандары, дәстүрлер, технологиялар және басқалар жатады.</p> <p>Бүгінде әлемдік мәдениетке, мәдени құндылықтарға және қоршаған ортаны қорғауға жүйелі көзқарас қалыптасуда.</p> <p>Сурет бойынша мәтін құра.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div> <p>5. Сыныптан тыс шара ретінде «Құстар біздің кішкене достарымыз» құстарға үйшік жасап ілу шаралары, қарттар немесе жетім балаларға концерттік бағдарламаға қатысуға үндеу, үлкендерге жол беру сияқты сыныптан тыс шаралар өткізу.</p>
--	---	---

	<p>шараларына қатысу сияқты мейірімділік пен басқаларға қамқорлық жасауды ынталандыру.</p>	<p>Құстардың пайдасы Викторина өткізу.</p> <p>42-сурет. Құстардың алуантүрлілігі</p> <p>Сыныптан тыс шаралар «Құстар біздің кішкене достарымыз» құстарға үйшік жасап ілу</p>
<p>Сыныптан тыс шаралар</p>	<p>Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік; құрмет; еңбек пен шығармашылық</p>	<p>Тақырыбы: «Құстарға қамқоршы болайық» (іс - шара - акция)</p> <p>Мақсаты:</p> <ul style="list-style-type: none"> - жергілікті жерде мекендейтін құстар туралы мағлұмат беру, оның ішінде қыстап қалатын құстар, құстар туралы түсінік беру, қамқорлық жасауға жағдай туғызу. - жалпы құстар туралы мағлұмат бере отырып, құстардың түрлерімен, олардың мекендейтін жері, ұшып кететін жағы, жалпы өмірлері туралы түсінік беру. - құстар туралы ой-өрістерін, түсініктерін дамыту, құстарға қамқорлық жасау негізінде шығармашылық қабілеттерін шыңдау. - Отанын, жерін, орманын, көлін, табиғатын сүйуге, аң құстарға қамқорлық жасауға тәрбиелеу. Экологиялық тәрбие беру. <p>Көрнекілігі:</p> <p>құстардың суреті, ұнтаспа, қанатты сөздер, буклет, альбом, бейне фильм, жемшашар.</p> <p>Іс шара жоспары:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кіріспе 2. Құстар туралы бейнефильм 3. Негізгі бөлім 3.1.Топтар арасындағы сайыс 4. Көрсеткішпен жұмыс жүргізу. 5. Қорытынды <p>Іс-шара бөлімдері:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кіріспе 2.Құстар туралы бейнефильм 3. Аққу биі 4. Қыстайтын құстар туралы деректер

5. Құстар туралы көрініс
6. Құстар туралы мақал-мәтелдің жалғасын табу
7. Құстар туралы жұмбақтар.
8. Викториналық сұрақтар.
9. Құстардың дыбыстарын ажырату
10. Көгермендермен жұмыс жүргізу.
11. Қорытынды. Жасап әкелген жемшашарларды ілу

«Құсты құтқар» ойыны

Нұсқау: «Қолыңда кішкентай құстың дәрменсіз балапаны бар деп елестет. Қолыңды алақаныңды жоғары қаратып соз. Енді оны жылыт: баяу қимылмен бір-бір саусақтарыңды алақаныңа жұмылдыр, балапанды алақаныңа тығып қой, оны деміңмен жылытуға тырыс. Алақаныңды кеудеңе бас, балапанға өзіңнің демің мен жүрек жылуыңды бер. Енді алақаныңды аш, балапан аса бір қуанышпен ұшып кеткенін бақыла. Оған қапаланба, қуанышпен шығарып сал: ол саған әлі қайта оралады!»

Табиғатты аялауға қандай үлес қосасың? Сурет салып, қорғау

Қабырғаға газет шығару;

Көктемде ағаш егу жұмыстарына белсенді қатысу;

Сурет салу сайысына қатысу;

Саябақтарды, көшелерді тазалау.

Табиғатты аялауға мынадай үлес қосқым келеді:

Егер осы жоғарыда аталған іс - шаралар өз деңгейінде атқарылса, келешекте – көк майса ағаштары жайқалған, мөлдіреген айдын шалқар көлі, ауасы кіршіксіз таза, ғажайып қоршаған ортаға қол жеткізер едік.

Жануарлар дүниесін қорғау – қоршаған ортаны қорғаудың негізгі бөлігі.

Кластер жасап қорғау.

«Мектепке жол» республикалық қайырымдылық акциясы

Әлеуметтік жағынан қорғалмаған отбасы балаларына қолдау көрсету мақсатында дәстүрге айналған «Мектепке жол» республикалық акциясы биыл «Балаларға бірге

		<p>көмек берейік!» атты айдармен өткізілуде. Акция еліміздің барлық өңірлерінде ағымдағы жылдың 1 тамызы мен 30 қыркүйек аралығында өтеді.</p> <p>Акцияның мақсаты: жаңа оқу жылына дайындық уақытында аз қамтамасыз етілген және көпбалалы отбасылардан шыққан білім алушыларға қолдау көрсету; баланың әлеуметтік себептермен мектепке келмей қалуының алдын алу; жетім балаларға, ата – анасының қамқорлығынсыз қалған балаларға, көп балалы, тұрмыс жағдайы төмен отбасыларына нақты көмек көрсету болып табылады.</p> <p>«ҚАРТТАРЫМ - АСЫЛ ҚАЗЫНАМ» қайырымдылық акциясы.</p> <p>Сіздерсіздер бүгінгі ұлықпандар, Мың жасаған ұрпақпен ұлық жандар. Қарттар тарих, қазына, ел қазығы, Ей, адамзат, осыны ұмытпаңдар!</p> <p>Өскелең ұрпаққа ұлағатты өсиетін айтып, ізінен ерген жас буынға ізетін аямайтын ата-әжелеріміз қашанда құрметке лайық. «Батаменен ел көгерер, жаңбырменен жер көгерер» - демекші, ата-әжелеріміз білім алушыларға ақ жол, ізгі ниет тілектерің білдіріп, ақ батасын береді</p> <p>Алдағы уақытта білім алушыларымыз өмірлік жолда ата-әжелерімізді қолдап, сүйіспеншіліктерін аямай қамқор болады деген үміттеміз!</p>
	<p>Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік; еңбек пен шығармашылық; өмір бойы білім алу</p>	<p>Оқу жылының аяқталуына байланысты үздіктер шеруін өткізудің бағдарламасы 1-4 сыныптар</p> <p>Тақырыбы: Үздіктер шеруі Мақсаты: Мектеп үздіктері мен мақтаныштарын марапаттау. Оқу жылының қорытындысын айқындау.</p> <p>1-жүргізуші: Құрметті ұстаздар, ата-аналар, білім алушылар! Бүгінгі күн ерекше. Биылғы оқу жылында мектебіміздің бастауыш қазақ сыныптарында .. оқу үздігі тіркелді. Бұл білім алушылар түрлі олимпиадалар мен спорттық сайыстардан да жүлделі орындар иеленген . Мектеп үздіктері мен мақтаныштарына бағындырмас белестер тілей отыра бүгінгі күнгі «Үздіктер шеруін» ашық деп жариялауға рұқсат етіңіздер</p> <p>(Әнұран орындалады)</p> <p>1-жүргізуші: Мектепте үздік оқып, ата-ана мен ұстаздарының қуанышы болған мектепте жақсы оқыған бастауыш сынып білім алушылары – мектебіміздің ғана емес, еліміздің де мақтанышы. Олардың болашағынан ел-жұрты үлкен үміт күтеді. Олардың</p>

	<p>барлығы де өз білімдерін дәлелдей алды. Олар сапалы білім, саналы тәрбие берген ұстаздардың еңбегін аялап-өсірген ата-аналарының үмітін ақтап, жүзден жүйрік шығып бүгінгі күні «Үздіктер шеруін» құрып отыр. Бүгінгі күн – үздіктер үшін де, ұстаздар мен ата-аналар үшін де қуанышты, салтанатты сәт.</p> <p>2-жүргізуші: Биылғы жылы білім алушыларымыз білім бәсекесіне қатысып, жақсы жетістіктерге жетті. Ел ертеңі, ақылына білімі сай тәуелсіз елдің жастары – Сендерсіңдер. Сондықтан да жауапкершілікті терең сезініп, әрқашан сенім биігінен шыға білулеріңе тілектеспіз!</p> <p>1-жүргізуші: Құрметті үздіктер, алдағы уақытта тек жақсы жетістіктеріңмен, жоғарғы көрсеткіштеріңмен қуанта беріңдер. Бәріңе ақ жол тілейміз!</p> <p>2-жүргізуші: Білімдінің бұл өмірде жеңгені көп, Білім қалар халқымның сенгені боп. Білімді шәкірттердің тобын бүгін Атадық «Үздіктердің шеруі»</p> <p>1-жүргізуші Ажырамас мектептен бір елі сіз, Жақсылыққа жаралған жүрегіңіз. Сөз берелік құрметпен өзіңізге, Шәкірттерге арналсын тілегіңіз, - дей отырып Үздіктер шеруі салтанатының алғашқы құттықтау сөзі мектебіміздің директорына беріледі.</p> <p>«Шолпан» би ансамблінің орындауында қазақ биі</p> <p>1-жүргізуші: Ортаға құрметпен мектебіміздің мақтаныштары, 1-сынып оқу үздіктері мен түрлі олимпиадалар мен спорттық сайыстардан да жүлделі орындар иеленген білім алушыларды шақырамыз. Сіздердің алдарыңызда 1-сыныптың «Үздіктер керуені» мен 1-сынып жетекшілері. Біз осындай үздік білім алушыларымызды мақтан тұтамыз! 1-сынып үздіктеріне мақтау қағазын табыс етуге мектебіміздің директорын ортаға шақырайық.</p> <p>2-жүргізуші: Барша ұлтты бауырына басқан бауырмал Қазақ халық біреуді артық, біреуді кем деп көрмеген. Татулық пен достықта тұруды ежелден серік еткен. Қазақстан - өз ұлты, халқы, діні, тілі, мәдениеті, тарихы, салт-дәстүрі бар күдіретті ел. Қазаққа тән ата-бабаларымыздан қалған ар-намыс, жігер-қайрат, қайтпас қанат мұра ретінде келешек ұрпаққа дейін жеткен.</p> <p>Ән: «Тәуелсіз елдің ұланымын»</p>
--	---

		<p>1-жүргізуші: Ортаға құрметпен мектебіміздің мақтаныштары, 2-сынып оқу үздіктері мен түрлі олимпиадалар мен спорттық сайыстардан да жүлделі орындар иеленген білім алушыларды шақырамыз. Сіздердің алдарыңызда 2-сыныптардың «Үздіктер керуені» және 2 сынып жетекшілері. Қол соғып қошеметпен қарсы алайық! 2 сынып үздіктерін марапаттау рәсіміне мектеп директорының оқу-тәрбие ісі жөніндегі орынбасарын ортаға шақырайық.</p> <p>Би: «Балапандар» биі</p> <p>2-жүргізуші: Ортаға құрметпен мектебіміздің мақтаныштары, 3-сынып оқу үздіктері мен түрлі олимпиадалар мен спорттық сайыстардан да жүлделі орындар иеленген білім алушыларды шақырамыз. Сіздердің алдарыңызда 3-сыныптардың «Үздіктер керуені» және 3 сынып жетекшілері. Қол соғып қошеметпен қарсы алайық! 3 сынып үздіктерін марапаттау рәсіміне мектеп директорының ғылыми-әдістемелік жұмыстар жөніндегі орынбасарын ортаға шақырайық.</p> <p>Ән «Ұстазым»</p> <p>1-жүргізуші: Ортаға құрметпен мектебіміздің мақтаныштары, 4-сынып оқу үздіктері мен түрлі олимпиадалар мен спорттық сайыстардан да жүлделі орындар иеленген білім алушыларды шақырамыз. Сіздердің алдарыңызда 4-сыныптардың «Үздіктер керуені» мен 4 сынып жетекшілері. 4 сынып үздіктер керуенін қошеметпен қарсы алайық! 4 сынып үздіктерін марапаттау рәсімін мектептің бастауыш сыныптар бойынша оқу-тәрбие ісі жөніндегі орынбасарын ортаға шақырайық.</p> <p>2-жүргізуші: Мектеп мақтаныштарын, үздіктерін ортаға шақырайық.</p> <p>Хор: «Мерекем әні»</p> <p>Осымен бүгінгі кешіміз аяқталды. Жазғы демалысты жақсы өткізіп, келесі оқу жылында амандықпен жолыққанша аман-сау болыңыздар!</p>
	<p>Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік; құрмет; ашықтық</p>	<p>Наурыз мерекесінің сценарийі</p> <p>Жүргізуші: Құрметті ата-аналар, қонақтар, балалар, Наурыз мейрамы құтты болсын! Сіздерге денсаулық, бақыт тілейміз, ақ мол болсын! Олай болса бүгінгі наурыз мерекесіне арналған «Күлімде, Наурыз күлімде» атты ойын-сауық шарамызды бастайық</p> <p>Жүргізуші: Той дабылын қағып тұрған Мұнда біз бар Тыңдамағандарыңыз, тыңдаңыздар. Наурыз тойы басталды,</p>

		<p>Бір орында тұрмаңыздар. Уа, жараңдар, жараңдар! Көңілің бар алаңдар. Ата менен анаң бар Наурыз тойы басталды Бәрің бері қараңдар Жүргізуші: Ұлы халқым есептескен Ата салтын ешкім теппеген, аттап кетпеген Мың пәледен құтқарады бір бата Адам болмас бата естіп өспеген.</p> <p>Ұлы күнде, халайық, Қалай қарап қалайық Сәйгүліктей ағайық Жасын болып жанайық! Ортамызға атамызды шақырып Ақ батасын алайық! (бата беру).</p> <p>Ұлыс бақты болсын. Әр күніміз жақсы болсын Достығымыз берік болсын. Ұлыс оң болсын Ақ мол болсын. Қайда барсаң, жол болсын.</p> <p>Ұлыс бақты болсын Төрт түлік ақты болсын! Ұлыс береке берсін. Пәле-жала жерге енсін. Қайғы-уайым жоқ болсын. Ұлыстың ұлы күні құтты болсын! 1-оқушы: Наурызым – салтым, жоғалып қайта табылған</p>
--	--	--

		<p>Шырағым болып алдымнан бүгін жағылған. Бабамның үні ақ бата беріп жеткізген Әр қадамыңнан жаныма мейірім табылған. 2-оқушы: Қыс өтіп, қар еріп, Құлпыра көктем жетіп Шаруаның кенелген Мейрамы ежелден Құтты болсын, бұл Наурыз! Жүргізуші: Армысыз, әлемнің алтын шырағы Күн Ана! Қош келдіңіз! Төрге шығыңыз. Жүргізуші: Бүгін ұлыстың ұлы күні! Ата-бабаларымыздың сөзімен айтсақ ақ түйенің қарны жарылған күн – Наурыз. Салтанатты Наурызды ортаға шақырайық.</p> <p>Шашу Наурыз келсе, құт келгені, халайық! Есік ашып, шашу шашып Ел болып қарсы алайық! Ән: «Наурыз біздің жаңа жыл» Көрініс: «Бесікке салу» Би: «Гүлдер» 3-оқушы: Наурызда күлімдеп Күн нұры төгілді Өзгеше бүгін леп Желпітер көңілді. 4-оқушы: Наурызды халқымыз Жыл басы санайды. Көнермес салтымыз Көктемдей арайлы. Көрініс: «Тұсау кесер» Би: «Қара Жорға»</p>
--	--	---

		<p>(Ортаға әже шығып Наурыз көже әкеледі). Әже: Ашық болсын қас қабақ, Таспен атқанды аспен ат Бейтаныс та, таныс та Бүгін төрде бас қонақ Арпа, бидай, тары бар Қатық, малта тағы бар Ішілетін, жейтінің Бұл көжеде бәрі бар Әже: Ау, аталар, аналар! Айналайын балалар! Жеп-ішсін деп тамсанып Жеті түрлі дәм салып Наурыз көже пісірдім Құйдым алтын табаққа Құлшыныңдар тамаққа Бұл көжеден татыңдар Бар қызыққа батыңдар. Жүргізуші: Ән қосылсын сәніңе! Ырысты боп жаңа жыл! Бақ дарысын бәріңе! Ой қосылып ойыңа Бас қосылып бойыңа Аман-есен жетейік Келер Наурыз тойына. Келесі Наурыз тойында кездескенше қош сау болыңыздар!</p>
--	--	---

*Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Қостанай қаласының білім бөлімінің №24 мектеп-гимназиясы»
коммуналдық мемлекеттік мекемесінің бастауыш сынып мұғалімі
Ахметова Шолпан Бурабаевнаның тәжірибесінен.*

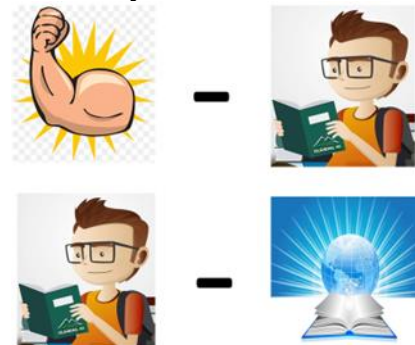
2-сынып

Пән	Құндылық	Қолданылатын әдіс-тәсілдер			
Әдебиеттік оқу	Өмір бойы білім алу	<p>Сабақтың тақырыбы: «Білім-кітапта» «Әдебиет лотосы» әдісі Мақсаты: оқыған әдеби шығармалар кейіпкерлерін талдай отырып, кестені толтыру. Білім алушылар кейіпкердің іс-әрекеттеріне талдау жасайды, кейіпкерлердің бойындағы жағымды және жағымсыз іс әрекеттеріне баға бере алады. Мәтінді түсініп оқы Сабыр бірінші сыныпта оқиды. Қарындасы Сара алтыда. Сабыр кітап оқудан гөрі ойнауды ұнатады. Жарты жыл өтті Сабыр әлі ежелеп, баяу оқиды. Бірде Сабырдың мұғалімі үйіне келіп, анасымен әңгімелесті. Сабырдың сыныпта қалып қоюы мүмкін екенін айтты. -Сабыр 1 сыныпта қалса, бірге оқитын болдық,-деді Сара. Сабырдың беті дуылдап, құлағына дейін қызарып кетті. Сара ағасының сөмкесінен «Әліппені» алады. Дауыстап оқи бастады. Мұғалім Сараға риза болды. Сол күннен бастап Сабыр мүлде өзгерді. Кітапты қолынан тастамайды, дауыстап оқиды. Мұнысына анасы да риза. Кейде ойынға қызығып бара жатса, Сараның сөзі есіне түседі. Сөйтіп, қарындасының арқасында Сабыр бірінші сыныпты жақсы бітірді.</p>			
		Шығарма атауы	Кейіпкері	Қай кейіпкер ұнайды? Қандай қылықтары ұнайды?	Қай кейіпкерге ұқсағың келеді? Себебін түсіндір.
		Бағалау критерийі	Дескриптор		Балл
		Мәтіндегі кейіпкерлердің іс-әрекетіне баға бере алады	-кейіпкерлерді анықтай алады; -ұнамды кейіпкердің іс-әрекетін бағалай алады;		1 1

-себебін дәлелдей алады.

1

-Сурет арқылы қандай мақал айтуға болады?

- Күш-білімде, білім-кітапта.
- Кітапты көп ізденіп оқыған адамды қандай адам деп атаймыз?
- Білімді адам.
- Білімді адам қандай болады?

- «Күш – білімде, білім - кітапта» мақалының мағынасын түсіндір.

Бағалау критерийі	Дескриптор	Ба лл
Мақалдың мағынасын аша алады.	-сурет арқылы жасырылған мақалды таба алады;	1
	-тірек сөздерді таңдай алады;	1
	-өз ойын толық жеткізе алады;	1

Қазақ тілі

Құрмет

Сабақтың тақырыбы: «Етістік»
«Ұйқасын тап» тапсырмасы

Тапсырма мақсаты: өлең жолдарының ұйқасын табу арқылы шығармашылықтарын арттыру.

Көп нүктенің орнына өлеңнің ұйқасын келтіре отырып, етістіктерді қойып жаз.

Сабақтан мен,

Жаман бала.....

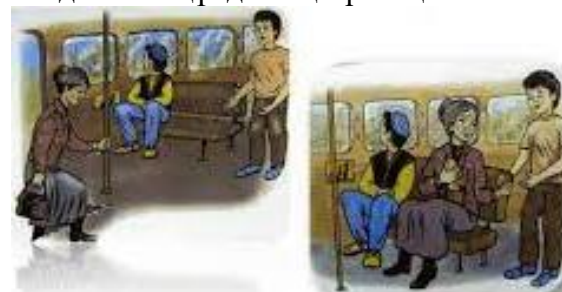
Үлкендерді,

Айтқандарын

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
Өлең жолдарын ұйқастыра алады.	өлең жолдарын етістіктермен ұйқастыра алады:	
	-қалмаймын	1
	- болмаймын	1
	-құрметтеп, - тыңдаймын.	1 1

Шығармашылық тапсырманы орындау барысында білім алушылар мектеп ішінде тәртіпті сақтау керектігін түсінеді және «Үлкенге - құрмет» көрсету әдептіліктің белгісі екенін біледі.

Сабақты қорытындылау кезеңінде қоғамдық орындарда кездесетін жағдаятты ситуацияларға байланысты берілген сюжетті суреттер пайдалы ресурс. Білім алушылар сюжетті суреттер арқылы дара және күрделі етістіктерді ажырата отырып, сөйлемдер құрастыра алады. Екіншіден тәрбиелік мағынасын аша аламыз, яғни білім алушылардың бойына әдептілік құндылықтарын қалыптастыра аламыз.

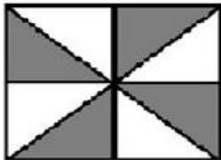
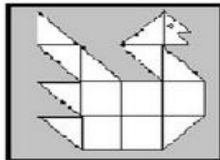
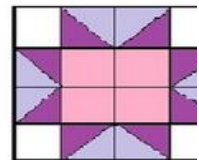
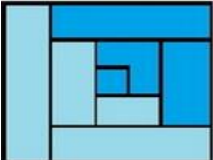
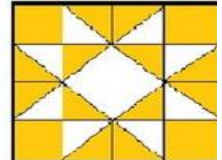
Сондай-ақ, «Үлкенге – құрмет, кішіге-ізет» мақалын ПОПС формуласы» әдісін қолдану арқылы талдату тиімді.

Бірінші сөйлем: «Менің ойымша,....»

		<p>Екінші сөйлем: «Себебі, мен оны былай түсіндіремін...» Үшінші сөйлем: «Оны мен мына фактілермен, мысалдармен дәлелдей аламын...» Соңғы сөйлем: «Осыған байланысты мен мынадай қорытынды шешімге келдім...»</p>
<p>Математика</p>	<p>Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік; азаматтық</p>	<p>Сабақтың тақырыбы: 5-ке көбейту кестесі Ширату жаттығуы «Менталды карта» әдісі Мақсаты: «5, 7» сандарына қатысты сөздерді анықтау Құндылықтар: ұлттық мұраға ұқыпты қарау Тапсырма орындау алгоритмі: 1) Суреттерді қара. 2) Ойлан неше топқа бөлер едің? 3) 5 санына қатысты сөздерді анықта; 4) 7 санына қатысты сөздерді анықта;</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center; margin-top: 20px;"> </div>

		<p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - бес қаруға қатысты сөздерді анықтай алады; - жеті қазынаға қатысты сөздерді анықтай алады. 																					
Әдебиеттік оқу	Ашықтық	<p>Сабақтың тақырыбы: Зиянды әдеттің әлегі «Пирамида тарихы» әдісі</p> <p>Мақсаты: сұрақтар бойынша пікір білдіру</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>№</th> <th>Сұрақтар</th> <th></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Кейіпкер</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Мінездеме беру</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Әрекеттің орны</td> <td></td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Проблеманың туындауы;</td> <td></td> </tr> <tr> <td>5</td> <td>Жағдай өрісін сипаттау</td> <td></td> </tr> <tr> <td>6</td> <td>Проблеманы шешу жолдарын іздеу</td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> -кейіпкерлерді анықтайды; -кейіпкерлерді сипаттай алады; - оқиға орнын анықтай алады; -мәселенің туындау себебін анықтай алады; -оқиғаның шиеленісуін сипаттай алады; -мәселенің шешу жолын таба алады. 	№	Сұрақтар		1	Кейіпкер		2	Мінездеме беру		3	Әрекеттің орны		4	Проблеманың туындауы;		5	Жағдай өрісін сипаттау		6	Проблеманы шешу жолдарын іздеу	
№	Сұрақтар																						
1	Кейіпкер																						
2	Мінездеме беру																						
3	Әрекеттің орны																						
4	Проблеманың туындауы;																						
5	Жағдай өрісін сипаттау																						
6	Проблеманы шешу жолдарын іздеу																						
Қазақ тілі	Құрмет	<p>Сабақтың тақырыбы: дара және күрделі етістік «Сөзден – сөйлем, сөйлемнен - мәтін» әдісі</p> <p>Мақсаты: суретке қарап, 5 сөз жазу. Әр сөзге сөйлем құрап жазу. Сөйлемдерді байланыстырып мәтін құрастырып жазу.</p> <p>Тапсырма:</p> <ul style="list-style-type: none"> -сурет бойынша 5 етістік жаз. - әр сөзге сөйлем құрап жаз. - сөйлемдерден мәтін құрастырып жаз. <p>Ойлан. Саған қай кейіпкердің іс-әрекеті ұнамады? Неліктен?</p> <p>Дескриптор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - етістіктерді жаза алады; - сөйлемдер құрастыра алады; - сөйлемдерден мәтін құрастыра алады; 																					

		<p>- өз пікірін жеткізе алады.</p>														
<p>Математика</p>	<p>Еңбек және шығармашылық</p>	<p>Сабақтың тақырыбы: Үшбұрыштың, тіктөртбұрыштың, шаршының периметрі «Құрақ құрау» ойыны Мақсаты: геометриялық фигуралардың құрақ көрпеше құрау. Ақпараттық мәтін. Құрақ– төрге төсейтін көрпеше. Мата қиындыларын қиюластырып, тұмарша, сегіз жапырақ, ромб және неше түрлі қазақи нақыштағы оюлардан, өрнектерден құралған көрпені құрақ немесе <u>құрақ көрпе</u> деп атайды. Құрақ түрлері:</p> <p style="text-align: center;"> Гүл Аққу Сегізжапырақ Иықты Жұлдыз </p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> </div> <p>Сұрақтар:</p> <ul style="list-style-type: none"> - пішіндерді қиылыстырып қандай бұйым жасаған? - құрақ көрпе қандай маталардан жасалады? - қалай ойлайсыңдар көрпешені не себепті қиынды маталардан жасады? - әр құрақта қандай фигуралар бар? - құрақтың қандай түрлері бар? <p>Практикалық жұмыс Өзіңе ұнаған құрақты қағаздан құрастырып көр. Дескриптор</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 80%;"></th> <th style="width: 20%; text-align: center;">балл</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>- құрақтың түрлерін біледі;</td> <td style="text-align: center;">1</td> </tr> <tr> <td>- «гүл» құрағындағы геометриялық фигураларды анықтай алады;</td> <td style="text-align: center;">1</td> </tr> <tr> <td>-«аққу» құрағындағы геометриялық фигураларды анықтай алады;</td> <td style="text-align: center;">1</td> </tr> <tr> <td>-«сегізжапырақ» құрағындағы геометриялық фигураларды анықтай алады;</td> <td style="text-align: center;">1</td> </tr> <tr> <td>-«иықты» құрағындағы геометриялық фигураларды анықтай алады;-</td> <td style="text-align: center;">1</td> </tr> <tr> <td>- «жұлдыз» құрағындағы геометриялық фигураларды анықтай алады.</td> <td style="text-align: center;">1</td> </tr> </tbody> </table>		балл	- құрақтың түрлерін біледі;	1	- «гүл» құрағындағы геометриялық фигураларды анықтай алады;	1	-«аққу» құрағындағы геометриялық фигураларды анықтай алады;	1	-«сегізжапырақ» құрағындағы геометриялық фигураларды анықтай алады;	1	-«иықты» құрағындағы геометриялық фигураларды анықтай алады;-	1	- «жұлдыз» құрағындағы геометриялық фигураларды анықтай алады.	1
	балл															
- құрақтың түрлерін біледі;	1															
- «гүл» құрағындағы геометриялық фигураларды анықтай алады;	1															
-«аққу» құрағындағы геометриялық фигураларды анықтай алады;	1															
-«сегізжапырақ» құрағындағы геометриялық фигураларды анықтай алады;	1															
-«иықты» құрағындағы геометриялық фигураларды анықтай алады;-	1															
- «жұлдыз» құрағындағы геометриялық фигураларды анықтай алады.	1															

Қазақ тілі	Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	<p>Сабақтың тақырыбы: Сөз құрамы Мәтінмен жұмыс Мақсаты: мәтін ішінен түбір және туынды сөзді анықта. Балалар суға түсуге келді. - О, көлге түсеміз! – деді Самат. - Жоқ, бұл көл емес, көлшік деді! – деді Марат. - Қалай ойлайсың, көл және көлшік сөздерін қалай ажыратуға болады?</p> <table border="1" data-bbox="900 448 2065 576"> <thead> <tr> <th>Бағалау критерийі</th> <th>Дескриптор</th> <th>Балл</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Сөздердің мағынасын ажырата алады</td> <td>- көл сөзін анықтай алады; - көлшік сөзін анықтай алады.</td> <td>1 1</td> </tr> </tbody> </table> <p>Түбір мен қосымшаны бөліп жазу, дәлелдеу Тау, -лар, теңіз, -дық, -тік, -шы, су, -дер, үлкен, -дай, жуан, -дей</p> <table border="1" data-bbox="900 687 2065 802"> <thead> <tr> <th>Бағалау критерийі</th> <th>Дескриптор</th> <th>Балл</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Түбір мен қосымшаны ажырата алады</td> <td>- түбірді анықтай алады; - қосымшаны анықтай алады.</td> <td>1 1</td> </tr> </tbody> </table> <p>«Ойлан тап» Ребустарды шеш Мақсаты: ребусты шеше отырып, Қазақстандағы өзен , көлдердің атауларын білу, есте сақтау.</p> <div data-bbox="1288 922 1697 1173" style="text-align: center;"> </div>	Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл	Сөздердің мағынасын ажырата алады	- көл сөзін анықтай алады; - көлшік сөзін анықтай алады.	1 1	Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл	Түбір мен қосымшаны ажырата алады	- түбірді анықтай алады; - қосымшаны анықтай алады.	1 1
Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл												
Сөздердің мағынасын ажырата алады	- көл сөзін анықтай алады; - көлшік сөзін анықтай алады.	1 1												
Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл												
Түбір мен қосымшаны ажырата алады	- түбірді анықтай алады; - қосымшаны анықтай алады.	1 1												
Дүниетану	Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	<p>Сабақтың тақырыбы: Өткен өмірімізді білеміз Ауа - біз онсыз бір минут өмір сүре алмайтын зат. Бұл адам өмірі үшін ең маңызды нәрсе және біздің денеміз күнделікті судан, тамақтан немесе кез келген басқа заттардан гөрі ауаны көбірек сіңіреді. Біз күніне 12 000-нан 25 000-ға дейін тыныс аламыз. Күн сайын біздің денемізден шамамен 10 000 литр ауа өтеді.</p>												

		<p>Көптеген адамдар таза ауыз су үшін құлшыныспен күрескенімен, таза ауамен тыныс алу құқығын қорғауға дайын адамдар аз.</p>				
<p>Жаратылыстану</p>	<p>Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік;</p>	<p>Неліктен ауаны қорғау қажет? «Суреттер сөйлейді» әдісі Мақсаты: сурет арқылы қоршаған орта неліктен ластанатынын анықта және табиғатты қалай қорғауға болатыны жайында өз пікіріңді білдір.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> </div> <div style="border: 1px solid green; border-radius: 15px; padding: 10px; margin: 10px auto; width: fit-content;"> <p>«Қоршаған ортаны қорғау» ережесі:</p> </div>				
<p>Жаратылыстану</p>	<p>Ашықтық Өмір бойы білім алу</p>	<p>Сабақтың тақырыбы: Жануарлар бір-бірінен несімен ерекшеленеді? «Биопэма» әдісі Мақсаты: жаңа ақпараттық мәліметтерді іріктеп ал және оқығаның бойынша сұрақтар құрастыр.</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p>- Бұл қандай құс? - Бүркіт туралы не білесің? Кестеге жаз.</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">Дейінгі мәлімет</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">Кейінгі мәлімет</td> </tr> <tr> <td style="height: 20px;"></td> <td style="height: 20px;"></td> </tr> </table> <p>Өлеңді оқы. Балапан ғой бұл әлі,</p>	Дейінгі мәлімет	Кейінгі мәлімет		
Дейінгі мәлімет	Кейінгі мәлімет					

		<p>Бүркіт болып шығады. Балапан кез-ақ үрпек, Әрі әлсіз, Әрі үркек. Жиі тамақтанады, Темірқанаттанады. Қарақанаттанады Ұшып қанат қағады. Кезіп тауды Даланы, өзі тамақ табады. Өлең мазмұны бойынша сұрақтар құрастыр: -Бүркіттің балапаны қалай аталады? -Бүркіттің балапан кезі қандай? -Бүркіт балапанын ұшуға қалай үйретеді? Дескриптор: - бүркіт туралы білетіндерін дейінгі мәліметке жазады; - оқығаны бойынша кейінгі кестеге қосымша мәліметтермен бөлісе алады.</p>		
<p>Жаратылыстану</p>	<p>Құрмет Азаматтық жауапкершілік</p>	<p>Сабақтың тақырыбы: Біз су туралы не білеміз? «Болжам жасау» әдісі Мақсаты: Өз ойын ашық айта білу, тақырып бойынша өз болжамын ұсыну. - Суды үнемдеу үшін не істеу керек деп ойлайсың? Түрткі сұрақ: Суретке анықтап қара. Суды үнемдеуде қай суреттегі бейне тиімді деп ойлайсың?</p> <div data-bbox="920 1003 1171 1190" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="1247 1003 1426 1190" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="1565 1003 1697 1190" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="1787 1003 2056 1190" data-label="Image"> </div> <p>Тәжірибе жасау Крандағы суды тамшылатын 1 минутта қанша су жинайтынын анықтау. Кестеге толтыр</p> <table border="1" data-bbox="898 1347 2069 1385"> <tr> <td data-bbox="898 1347 1178 1385"></td> <td data-bbox="1178 1347 2069 1385">Судың мөлшері қандай?</td> </tr> </table>		Судың мөлшері қандай?
	Судың мөлшері қандай?			

		30 секунд	
		60 секунд	
-Сен суды қалай үнемдер едің? Ережесін жаз. Дескриптор - өз ойын ашық айта алады; - суды үнемдеуге байланысты суретті анықтай алады; - суды үнемдеу ережесін құрастыра алады.			

3-сынып

Пән	Құндылық	Қолданылатын әдіс-тәсілдер										
Әдебиеттік оқу	Құрмет	<p>Сабақтың тақырыбы: «Асыл сөз»</p> <p>Өлеңді түсініп оқы.</p> <p>Атам менің әманда Әдепті жан бол деген. Асыл сөзі санамда- Жасы үлкенге жол берем. Алдын орап кісінің Кесіп өтпей көлденең, Ізетімен кішінің Сәлемдесіп қол берем, Атам менің әманда Кішіпейіл бол деген.</p> <p>Атаның ақылын тыңдап, оны сен қалай орындайсың? Сәйкестендір.</p> <table border="0" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 5px;">Кішіпейіл бол-</td> <td style="border: 1px solid black; padding: 5px;">Жеткізетін мұратқа Тек шындықты көздеймін.</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 5px;">Мейірімді бол-</td> <td style="border: 1px solid black; padding: 5px;">Үлкеннің де, кішінің Айтқан тілін аламын.</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 5px;">Әділетті бол-</td> <td style="border: 1px solid black; padding: 5px;">Өзімді мен өзгеден Санамаймын жоғары.</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 5px;">Үлкенмен сәлемдес-</td> <td style="border: 1px solid black; padding: 5px;">Ізетімен кішінің Сәлемдесіп қол берем.</td> </tr> <tr> <td style="border: 1px solid black; padding: 5px;">Тілалғыш бол-</td> <td style="border: 1px solid black; padding: 5px;">Қадірлі қарт адамға Берем ылғи қол ұшын.</td> </tr> </table>	Кішіпейіл бол-	Жеткізетін мұратқа Тек шындықты көздеймін.	Мейірімді бол-	Үлкеннің де, кішінің Айтқан тілін аламын.	Әділетті бол-	Өзімді мен өзгеден Санамаймын жоғары.	Үлкенмен сәлемдес-	Ізетімен кішінің Сәлемдесіп қол берем.	Тілалғыш бол-	Қадірлі қарт адамға Берем ылғи қол ұшын.
Кішіпейіл бол-	Жеткізетін мұратқа Тек шындықты көздеймін.											
Мейірімді бол-	Үлкеннің де, кішінің Айтқан тілін аламын.											
Әділетті бол-	Өзімді мен өзгеден Санамаймын жоғары.											
Үлкенмен сәлемдес-	Ізетімен кішінің Сәлемдесіп қол берем.											
Тілалғыш бол-	Қадірлі қарт адамға Берем ылғи қол ұшын.											

		<p>«Борт журналы» әдісі-мәтіннің қорытынды ойларын білім алушылар өздерінің «Борт журналының» бағандарына енгізіп жазады.</p> <table border="1"> <tr> <td>Берілген тақырып бойынша маған не белгілі? Мен не білемін?</td> <td>Мәтіннен қандай жаңалық туралы білдім?</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> </table> <p>Білім алушылар бірлесіп, топтасып жұмысты орындайды.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Бағалау критерийі</th> <th>Дескриптор</th> <th>Балл</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Оқыған шығармасы бойынша ойын қорытындылай алады.</td> <td>-шығарманың негізгі ойын анықтай алады;</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>-өлең мазмұнын жеткізе алады;</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>- күнделікті өмірмен байланыстыра алады;</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table>	Берілген тақырып бойынша маған не белгілі? Мен не білемін?	Мәтіннен қандай жаңалық туралы білдім?			Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл	Оқыған шығармасы бойынша ойын қорытындылай алады.	-шығарманың негізгі ойын анықтай алады;	1	-өлең мазмұнын жеткізе алады;	1	- күнделікті өмірмен байланыстыра алады;	1
Берілген тақырып бойынша маған не белгілі? Мен не білемін?	Мәтіннен қандай жаңалық туралы білдім?															
Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл														
Оқыған шығармасы бойынша ойын қорытындылай алады.	-шығарманың негізгі ойын анықтай алады;	1														
	-өлең мазмұнын жеткізе алады;	1														
	- күнделікті өмірмен байланыстыра алады;	1														
Қазақ тілі	Ынтымақтастық	<p>«Кинометафора» әдісі Мақсаты: Сюжетті сурет арқылы өз ойыңды білдір. Жетелеуші сұрақтар: -Суретте не көріп тұрсыңдар? -Тиін мен қоян не істеп жатыр? -Қасқыр неге өкпелі? -Төмендегі сын есімдерді қатыстырып, әңгіме құрастыр.</p> <p>Сын есімдер: жасыл, ақылды, сараң, үлкен, ашулы, өзімшіл, жылы. Туынды сын есімдерді сөз құрамына талда. Дескриптор: - сұрақтарға толық жауап бере алады; - тірек сөздерді қолдана алады; - сөйлемдерді байланыстырып әңгіме құрай алады; - сөз құрамына аталдай алады;</p>														
Әдебиеттік оқу	Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	Сабақтың тақырыбы: Бір уыс топырақ														

Мақсаты: шығарманың тақырыбы мен үзіндісіне (бастапқы бөліміне) сүйеніп, оқиғаның соңын болжау мұғалім көмегімен қарапайым және нақтылау сұрақтарын қою және оның жауабын шығармадан таба білу

Мәтінді түсініп оқы

1. Мараттың атасы –зейнеткер. Жазда бау-бақшаны баптайды. Қыста қолы бос. Қалада іші пысатын болу керек, ауылға жиі барады. Туған жерім ғой, онда тұрғыластарым көп. Бәрі көзге ыстық. Өткен кеткенді айтып, әңгімелескеннің өзі не тұрады! Жарықтық ауылға не жетсін! деп қояды ол анда-санда.

Мараттың атасы жақында тағы да ауылдан оралды. Соғымнан сыбаға әкеліпті. Және орамалының ұшына түйген бірдеңе бар.

Болжам жасау

- Орамалда не бар деп ойлайсыңдар?

Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл
Мәтіндегі оқиғаның әрі қарай дамуына болжам жасай алады.	- орамалда не барын болжам жасай алады;	1
	- оны неге керек екенін анықтай алады.	1

Мәтінді жалғастыру:

-Ата, мынау не? - деді Марат түйіншекті түртіп.

-Топырақ қой...

-Ол неге керек? Бақшаға апарып себесің бе?

-Бір уыс топырақ бақшаға не болады? - деді атасы.

-Қалтаға салып төрге іліп қоямын!

-Ауылдан әкелдің бе?!

-Иә... Туған жердің топырағы. Сен қалада тудың ғой, атажұрттың қадірін қайдан білейін деп едің. Сонау Ырғыз деген өзеннің бойында біздің ата қонысымыз бар. Менің әке- шешем, атам мен әжем сонда жерленген. Ол менің кіндік қаным тамған жер. Ол менің табаным тиген жер. Төрімде тұрсын деп сол жердің бір уыс топырағын ала келдім. Мен үшін бұл қымбат топырақ.

Атасы әкелген топырағын қол басындай қалтаға салып, төрге іліп қойды.

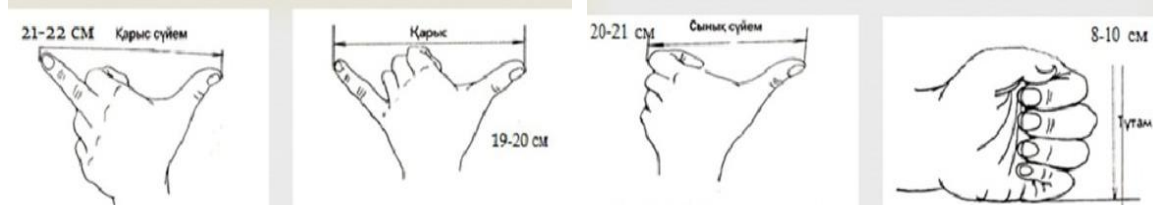
- Ата туған жерімнен мен де топырақ әкелейін, - деді Марат кенет.

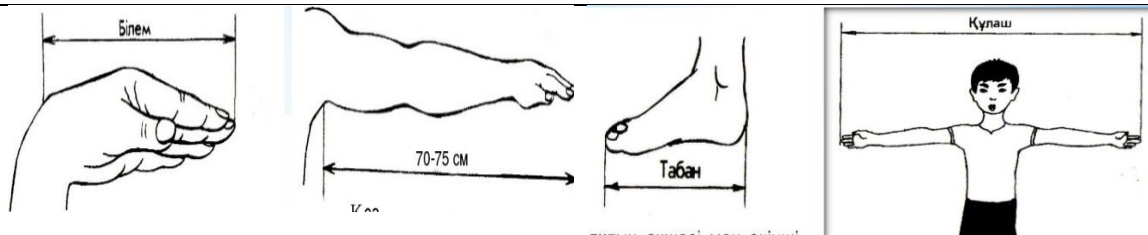
- Ниетің дұрыс, балам! Бірақ қалада сен туған үйдің айналасында асфальттан басқа не бар дейсің? Дұрыс шөп шықпайды ғой ...- деді атасы.

-Онда асфальттың сынығын әкелейін?!

		<p>- Атажұртың Ырғыз бойында. Қаланың асфальтін қайтесің, айналайын. Осы бір уыс топырақ бәрімізге жарайды! - деді атасы. Мараттың мұрнына туған жердің топырақ иісі келгендей болды.</p> <p>Сұрақтарға жауап беру:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мараттың атасы ауылға неге жиі барады? 2. Атасы мен немересінің әңгімесін тауып оқы. 3. Не себепті атасы үшін топырақ қымбат? 4. Атасының әңгімесін естіп Марат сезімде болды? <table border="1" data-bbox="898 448 2063 746"> <thead> <tr> <th data-bbox="898 448 1211 523">Бағалау критерийі</th> <th data-bbox="1211 448 1921 523">Дескриптор</th> <th data-bbox="1921 448 2063 523">Балл</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="898 523 1211 746" rowspan="4">Сұрақтардың жауабын мәтіннен таба алады</td> <td data-bbox="1211 523 1921 598">- атасы ауылға неге жиі баратынын анықтай алады.</td> <td data-bbox="1921 523 2063 598">1</td> </tr> <tr> <td data-bbox="1211 598 1921 639">- атасы мен немересінің әңгімесін таба алады;</td> <td data-bbox="1921 598 2063 639">1</td> </tr> <tr> <td data-bbox="1211 639 1921 715">- атасына топырақтың қымбат екенін анықтай алады;</td> <td data-bbox="1921 639 2063 715">1</td> </tr> <tr> <td data-bbox="1211 715 1921 746">- Мараттың сезімін анықтай алады.</td> <td data-bbox="1921 715 2063 746">1</td> </tr> </tbody> </table>	Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл	Сұрақтардың жауабын мәтіннен таба алады	- атасы ауылға неге жиі баратынын анықтай алады.	1	- атасы мен немересінің әңгімесін таба алады;	1	- атасына топырақтың қымбат екенін анықтай алады;	1	- Мараттың сезімін анықтай алады.	1
Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл												
Сұрақтардың жауабын мәтіннен таба алады	- атасы ауылға неге жиі баратынын анықтай алады.	1												
	- атасы мен немересінің әңгімесін таба алады;	1												
	- атасына топырақтың қымбат екенін анықтай алады;	1												
	- Мараттың сезімін анықтай алады.	1												
Әдебиеттік оқу	Ынтымақтастық	<p>Сабақтың тақырыбы: Тілегіміз - бейбіт күн</p> <p>Мақсаты: өлеңді мәнерлеп оқуды үйрену. Теңеу сөз туралы түсінік алу</p> <p>Өлеңді оқу</p> <p>Сары, ақпыз, қарамыз, Бәріміз де баламыз. Бір қалада тұрамыз, Бір мектепке барамыз. Ақ, қара деп бөлмейміз, Бір жыл туған төлдейміз. Туысқанбыз, татумыз, Биіктерге өрлейміз. Біз - балдырған тең басқан, Дос құшағын елге ашқан. Тілегіміз – бейбіт күн, Ашық болсын кең аспан! «Кіру билет» әдісі</p> <p>Мақалдарды аяқтау</p> <p>1. Ынтымақ - ой өтпес сауыт,</p>												

		<p>2. Дос сыртыңнан мақтар, Бірлігі жоқ ел тозады,</p> <table border="1" data-bbox="913 225 2072 363"> <thead> <tr> <th data-bbox="913 225 1435 268">Бағалау критерийі</th> <th data-bbox="1435 225 1928 268">Дескриптор</th> <th data-bbox="1928 225 2072 268">Балл</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="913 268 1435 363">Мақалдарды аяқтай алады</td> <td data-bbox="1435 268 1928 363">- бірінші мақалды аяқтай алады; - екінші мақалды аяқтай алады.</td> <td data-bbox="1928 268 2072 363">1 1</td> </tr> </tbody> </table> <p>«ПОПС» формуласы әдісі Бейбітшілік, татулық сөздерінің мағынасын қалай түсінесің? - Менің ойымша - Себебі - Мысалы - Сондықтан</p> <table border="1" data-bbox="913 571 2072 762"> <thead> <tr> <th data-bbox="913 571 1413 614">Бағалау критерийі</th> <th data-bbox="1413 571 1921 614">Дескриптор</th> <th data-bbox="1921 571 2072 614">Балл</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="913 614 1413 762">Бейбітшілік, татулық сөздерінің мағынасын қалай түсінетінің жауап бере алады</td> <td data-bbox="1413 614 1921 762">- Өз ойын айта алады - Себебін айта алады - Мысал келтіре алады - Өз ойына түйін жасай алды</td> <td data-bbox="1921 614 2072 762">1 1 1 1</td> </tr> </tbody> </table>	Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл	Мақалдарды аяқтай алады	- бірінші мақалды аяқтай алады; - екінші мақалды аяқтай алады.	1 1	Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл	Бейбітшілік, татулық сөздерінің мағынасын қалай түсінетінің жауап бере алады	- Өз ойын айта алады - Себебін айта алады - Мысал келтіре алады - Өз ойына түйін жасай алды	1 1 1 1
Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл												
Мақалдарды аяқтай алады	- бірінші мақалды аяқтай алады; - екінші мақалды аяқтай алады.	1 1												
Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл												
Бейбітшілік, татулық сөздерінің мағынасын қалай түсінетінің жауап бере алады	- Өз ойын айта алады - Себебін айта алады - Мысал келтіре алады - Өз ойына түйін жасай алды	1 1 1 1												
Дүниетану	Өмір бойы білім алу	<p>Сабақтың тақырыбы: Өсімдіктің тіршілігіне не қажет? Мақсаты: Өсімдікке қажетті жағдайларды білу Мәтінді оқып, әр түрлі тапсырмалар орындау арқылы топырақ, су, жылу, жарықтың өсімдікке қаншалықты маңызды екенін анықтай алу. Мәтінді оқу Барлық өсімдіктерге өсу үшін жағдай қажет. Бұл – су, жарық, жылу, ауа, және қоректік заттар. Өсімдіктерге өсу үшін су қажет. Өсімдік суды топырақтан тамыр арқылы сіңіреді. Егер өсімдік уақытылы суарылмаса, солып қалады. Өсімдік жақсы өсу үшін жарық пен жылу қажет. Күн сәулесінің әсерінен жапырақтарда қоректік заттар пайда болады. Олар өсімдіктің өсуіне көмектеседі. Өсімдіктер өсу үшін құнарлы топырақ қажет. Олар топырақтағы қоректік заттарды бойына сіңіреді. Екі жақты күнделік</p> <table border="1" data-bbox="898 1299 2072 1414"> <thead> <tr> <th data-bbox="898 1299 999 1342"></th> <th data-bbox="999 1299 1496 1342"></th> <th data-bbox="1496 1299 2072 1342">Себебі</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="898 1342 999 1385">1</td> <td data-bbox="999 1342 1496 1385">Өсімдікке су қажет</td> <td data-bbox="1496 1342 2072 1385"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="898 1385 999 1414">2</td> <td data-bbox="999 1385 1496 1414">Өсімдікке жарық, жылу қажет</td> <td data-bbox="1496 1385 2072 1414"></td> </tr> </tbody> </table>			Себебі	1	Өсімдікке су қажет		2	Өсімдікке жарық, жылу қажет				
		Себебі												
1	Өсімдікке су қажет													
2	Өсімдікке жарық, жылу қажет													

		<table border="1"> <tr> <td data-bbox="896 151 996 191">3</td> <td data-bbox="996 151 1496 191">Өсімдікке топырақ қажет</td> <td data-bbox="1496 151 2072 191"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="896 231 1288 263">Бағалау критерийі</td> <td data-bbox="1288 231 1915 263">Дескриптор</td> <td data-bbox="1915 231 2072 263">Балл</td> </tr> <tr> <td data-bbox="896 263 1288 414">Өсімдікке қажетті жағдайларды ажырата алады</td> <td data-bbox="1288 263 1915 414">- судың қажеттілігін айта алады; - жылу мен жарықтың қажеттілігін айта алады; - топырақтың қажеттілігін айта алады.</td> <td data-bbox="1915 263 2072 414">1 1 1</td> </tr> <tr> <td colspan="3" data-bbox="896 414 2072 454" style="text-align: center;">Өсімдіктің өсуіне 3 ереже жаса:</td> </tr> <tr> <td data-bbox="896 454 1288 486">Бағалау критерийі</td> <td data-bbox="1288 454 1915 486">Дескриптор</td> <td data-bbox="1915 454 2072 486">Балл</td> </tr> <tr> <td data-bbox="896 486 1288 622">Өсімдіктің өсуіне 3 ереже жасай алады</td> <td data-bbox="1288 486 1915 622">- бірінші ереже жасай алады; - екінші ереже жасай алады; - үшінші ереже жасай алады.</td> <td data-bbox="1915 486 2072 622">1 1 1</td> </tr> </table>	3	Өсімдікке топырақ қажет		Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл	Өсімдікке қажетті жағдайларды ажырата алады	- судың қажеттілігін айта алады; - жылу мен жарықтың қажеттілігін айта алады; - топырақтың қажеттілігін айта алады.	1 1 1	Өсімдіктің өсуіне 3 ереже жаса:			Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл	Өсімдіктің өсуіне 3 ереже жасай алады	- бірінші ереже жасай алады; - екінші ереже жасай алады; - үшінші ереже жасай алады.	1 1 1
3	Өсімдікке топырақ қажет																			
Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл																		
Өсімдікке қажетті жағдайларды ажырата алады	- судың қажеттілігін айта алады; - жылу мен жарықтың қажеттілігін айта алады; - топырақтың қажеттілігін айта алады.	1 1 1																		
Өсімдіктің өсуіне 3 ереже жаса:																				
Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл																		
Өсімдіктің өсуіне 3 ереже жасай алады	- бірінші ереже жасай алады; - екінші ереже жасай алады; - үшінші ереже жасай алады.	1 1 1																		
Математика	Еңбек және шығармашылық, Өмір бойы білім алу	<p>Сабақтың тақырыбы: Шамалар және оның өлшем бірліктері Практикалық жұмыс Мақсаты: қазақтың байырғы өлшемдерін білу және қолдану. Қазақтың барлық сөзінің шегі, өлшемі болған. Өлшем бірліктерін білдіретін қазақтың көне сөздері өте көп кездеседі. Қазақ халқының мақал–мәтелдерінде де өлшем сөздер жиі кездеседі. Мәселен: «Екі елі ауызға, төрт елі қақпақ», «Ауру батпандап кіреді, мысқалдап шығады», «Көңіл азып, тон тозса, берген көйлек кез болар».</p> 																		

Саусақтар, қол, аяқ адамға алғашқы ұзындық өлшемдерін алу үшін қажет құрал саналады.

Мәтінді мұқият оқып, суреттерге қарау. Сынып бөлмесінде орналасқан заттарды келесі жоспар бойынша өлшеу:

а) сынып бөлмесінің ұзындығы мен енін:

- шынтақпен,
- сүйеммен;

б) партаның ұзындығы мен енін:

- шынтақпен,
- сүйеммен;

и) сынып тақтасының ұзындығы мен енін өлшеу:

- шынтақпен,
- сүйеммен;

г) терезенің ұзындығы мен енін:

- шынтақпен,
- сүйеммен;

Өлшеу қорытындыларын 1 – кестеге жазу

Зат	а	в		
	шынтақпен	сүйеммен	шынтақпен	сүйеммен

		сынып бөлмесі						
		парта						
		тақта						
		терезе						
		<p>- барлық топ мүшелері үшін шынтақпен және қарыспен өлшенген әрбір заттың ұзындығы мен енінің орташасын есептеу. Алынған цифрларды 2 – кестеге енгізу.</p> <p>- сынып бөлмесі, тақта, парта және терезенің ұзындығы мен енін см-мен өлшеу. Өлшеу дәлдігін екі рет тексеру. Алынған цифрларды 2-кестеге енгізу.</p> <p>- Кестенің әрбір жолы бойынша шынтақ пен қарыста қанша см болғанын есептеу.</p> <p>- Барлық есептеулер бойынша шынтақ пен қарыста орташа қанша см болғанын есептеу.</p> <p>- Тақтаға топ номерін және алынған цифрларды жазу.</p> <p>Тапсырманы берілген уақытта жетістікпен орындау үшін топта талқылау:</p>						
		Зат	ұзындығы			ені		
			см	шынтақпен	сүйеммен	см	шынтақпен	сүйеммен
		сынып бөлмесі						
		сынып тақтасы						
		мектеп партасы						
		терезенің алды						

1-сынып

Пән	Құндылық	Қолданылатын әдіс-тәсілдер
Әліппе	Ашықтық	<p>Сабақтың тақырыбы: «Не үйрендім? Не білдім?»</p> <p>Мақсаты: мәтінді білім алушылар оқи отырып, әр көкөністің адам ағзасына қандай пайдасы бар екендігі жайында ақпарат алады.</p> <p>Көкөністер дауы</p> <p>Көкөністер өзінің адамға пайдасы туралы дауласты. Дауды қияр бастады.</p> <p>- Адамға мен пайдалымын. Мен тез өсемін - деп мақтанды ол.</p> <p>- Менің пайдам көбірек. Менің ақ түсімнен қант жасайды. Қызыл түсім нәр береді - деді қызылша.</p> <p>- Ал менің шырыным өте пайдалы. Ол адамдарға күш береді, – деді сәбіз.</p>

		<p>Көкөністер ұзақ дауласты. Ойыңмен бөліс!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сен қай көкөніс пайдалы деп ойлайсың? Неліктен? • Мәтін немен аяқталды деп ойлайсың? <table border="1" data-bbox="900 336 2080 491"> <thead> <tr> <th>Бағалау критерийі</th> <th>Дескриптор</th> <th>Балл</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Оқыған шығармасы бойынша қажетті ақпаратты анықтай алады..</td> <td>-ақпараттық мәліметтерді анықтай алады;</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td></td> <td>-өз тойын дәлелдей алады;</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td></td> <td>-мәтін соңын болжай алады;</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table> <p>«Дүкен» ойыны Ойынның мақсаты: Азық-түлік дүкеніндегі заттарды жарнамалап тұтынушыларға өткізу.</p> <div data-bbox="1131 619 1818 938" style="text-align: center;"> </div> <table border="1" data-bbox="900 983 2080 1171"> <thead> <tr> <th>Бағалау критерийі</th> <th>Дескриптор</th> <th>Балл</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Пайдалы азық-түлікті сипаттай алады.</td> <td>- пайдалы азық – түлікті жіктей алады;</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>-пайдасы туралы қосымша ақпарат бере алады;</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>-себепін дәлелдеп жеткізе алады;</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table>	Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл	Оқыған шығармасы бойынша қажетті ақпаратты анықтай алады..	-ақпараттық мәліметтерді анықтай алады;	1		-өз тойын дәлелдей алады;	1		-мәтін соңын болжай алады;	1	Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл	Пайдалы азық-түлікті сипаттай алады.	- пайдалы азық – түлікті жіктей алады;	1	-пайдасы туралы қосымша ақпарат бере алады;	1	-себепін дәлелдеп жеткізе алады;	1
Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл																						
Оқыған шығармасы бойынша қажетті ақпаратты анықтай алады..	-ақпараттық мәліметтерді анықтай алады;	1																						
	-өз тойын дәлелдей алады;	1																						
	-мәтін соңын болжай алады;	1																						
Бағалау критерийі	Дескриптор	Балл																						
Пайдалы азық-түлікті сипаттай алады.	- пайдалы азық – түлікті жіктей алады;	1																						
	-пайдасы туралы қосымша ақпарат бере алады;	1																						
	-себепін дәлелдеп жеткізе алады;	1																						
Математика	Өмір бойы білім алу Құрмет	<p>Сабақтың тақырыбы: Ұсақтау және төлем жасау «Дүкен ойыны» Мақсаты: отбасы мүшелеріне қандай сыйлық алу керектігін анықтау. Ойлан. Сенің қолыңда 500 теңге бар. Төмендегі кестеде заттар аттардың бағасы берілген. Өз отбасыңның барлық мүшелеріне сыйлық алу үшін 500 теңге ақшанды қалай жеткізіп жұмсар едің.</p>																						

		<table border="1"> <tr> <td data-bbox="898 199 1514 325"></td> <td data-bbox="1525 151 2069 199">бағасы</td> </tr> <tr> <td data-bbox="898 325 1514 472"></td> <td data-bbox="1525 199 2069 325"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="898 472 1514 628"></td> <td data-bbox="1525 325 2069 472"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="898 628 1514 794"></td> <td data-bbox="1525 472 2069 628"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="898 794 1514 943"></td> <td data-bbox="1525 628 2069 794"></td> </tr> </table> <p>Дескриптор: - монеталарды қолдана алады; - ауызша есептей алады; - сыйлық алуға ақшасын үнемдей алады.</p>		бағасы								
	бағасы											
												
												
												
												
Дүниетану	Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік азаматтық	<p>Сабақтың тақырыбы: «Мектепке баратын жол» «Сәйкестендір» әдісі Мақсаты: жол белгілерін дұрыс жауабымен сәйкестендір.</p> <table border="0"> <tr> <td data-bbox="1361 1066 1406 1347"> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. </td> <td data-bbox="1536 1066 1715 1337"> <p>Тыйым салу белгісі Жаяу жүргіншілер белгісі Қозғалысқа тыйым салынады Велосипедпен жүру жолы Сақтандыру, ескерту белгісі Міндеттеу белгісі Балалар өтпесі Жол жұмыстары Аялдама белгісі</p> </td> </tr> </table> <p>Дескриптор: - жол белгілерін дұрыс жауаптарымен сәйкестендіре алады;</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 	<p>Тыйым салу белгісі Жаяу жүргіншілер белгісі Қозғалысқа тыйым салынады Велосипедпен жүру жолы Сақтандыру, ескерту белгісі Міндеттеу белгісі Балалар өтпесі Жол жұмыстары Аялдама белгісі</p>								
<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 	<p>Тыйым салу белгісі Жаяу жүргіншілер белгісі Қозғалысқа тыйым салынады Велосипедпен жүру жолы Сақтандыру, ескерту белгісі Міндеттеу белгісі Балалар өтпесі Жол жұмыстары Аялдама белгісі</p>											

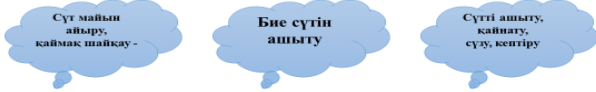
		<p>- тыйым салынатын белгілерді анықтай алады; - жаяу жүргіншілерге арналған белгілерді анықтай алады.</p> <p>Топтық жұмыс «Суреттер» сөйлейді әдісі Мақсаты: жаяу жүргіншілердің жол қозғалыс ережесі сақталған және сақталмаған суретті белгіле.</p> <p>Дескриптор - жаяу жүргіншілерге арналған ережені сақтаған кейіпкерді анықтай алады; - жаяу жүргіншілерге арналған ережені сақтамаған кейіпкерді анықтай алады.</p>
--	--	--

4-сынып

Пән	Құндылық	Қолданылатын әдіс-тәсілдер
Жаратылыстану	Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік азаматтық	<p>Сабақтың тақырыбы: Ғарышта не бар? «Ия, жоқ» әдісі арқылы орындау. Мақсаты: берілген сұрақтардың ақиқат және жалған екендігін анықтау. Құндылықтар: өз өлкесі туралы білу. Өз Отанына деген сүйіспеншілігін арттыру. Сұрақтар: Қазақстанның оңтүстік-шығысы мен шығыс аймақтары таулы болып келеді. (Иә) Қарағанды қаласы биік таулы аймақта орналасқан. (Жоқ) Хан Тәңірі – еліміздің ең биік нүктесі. (Иә) Көкшетау – Сарыарқа тауларының құрамына кіреді. (Иә) Каспий маңы таулы аймақ. (Жоқ) Қарақия ойысы Алматы қаласының маңында (Жоқ) Шарын каньоны Сарыарқада орналасқан. (Жоқ) Дескриптор: -Жер бедеріндегі ірі тауларды біледі.</p>

	<p>Ынтымақтастық</p>	<p>-Жер бедеріндегі жазықтықтарды біледі. Ойлан! Топтық жұмыс 1-топ Осы үлкен ғаламнан өзіміздің мекен жайымызды табайық. Ретімен орналастырып, ондағы атауларға түсінік бер. (Ғалам, галактика, жүйе, ғаламшар, материк, ел, облыс, елді мекен) 2-топ Ермексиздан ғаламшарлардың мүсінін жаса. Оларды қатты қағаз бетіне ғарышта орналасу ретімен орналастыр. Атауларын ата. 3-топ Біздің Галактикамыздың моделін жаса. Ондағы күн жүйесінің орнын анықта. Қажетті заттар: түрлі түсті қағаз, қайшы, желім, қарындаш, қалың жіптер. Дескриптор: - үлкен ғаламның ретін анықтай алады; -Галактиканың моделі мен суретін ажырата алады; -Күн жүйесі туралы мәлімет бере алады.</p>
<p>Жаратылыстану</p>	<p>Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік азаматтық</p>	<p>Сабақтың тақырыбы: Пайдалы қазбалардың маңызы Картамен жұмыс (жеке практикалық жұмыс) Мақсаты: Қазақстанда қандай жанғыш пайдалы қазбалар бар? Картаға шартты белгілермен белгіле.</p> <div data-bbox="1323 831 1787 1054" data-label="Image"> </div> <p>Дескриптор - тас көмірді анықтайды; - қоңыр көмірді анықтайды; - мұнайды анықтайды; - газды анықтайды; - шартты белгілерін біледі; - шартты белгілерін картаға дұрыс белгілей алады.</p>

Жаратылыстану	Құрмет, ынтымақтастық, еңбек пен шығармашылық	<p>Сабақтың тақырыбы: Заттар қандай болады? «5 сұрақ, 5 жауап» әдісі</p> <p>Мақсаты: сұрақтарға жауап іздеу үшін қосымша ақпараттық мәтінді түсініп оқу, сұрақтарға жауап іздеу.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Майсөк неден жасалады? 2) Майсөктің құрамында не бар? 2) Майсөк таза зат па, әлде қоспа ма? 3) Майсөк қалай жасалады? Жасалу жолын айтып бер. 4) Майсөктің құрамындағы заттар араласқанда олардың қасиеттері өзгере ме? /иә өзгерді, себебі, тары жұмсарады, қант пен май ереді/. 5) Заттың басқа затқа айналуы мүмкін бе? /иә тарыдан майсөк алынды/. <p style="text-align: center;">Тары туралы қосымша ақпараттық мәтінмін жұмыс</p> <p>Ертеде емшілер ұзаққа созылған дерттен әлсіреген адамды ашыған тары көжесімен емдеп жазатын болған. Оның құрамында жүйке жүйесін тынышталдыратын, бойға күш-қуат беретін В тобындағы дәрумен бар. Тарыдан жасалатын тойымды тағамның бірі – майсөк. Кей жерлерде «майтары» деп те атайды. Кезінде үлкен кісілер қойдың шыжғырылған құйрық майына тары салып, қуырып жасаған. Бүгінде оның жасалу тәсілі басқаша.</p> <p>1 топ Инфографикамен жұмыс</p> <p>Тарыны ыдысқа салып, үстіне қайнаған суды құямыз. Артынша осы күйінде 40 минутқа қалдырамыз. Кейін таза ыдысқа салып, жақсылап кептіреміз. Дайын болған сөгімізге май мен қант қосып араластырамыз. Осымен майсөгіміз дайын.</p> <p>Пиктограмманы зерделе. (Жеке жұмыс)</p>
---------------	---	---

		<div style="text-align: center;"> </div> <p>1) Тосап дайындау үшін қандай заттар керек? 2) Тосап таза зат па, әлде қоспа ма? 3) Тосап дайындау үдерісін ата. 4) Заттардың қасиеті өзгерді ме? 5) Соңында қандай зат алынды?</p> <p>Дескриптор</p> <ul style="list-style-type: none"> - заттардың құрамын анықтай алады; - заттың жасалу жолын зерделей алады; - заттардың қасиетін талдай алады. <p>«Мен қайдамын» ойыны Мақсаты: әр заттың жасалу үдерісін анықтау. сәйкестендіру арқылы орында.</p> <div style="text-align: center;"> </div> <div style="text-align: center; margin-top: 10px;"> <div style="display: flex; justify-content: space-around; gap: 20px;"> <div style="border: 1px solid green; border-radius: 10px; padding: 5px 15px; background-color: #e0ffe0;">құрт</div> <div style="border: 1px solid green; border-radius: 10px; padding: 5px 15px; background-color: #e0ffe0;">Май</div> <div style="border: 1px solid green; border-radius: 10px; padding: 5px 15px; background-color: #e0ffe0;">ҚЫМЫЗ</div> </div> </div> <p>Дескриптор</p> <ul style="list-style-type: none"> -сары майды анықтайды; -қымызды анықтайды; - құртты анықтайды.
Баға. Сан. Құны.	Еңбек пен шығармашылық Өмір бойы білім алу	<p>«Математика күнделікті өмірде» тапсырмасы Мақсаты: ақшаны жұмсай білу және үнемдеп пайдалану. Ерлан мен Әсия ағайынды. Олар Ақтөбеде тұрады және жазғы демалыстарын Ақтөбе облысының Жарқамыс ауылында өткізуді жоспарлады. Әсия 13 жаста, ал оның інісі 8 жаста. Жарқамыста Ерлан мен Әсияның әжесі, атасы, ағасы, апасы және Аққалқа деген кішкене сіңілілері тұрады.</p>

Ата-анасы Ерлан мен Әсияның жолына 3500 теңге берді. Оларға баруға және қайтуға билет, туыстарының әрқайсысына бір-бірден сыйлық алу қажет.

«Сыйлықтар» дүкеніндегі бағалармен және қалааралық автобустардың билеттерінің құнымен танысып, шығындар кестесінің барлық ұяшықтарын толтырыңыз.

Жолға кететін шығын	Сыйлыққа кететін шығын		
Әсия		сыйлықтар	Бағасы
Ерлан	әжесіне		
Барлық жолға кететін шығындар:	атасына		
	ағасына		
	апасына		
	Аққалаға		
	Сыйлыққа кететін барлық шығындар		
Барлығы:			
Қалдық:			

«Сыйлықтар» дүкеніндегі бағалар тізімі:

Азық-түлік бөлімі		
«Подарочный» шоколады.	1 плиткасы	150 тг
Шоколад кәмпіттер	14 кг	650 тг
«Юбилейный» торты	1 данасы	125 тг
Сувенирлер бөлімі.		
Хрусталь құмыра	1 дана	350 тг
Галстук	1 дана	375 тг
Теріден жасалған белбеу	1 дана	160 тг
Теріден жасалған шилан	1 дана	250 тг
Орамал	1 дана	270 тг
Моншақ	1 дана	145 тг
Төс әшекей	1 дана	215 тг
«Ойыншықтар» бөлімі		
Қуыршақ	1 дана	215 тг

		Машина	1 дана	125 тг
		Доп	1 дана	75 тг
		Конструктор	1 дана	197 тг
		Әткеншек	1 дана	790 тг
Қалааралық автобустардағы билеттердің құны				
		Рейс	Кету уақыты	Билеттің құны (теңге)
				үлкендерге Балаларға (14 жасқа дейінгі)
		Астана -Қостанай	8:00, 12:30 (күнде)	400 280
		Қостанай-Қарағанды	10:30 (2,3 күн сайын)	550 385
		Астана-Көкшетау	11:05 (күнде)	500 350
		Қостанай-Қарабалық	14:20 (5,6,7 күнде)	420 290
		Астана-Алматы	15:00, 17:00 (күнде)	250 175
Дескриптор				
		Ерланның жолына кететін шығын	350теңге-2=700 теңге	1 балл
		Әсияның жолына кететін шығын	500теңге-2=1000 теңге	1 балл
		Барлық жолға кететін шығындар	1700 теңге	1 балл
		Барлық сыйлықтар құны 1800 тг-ден аспайды (кішкене ақша қалса, жауаптың балы төмендетілмейді)		1 балл
		Кесте толық толтырылған		1 балл
		Кестеде көрсетілген әрбір туыстың өз сыйлығы бар.		1 балл

Сыныптан тыс жұмыстар

2 сынып Дөңгелек үстел Қатысушылар: ата – аналар, білім алушылар	Құрмет, ашықтық	Тақырыбы: «Тыйым сөздер – тәрбие көзі» 1) Ой қозғау - Ата-бабаларымыз баланы қандай үш сөз арқылы тәрбиелеген? • Ұят болады • Жаман болады • Обал болады Қазақ баласын үш-ақ ауыз сөзбен тәрбиелеген... Оның алғашқысы: ұят болады.
--	-----------------	--

		<p>Екіншісі: жаман болады. Үшіншісі: обал болады. Ұят болады дегені – өлімнен ұят күшті, ұятты істі істеме дегені; жаным арымның садағасы дегені еді; Жаман болады дегені – жақсы сөз жарым ырыс, жамандықтан аулақ жүр дегені; жақсының шарапаты, жаманның кесапаты тиеді деген еді; Обал болады дегені – әр нәрсенің сұрауы бар, саған түкке тұрғысыз болған бір нәрсе басқа біреуге өте қымбат болуы мүмкін дегені, ешкімге көлеңке түспесін дегені еді. Жаман боладыға жақындамай, ұят боладыға ұрынбай, обал болады дегенге ойлана қарайтын текті ұлт болған едік, бүгінгі күнгі осы үш сөзге тоқтаймыз ба? Әр отбасында бала тәрбиелеуде осы үш сөзді қолданамыз ба? деген сұрақ туындайды. Пікірталас барысында тыйым сөздер арқылы ОБАЛ сөзінің мағынасын ашу. Білім алушыларға сұрақ: -Тыйым сөздер дегенді естулерің бар ма? -Балалар, үйде ата-аналарыңыз, ата-әжелеріңіз қандай тыйым сөздер айтып отырады? - «Ас атасы-нан» дегендей нан туралы қандай тыйым сөздерді естіп жүрсіндер? Дескриптор: - білетін тыйым сөздерін айта алады; - нан туралы тыйым сөздерді айтады және мағынасын түсіндіре алады. «Нан қиқымын шашпа обал болады» видео Дескриптор: - «Обал» сөзінің мағынасын түсінеді; - Ас атасы нанды құрметтеу керектігін сезінеді; Ата-аналарға сұрақ -Балалар нан туралы тыйым сөздерді біледі, нанды ысыраптау обал екенін біледі, бірақ неге осындай жағымсыз әрекеттер жасайды деп ойлайсыздар? Барлығын біле тұра неге «Ас атасы -нанға» ОБАЛ жасайды ? - Себебі тыйым сөздің мағынасын терең түсінбегендіктен. Әр тыйым сөзден кейін балада «НЕГЕ» деген сұрақ туындайды, біз үлкендер қысқа ғана «жаман болады» деп қысқа жауап береміз. Оның түп мағынасын терең түсіндіруге мән бермейміз. - «Нанды баспа», «нанды жерге тастама», «нанның үстіне зат қойма», «нанды төңкерме», «нанды уатпа», «нанды бір қолмен үзбе» деген тыйым сөздердің</p>
--	--	--

		<p>мағынасын балаларға қалай түсіндіріп берер едіңіздер (ата-аналар өз ойларын ортаға салады).</p> <p>Білім алушыларға сұрақ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Адамдардың қандай іс әрекетін «Қоршаған ортаға табиғатқа обал болды» деп жатамыз? <p>Келесі видеоға назар аударсақ. (табиғат ластау туралы)</p> <p>Ата-аналарға сұрақ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Жалғыз ағашты жұлма. - Көкті жұлма. - Құстың ұясын бұзба. . - Су шашып ойнама.- осы тыйым сөздердің мағынасын қалай түсіндірер едіңіздер? <p>Білім алушыларға сұрақ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Буллинг деген не? <p>Қорқыту (ағылшын тілінде bullying — «қорқыту») - бұл қорлау мазақ ету. «Мектептегі буллинг» видеосын көрсету.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Бейнебаян туралы не айтар едіңдер? - Бейнебаянда білім алушылар қандай сөздің мағынасын білмей тұр деп ойлайсыңдар? - Адамның еңбегін бағаламауды «Обал болды» деп айтуға бола ма? (Мектеп қызметкерлерін бағалау, олардың да еңбектеріне қиянат жасамау керек екендігін айтып өту) - Мына тыйым сөздерге назар аударайық. <ol style="list-style-type: none"> 1. Кемтар адамға күлме. 2. Жаман бұзақы сөзге ерме. 3. Адамды кемсітпе. 4. Адамға қиянат жасама. <p>Қорытынды:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Сонымен білім алушылар тыйым сөздер арқылы қандай сөздің мағынасын түсіндік? (ОБАЛ) - Обал сөзі қандай мағынаны білдіреді? (жамандық ойламау, қиянат жасамау, ысыраптамау) - Жамандық ойламасақ, қиянат жасамасақ, табиғат ананың берген ойын ысыраптамасақ біздің өміріміз қандай болады деп ойлайсыңдар?
--	--	---

<p>2 сынып Дөңгелек үстел Қатысушылар: ата – аналар, білім алушылар</p>	<p>Ашықтық, құрмет</p>	<p>Тақырыбы: Ұлттық киім – ұлт бейнесі <i>Мақсаты:</i> қазақ халқының ұлттық киімдерінің мәні мен мағынасын аша отырып, білім алушылардың ұлттық сана-сезімін ояту. Ұлттық мәдениетке деген сүйіспеншілігін арттыру, отансүйгіштікке және эстетикалық тәрбие беру. <i>Барысы:</i> Жұмбақ мәтін Бұл - ұлтымыздың айнасы. Халқымыз атам заманнан бері мың бір сырлы әсем үлгілерін жасап отырған. Ол белгілі бір ұлттың, мәдениеттің бет бейнесін көрсетіп тұратын ғажайып дүние. Бұл біздің ұлттық болмысымызды көрсететін мұра. Не туралы айтылды? Ұлттық киім туралы. Бүгінгі пікірталастың тақырыбы: «Ұлттық киім – ұлт бейнесі» туралы болмақ. Бүгінгі ұйымдастырылып отырылған шара ұлттық киімнің маңыздылығын көрсету, тарихымен таныстыру, келешек ұрпаққа насихаттау мақсатында ұйымдастырылып отыр. Пікірталасты бастамас бұрын Зейнеп Ахметованың сұхбатына назар аударайық. Ата-анаға сұрақ: - Зейнеп Ахметованың пікірін тыңдаңыздар. Осы туралы сіздер де не айтар едіңіздер? Тарихшылар зерттеуіне назар аударайық. Әйел бас киімінің ғұмырнамасы: - 3 жасар сәбиге – ит тақия, сырма, кепеш тақия кигізген; Тақия дегеніміз -сырып не кестелеп тігілген, жұқа дөңгелекті бас киім. -5 жастан шыт тақия кигізген. - 7-13 жаста – үкілі тақия, тепеш, үлбірлі үкілеген жаннат бөрік кигізген. - 13 - тен кейін (бір мүшел) отау иесі – сораба, жанатпен жиектелген қауырсын қадаған дәрежелі қарқара бөрік кигізген. Қарқара – құс қауырсынымен сәнделген әйел бас киімінің түрі. - 25 жас (екінші мүшелде) – сәт құндызды салтанатты тәж сәукеле, зерленген шашақты қасаба киген -37 жас үшінші мүшелде және 49 жас төртінші мүшелде – кимешектер киген. Кимешек – көбінесе ақ матадан немесе ақ жібектен тігілетін басты, кеудені, арқаны жауып тұратын бас киім. Жылтыр жіптермен бастырылып, сырыла тігіледі.</p>
---	------------------------	---

		<p>- 61-73 жас аралықтары кейуана деңгейіне жатады. Бұл кезеңде баскиімнің жеңілдеу жалаң кимешек, иекше, байлауыш түрлерін киген. Кимешектің кестесіне қарап әйелдің жасын білуге болатыны айтылған. Ойықтың шеті ақ кимешекті – әжелер, сарыны – орта жастағы әйелдер, қызылды жас келіншектер киген.</p> <p>Әйел егде тартқан сайын, кимешегі де қарапайымдала берген. Кимешек көшпелі өмірге бейімделіп тігілгендіктен, көшіп-қонған заманда әйелдің денесін таза, жылы ұстау үшін киілген. Кимешектің үстінен жаулық тартқан. «Ақ жаулықты әже» тіркесі осыдан шықса керек. Жаулықтың маңдайына қатты қағаз салып орау әжелердің мәртебесін, салтанатын көрсеткен.</p> <p><i>Пікірталас</i></p> <p>Ата-анаға сұрақ: -Қазіргі таңда ұлттық болмысымыз сақталды ма? Қалай ойлайсыздар?</p> <p>Балаға сұрақ: - Балалар, сендерге қазақтың ұлттық киімі несімен ұнайды?</p> <p>Ата-анаға сұрақ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - күнделікті өмірде ұлттық киімдер қай кезде көрініс табуда? - Неліктен тек той жиындарда ғана көрініс табуда деп ойлайсыздар? <p>Балаға сұрақ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - балалар қонаққа, үлкен жиындарға, театрға барғанда сенің отбасың ұлттық киімдерді киіп бара ма? Ал сен ше? Неліктен ұлттық киімді киіп бармайсың? <p>Ұлттық болмысымызды сақтау, соның ішінде ұлттық киімімізді сақтау өзімізге, яғни отбасы, мектеп, қоғамға байланысты.</p> <p>Қазіргі таңда ұлттық киімдеріміздің сұранысы шет елдерде артуда. Оның дәлелі Қазақстан дизайнерлері дәлелдеуде.</p> <p><i>Қорытынды: Кері байланыс</i></p>
--	--	---

Құндылыққа бағытталған сабақ үлгісі

Сынып 2	
Пәні	<i>Әдебиеттік оқу</i>
Сабақтың тақырыбы:	<i>Алуан түрлі ағаштар</i>
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты	2.1.1.1 шығарманың мазмұны бойынша сұрақтарға жауап беру 2.1.5.1 – өз ойы мен сезімін тірек сөздерді пайдалана отырып жеткізу
Сабақтың мақсаты:	Шығарманы түсініп оқып, мазмұны бойынша сұрақтарға жауап береді. Ашық сұрақтарға жауап беруде өз ойын толық жеткізе алу дағдысын дамыту. Ағаштарға қамқорлық жасауға тәрбиелеу.

Әдіс тәсілдер;		Белсенді оқу әдіс-тәсілдері, Wordwall, Learningapps платформасымен құрастырылған тапсырма, ашық және жабық сұрақтар, жеке жұмыс, жұппен жұмыс, топпен жұмыс																		
Құндылықтар		Талап, ұлттық мүдде																		
Сабақ кезеңі	Педагогтің іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар																
1. Қызығушылығын Ояту	Мұғалім интерактивті тақтадан қызығушылығын ояту мақсатында жапырақ түрлерін көрсету арқылы сабақтың тақырыбы мен мақсаты хабарланады. Мұғалім білім алушылардың жүргізіп оқудағы зейінін аудару үшін «Карточка төбешікпен» жұмыс жасайды	(Ұ) «Сәйкестендір» тапсырмасы Білім алушылар суреттегі жапырақтардың қай ағаштікі екендігін анықтайды. Олар туралыне білетінін әңгімелейді. (Ж)Карточка төбешік <table border="1" data-bbox="958 566 1373 730"> <tr> <td>ауа</td> <td>ағаш</td> <td>өмір</td> <td>газ</td> </tr> <tr> <td>байлық</td> <td>жиһаз</td> <td>оттегі</td> <td>құрылыс</td> </tr> <tr> <td>суықтан</td> <td>ыстықтан</td> <td>шаңнан</td> <td>топырақ</td> </tr> <tr> <td>сіңіреді</td> <td>қорғайды</td> <td>тазартады</td> <td>сақтайды</td> </tr> </table> - бірінші баған үшінші сөз - үшінші қатардағы сөздер - төртінші баған екінші сөз - бірінші бағандағы сөздерді оқы - бірінші бағаннан жоғарыдан төменге баспалдақпен оқы т.с.с.	ауа	ағаш	өмір	газ	байлық	жиһаз	оттегі	құрылыс	суықтан	ыстықтан	шаңнан	топырақ	сіңіреді	қорғайды	тазартады	сақтайды	Дескрипторы: жапырақ түрлерін анықтайды, Ағаш түрлері туралы білгендерін баяндайды. ҚБ: мұғалімнің колдау сөздері.	Суреттер Карточкалар
ауа	ағаш	өмір	газ																	
байлық	жиһаз	оттегі	құрылыс																	
суықтан	ыстықтан	шаңнан	топырақ																	
сіңіреді	қорғайды	тазартады	сақтайды																	
2. Мағынаны тану Талап (қоршаған орта тазалығын сақтау)	Оқылым Мұғалім білім алушыларға мәтінді әр түрлі әдіспен оқытады. Мәтіннің тақырыбын ашатын тірек сөздерді белгілеу тапсырмасымен жұмыс жасатады. Тауып оқу тапсырмасымен жұмыс.	(Т) «Түсініп оқы» әдісі Білім алушылар «Ағаштың пайдасы» мәтінін тізбектей оқып шығады. (Ж) «Тірек сөздерді анықта» Сосын мәтіннен тірек сөздерді іздейді, ол үшін оқу барысында белгілеу әдісін пайдаланады. (Ж) «Тауып оқы» әдісі. 1. Ағаштар ауаны қалай тазартады? 2. Не себепті ағаштар нағыз байлық?	Дескрипторы: -қатесіз жүргізіп оқи алады; -тірек сөздерді анықтай алады; - Мәтін мазмұнына байланысты сұрақтарға жауап бере алады.	Оқулық, қарындаш																

	Сұрақтарға жауап болатын тұсты тауып оқу.	3. Ағаштар бізді қалай қорғайды? 4. Не себепті адамдар үй маңына, мектеп ауласына ағаш егеді?																			
	Learningapps платформасы	(Ж) «Семантикалық картамен» жұмыс Мәтіннен ағашқа қатысты етістіктерді сәйкестендір: (3ұ)	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>тазартады</th> <th>сақтайды</th> <th>қорғайды</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Ыстықтан, шаңнан</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Желден, суықтан</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ауаны</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		тазартады	сақтайды	қорғайды	Ыстықтан, шаңнан				Желден, суықтан				Ауаны				Дескрипторы: - етістіктерді сәйкестендіре алады; - ыстықтан, шаңнан сақтайды; - желден, суықтан қорғайды; - ауаны тазартады;	https://learningapps.org/watch?v=pvai0vqun24
	тазартады	сақтайды	қорғайды																		
Ыстықтан, шаңнан																					
Желден, суықтан																					
Ауаны																					
Ұлттық мүдде (ұлттық мәдениет) 	Wordwall платформасы	Тест жұмысы -тест жұмысының жауаптарын неше топқа бөлуге болады? -ұлттық көне ыдыстар , жиһаздар неден жасалған?	Дескрипторы: -топтастыра алады; -ұлттық көне ыдыстарды анықтайды; -ұлттық көне жиһаздарды анықтайды.	https://wordwall.net/ru/resource/72175960																	
Ұлттық мүдде (ұлттық мәдениет) Талап (командамен жұмыс істей білу, білуге, жаңаны тануға құштар болу)	Білім алушыларға қосымша ақпараттар беріледі және топпен қорғайды.	(Т) Топпен жұмыс 1 - топ Артық суретті тап: -ол суреттің ағашқа қандай қатысы бар? - Аталған сурет туралы мәліметті оқы, сыныптастарыңмен ой бөліс. 2 – топ Ағаштың жасын қалай анықтайсың?	Дескрипторы: - - артық суретті анықтай алады; - қосымша ақпаратпен өз ойларын жеткізе алады; - ағаш жасын қалай анықтау керектігін біледі;	Қосымша мәлімет																	

		Қосымша мәліметпен жұмыс жасайды. 3 – топ «Ағашты қорғау» класстер жасау.	ҚБ: «Отиашу» әдісі	
3. Ой толғаныс ұлттық мүдде (экологиялық мәдениет)	Тақырыпқа қатысты ой қорытындысын жасауға жетелеу.	(Т) «Қорытындыла» айдары Адамзат тіршілігі үшін ағаштың қандай пайдасы бар екендігін қорытындылайды.	Дескрипторы: тақырыпқа сай түйінді ойқорытады.	
Үй тапсырмасы	Мұғалім үй тапсырмасын орындау жолын түсіндіреді.	Өзі тұрған аймақта өсетін ағаштардың атын жазу.		

3 сынып Сабақтың тақырыбы	Үш амалмен орындалатын есептер шығару			
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	3.2.1.5 үш амалдан артық әріпті, санды өрнектерді салыстыру			
Сабақтың мақсаты	Барлық білім алушылар: үш амалмен шығаратын есептерді талдайды және шығара алады. Көптеген білім алушылар: үш амалдан артық санды өрнектердің мәнін таба алады. Кейбір білім алушылар: тақырыпқа сай тапсырмалар құрастыра алады.			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі/ уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Ұйымдастыру, өзін – өзі тексеру Өткен білімді еске түсіру 3 мин	I. Ынтымақтастық атмосферасын қалыптастыру Бүгінгі сабағымызды ерекше шеңбер құру, дөңгелек таратып беру, Егер дөңгелекте күлімдеу белгісі тұрса, бір-біріне күлімдеп ишаратпен амандасу, егер алақан суреті тұрса, қолдасып амандасу; амандасу Ал келген қонақтармен күлімсіреп (жымию)амандасу <i>Сабақтың мақсатымен хабарлады. 3 амалмен орындалатын есептерді шығару.</i> II. Көркем жазу минуты 2017	Ширату жаттығуларын жасайды.		Кеспе қағаз Слайд

	<p>Бұл цифр нені білдіреді? Бұл жылы елімізде не болды? Сендер «ЭКСПО-2017» Қазақстанның елордасы Астана қаласында ұйымдастырылған халықаралық көрме екенін білесіңдер ме? 2017 жылдың 10 маусым мен 10 қыркүйегі аралығында өтті. Көрменің тақырыбы «Болашақ энергиясы» деп аталады. Ал енді осы көрменің символын білу үшін математикалық диктантты орындаймыз.</p> <p><i>III. «Біліміңді тексер» әдісі</i> <i>Математикалық диктант:</i></p> <p>1) 7-ге қарағанда 42 саны неше есе артық? 2) 16 саны шығу үшін 8-ді нешеге көбейту керек? 3) тіктөртбұрыштың ұзындығы 9 см, ал ені 3 см. Тіктөртбұрыштың ауданын есепте 4) 32 санын 8 есе кемітіп, оған 29-ды қос. 5) 7 сағатта неше минут бар? 6) 5 ғасырда неше жыл бар? 7) Бірінші бумада 110 парақ, ал екінші бумада одан 3 есе артық. Екінші бумада неше парақ бар? -Ендеше ЭКСПО -2017 көрмесінің бойтұмары символы Сәуле, Қуат, Мөлдір.</p>	<p>Сұрақтарға жауап береді.</p> <p>Тақырыпты ашады.</p> <p>Математикалық диктантты орындап -7 ұпай жинайды.</p>	<p>«Ауызша мадақтау жүреді.</p> <p>Білім алушылар жауаптары толықтырылады.</p>	
<p>Жаңа білім 15 мин</p>	<p>(Ұ) 1- тапсырмада дәптермен жұмыс жүзеге асады.</p> <p>1) Өрнектің мәнін тапқанда, сендер «ЭКСПО-2017» көрмесіне әлемнің неше елі қатысқанын білесіңдер. $(196 \cdot 4 - 439) : 3 = 115$</p> <p>Топтық жұмыс: Шығармашылық тапсырма</p>	<p>Тапсырманы бір оқушы тақтада орындайды.</p> <p>Суреттің (шар, көрме ғимараты) артындағы</p>	<p><i>Дескриптор:</i> Өрнектердің мәнін тауып, «ЭКСПО-2017» көрмесіне әлемнің неше елі қатысқанын анықтайды-1ұ</p>	<p>Оқулық дәптер, Суретті тапсырмалар</p>

<p>10 мин</p>	<p>I топ: Сөз есепті толықтыр. Есепті шығар. Көрменің негізгі символы болып табылатын «Нұр Әлемі» шарын салу үшін 13 мың тонна металл қажет болды. Сонымен қатар, шардың беті 2800 шыны панельмен қапталған.</p> <p>II топ. Есепті толықтыр. Есепті шығар. Көрменің барлық нысандарын салу үшін 56 мың тонна металл және 500 мың тонна бетон қажет болды. Бұл әлемдегі екі бірдей ең биік зәулім құрылысын салуға жеткілікті.</p> <p><i>Сергіту сәті: «Үй, кірпі, құлып» ойыны</i></p> <p>Тақтамен жұмыс №2 2) Есептерді шығарыңдар. А) Әлия сынып жетекшісі, сыныптастары және олардың ата-аналарымен бірге «ЭКСПО-2017» көрмесіне автобуспен барды. Автобуста 90 теңгеден 6 ересек адамға және 45 теңгеден 10 балаға жолақы төленді. Олар жолақыға барлығы неше теңге төледі? Ш: $90 \cdot 6 + 45 \cdot 10 = 990$ Ж: Олар жолақыға барлығы 990 теңге төледі.</p> <p><i>«Дүкен «ойыны Ақша үнемдеу</i> Ата-анамыз бізге 700 теңге берді. Сол ақшаға керек затымызды сатып аламыз. Бірақ ақшаны үнемдеп ұстауымыз қажет.</p>	<p>тапсырманы орындайды.</p> <p>Топ бір –бірін бағалайды. Қосымша мәлімет алады.</p> <p>Жылдам жасайды, қол жаттығуы.</p> <p>Білім алушылар ауызша шығарады.</p>	<p><i>Дескриптор:</i> Есепті толықтыра білді Есептің қысқаша жазылуын жасай білді Есептегі амалдардың санын және орындалу ретін анықтай білді Есептің шешуін жаза білді Есептің жауабын жаза алды Барлығы -5ұпай</p> <p>Кесте бойынша өрнектер құрастырады, мәнін табады-5балл.</p> <p>Сурет бойынша есепті құрастырып, қысқаша</p>	<p>презентация</p>
---------------	---	--	---	--------------------

<p>2 мин</p> <p>Бекіту 10 мин</p>	<p>Саралау тәсілі: «Тапсырма» арқылы жүзеге асады Кейбір оқушыға: -Ұқсас тапсырмалар құрастыр.</p> <p>(Д) 2- тапсырмада «Өзіндік жұмыс» әдісі.</p> <p>(Ж) 3- тапсырмада жұппен жұмыс жүзеге асады. б) А, В, С жиындары берілген. Жиындарды қалай атауға болады? Жиын элементтерін атаңдар, ортақ қасиеттерін анықтаңдар. Жиындардың қайсысы ішкі жиын болады? Өріптердің және белгінің көмегімен жазыңдар. А жиыны- екі таңбалы жұп сандар. В жиыны- екі таңбалы тақ сандар. С жиыны- екі таңбалы сандар. А,В, С.</p> <p>«Бір қадам алға, бір қадам артқа» әдісі Ауызша сұрақтар қою арқылы жүргізіледі.</p> <p>Бағалау кестесіне ұпайларын жинақтау</p>	<p>Тапсырма орындайды.</p> <p>Тапсырманы орындайды.</p> <p>Білім алушылар бір – біріне сұрақ қояды.</p> <p>Жинаған ұпай санын санайды.</p>	<p>жазылуын жасай білдім-2ұпай Есептегі амалдарды орындап, шешуін жаза білдім-1ұпай Есептің жауабын жаза алдым-1ұпай</p> <p>Дескриптор: Жиындарға ат қояды, элементтерін атайды, ортақ қасиеттерін анықтайды, ішкі жиындарды табады-2балл.</p>	<p>Табан суреті</p>
<p>Кері байланыс 5 мин</p>	<p>Кері байланыс: «Тазалық» әдісі «Чемодан, еттартқыш, қоқыс шелегі» бойынша өтеді. Білім алушылар жауабын талдап, ҚБ қояды. Оқу тапсырмасы: 60 бет№5</p>	<p>Кері байланыс жасайды.</p>	<p>ҚБ қойылады.</p>	<p>сурет</p>

«Қызылорда облысының білім басқармасының Қызылорда қаласы бойынша білім бөлімінің «Әли Мүсілімов атындағы №101 мектеп-лицейі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің бастауыш сынып мұғалімі бастауыш сынып мұғалімі Жумадилдаева Жанат Ибрагимовнаның тәжірибесінен.

2-сынып

Пән	Құндылық	Қолданылатын әдіс-тәсілдер
Математика	Құрмет	<p>Тақырыбы: «0-ден 10-ға дейінгі сандар. 11-ден 20-ға дейінгі сандар. Толық ондықтар» Сергіту сәті «Серігің қайда?» ойыны Шарты: сынып білім алушыларының әр қайсысына екі түрлі түсті сандар таратылып беріледі. Қызыл түсті сандар өзінен артық болатын көршісін құрметті қонақ ретінде қасына шақырады. Оны өзінен жоғары қояды. Көк түсті сандар өзінің алдындағы сандардың кез-келгенін шақыра алады. Мақсаты: өзінен үлкенге құрмет көрсету, халқымызда қонақтарды құрметтеп жоғары отырғызу салтын білім алушыларға меңгерту. Сұрақтар: - Не себепті өзіңнен жоғары орын бердің? - Бұл сан мендегі саннан артық (көп)?</p>
Математика	Еңбек пен шығармашылық	<p>Сергіту сәті арқылы еңбек пен шығармашылық күзінеттілігін қалай қалыптастыруға болады? Еңбектің адам өміріне және оның тұлға болып қалыптасуына маңызды әсер ететіні белгілі. Соның ішінде дамып келе жатқан бастауыш сынып білім алушыларын еңбекке үйрету, оларда еңбек ету дағдыларын қалыптастыру тек арнайы еңбекке үйрету пәндерінде ғана емес сергіту сәттері арқылы да қалыптастыруға болады. Математика 2 сынып (Авторлары Ә.Б. Ақпаева, Л.А. Лебедева, М.Ж. Мыңжасарова, Алматы кітап 2019ж) 14- сабақ. Тақырыбы: 15, 16 сандарының құрамы Ортақ тақырыбы: Үлкендерге көмектесемін Әр түрлі іс-әрекеттерді қимыл арқылы көрсетіп, балалар сол іс-қимылды қайталайды. - Тауыққа жем шашамыз. - Гүлге су құямыз. - Шаң-тозаңды қуамыз т.б.</p>

		<p>Нәтижесінде білім алушылардың көңіл күйі көтерілді, әр еңбек түрлеріне сай қимылдарын қызыға орындады. Алайда қимыл жасағанда икемсіз, тіпті қандай қимыл жасау керектігін түсінбейтін балалар кездеседі. Себебі олар өз өмірлерінде бұл еңбек түрлері туралы мәлімет алмағандықтан болады. Балалардың еңбек әрекеттерін жүйелі түрде қайталап отыру арқылы олардың ойлауының, айналасындағы болып жатқан жағдайларды мән беріп қабылдауының, сабаққа деген ынтасының артатыны байқалады.</p> <p>Ғаламтордан көріп, білім алушылар сабаққа келемін дегенше сынып бөлмесін шашып тастап, олардың іс-әрекетін бақылауға болады.</p> <p>Сыныпқа бірінші кіргенде балалар тосылып қалады. Оларға шашылып жатқан нәрселер ұнамайды. Алайда бірден жинауға кіріспейді. Үндемей өз орындарына барып тұрған балалар да болады. Сол кезде балаларда жауапкершілік, өз-өзіне қызмет ету дағдыларын қалыптастыру қажет екенін байқап, ата-аналармен бірлесе балаларды өз шамасы келетін қызмет түрлеріне жұмсау қажеттің жүзеге асыра бастау керек.</p> <p>Нәтижесінде сыныптың тазалығына, еден жуушы апайдың еңбегіне құрметпен қарайтын жағдайға жетуге болады.</p>
Математика	Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	<p>Осы аталған құндылықты 2 сыныптың «Қоршаған орта» ортақ тақырыбында тиімді меңгеруге болады.</p> <p>«Табиғатты қорғаймыз ортақ тақырыбын өткенде есеп мазмұнындағы көшет отырғызу не үшін қажет? Отырғызбасақ не жағдай болады?» - осы сияқты ашық сұрақтар қою, балалардың азаматтық жауапкершілігін анықтауға оны дұрыс бағытта дамытуға мүмкіндік береді. Бұл ортақ тақырыптардың барлығы математикалық есептерді шығару барысында қатар жүреді. Математиканы оқытуда есептердің алатын орны ерекше, оны оқытудың негізгі мақсаты - математикалық есептердің белгілі бір жүйесін шешу әдістемесін білім алушыларға игерту. Есептер балаларда жаңа білімді қалыптастыратын және бұрыннан бар білімдерін пайдалану процесінде пысықтала түсетін нақты материал болып табылады. Есептер шығару арқылы балалар танымдық және тәрбиелік тұрғыдан алғанда танымдық және тәрбиелік тұрғыдан алғанда маңызды факторлармен танысады. (Т. Оспанов. Астана 2010)</p>
Математика	Еңбек пен шығармашылық	<p>Еңбек және шығармашылық құндылықты математика пәні оқулықтарында берілген тапсырмаларға экономикалық тұрғыдан талдау жасау арқылы енгізуге болады.</p> <p>Оқулық материалдарына тоқталатын болсақ, Математика оқулығы (авторлары: Ә.Б. Ақпаева, Л.А. Лебедева, М.Ж. Мыңжасаров «Алматы кітап» 2017) 2-сынып</p>

		<p>Тақырыбы: Уақыттың өлшем бірліктері. Ортақ тақырып: Жылдың әр мезгіліндегі туған өлкенің табиғаты.</p> <p>4-есеп. Бір егіс алқабынан барлығы 200 ц, екіншісінен 300 ц және үшіншісінен 500 ц астық жиналды. Үш егіс алқабынан неше центнер астық жиналды?</p> <p>5-есеп. Комбайншының сағаты 5 минут алда. Егер оның сағатының тілдері төмендегідей орналасса, онда дұрыс жүретін уақытты тап.</p> <p>Аталған екі есепте де еңбек адамның қызметі, оның айналысатын кәсібі, алынатын өнім мөлшері, оның халық үшін пайдасы туралы әңгіме болды.</p> <p>Тақырыбы: Өткенді қайталау. Ортақ тақырып: Менің көңілді тату тәтті сыныбым.</p> <p>3-есеп. Балалар мектеп ауласында үш гүлзарға 45 гүл отырғызды. Біріншісіне-17, екіншісіне - 19 гүл. Үшінші гүлзарда неше гүл бар?</p> <p>5-есеп. Саябақта үш күн ішінде 30 ағаш отырғызылды. Бірінші күні 15 ағаш, екінші күні 7 ағаш отырғызылды. Үшінші күні неше ағаш отырғызылды?</p> <p>Бұл екі тапсырмада да құндылықтардың бірнешеуіне тоқталуға болады.</p> <ul style="list-style-type: none"> - азаматтық жауапкершілік, табиғатты қорғау, оны көркейту - еңбекке баулу, алғашқы тапсырмада сынып білім алушыларының еңбегі болса, екіншісінде саябақты көгалдандырушылар еңбегі айтылады. - еңбегіміздің нәтижесінен қандай пайда табатынымызды қорытындылауға болады <ol style="list-style-type: none"> 1. Табиғат көркейеді; 2. Оттегі көбейеді - таза ауа болады; 3. Топырақ құнарланады; 4. Әдемілік, эстетика т.б. <p>Осындай нәтижелерді көріп отырып, ағаш егумен айналысу қажет деген шешімге келуге болады.</p> <p>Тақырыбы: Жиындар және оларға амалдар қолдану. Ортақ тақырып: Ұлттық әшекей бұйымдар.</p> <p>1-есеп. 2 сандақшыға 12 білезік теңдей бөлініп салынды. Әрбір сандықта неше білезіктен салынды?</p> <p>3- есеп. Мерекеге 8 қамзол тігілді. Әр қамзолды сәндеуге 5 метр тоқымабау жұмсалды. Барлығы неше метр тоқымабау жұмсалды?</p> <p>Екі есепте халық өнері, ұлттық әшекейлер мен киімдер туралы айтылған. Есеп мазмұнымен түсіндіру жұмысын жүргізгенде әр затты дайындаушы кәсіп иелеріне тоқталуға болады.</p>
--	--	--

		<p>Сандықшаны кім жасайды? Ағаш ұстасы. Білезік жасайтын шеберлерді кім деп атаймыз? Зергер. Қамзол тігетіндер - тігіншілер.</p> <p>Мамандық иелерін айтып түсіндіргенде, бейне материалдар пайдалансақ, онда балалар қарапайым күнде көріп жүрген ағаштың, сым темірдің, матаның қалай тамаша бұйымға айналатынын көру арқылы қалыптасады. Адам бойында шыдамдылық, табандылық, өнер, икемділік сияқты тамаша қасиеттердің болу керектігін үйретеміз.</p>
Математика	Ашықтық	<p>Бастауыш білім беру мазмұнындағы құндылықтардың бірі - ашықтық.</p> <p>Ашықтық ұғымы философиялық және психологиялық шығармаларды талдауға негізделген метатанымдық тұрғыда қарастырылады және оның мағыналық табиғаты эмпирикалық пайымдау арқылы қорытылады. Нормативтік құжаттарды соның ішінде, мемлекеттік міндетті орта білім стандартын және сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттарды зерделеу негізінде ашықтық демократиялық қоғам құрудың қажетті шарты ретінде пайымдалады. «Ашықтық» ұғымын зерттеудің әдістемелік және теориялық негіздерінің бағыттары мен қағидалары осы ұғымды субъектінің қасиеті, сапасы және қоғаммен өзара әрекеттестік ретінде зерттеу мүмкіндіктерін көрсетеді. Білім беру жүйесіндегі ашықтық қағидаты сыртқы форманы өзгерту құралы, ұйымдастырудың және тексерудің стихиялы факторы ретінде әдіснамалық негіздемесіз қолданылатындығына назар аударылады. Ашықтық қағидатының сана ашықтығына бағытталуы, ішкі мотивтің белсенділігінсіз сыртқы позицияның сананы өзгерту үшін жеткіліксіздігі негізделеді [Cyberleninka.ru].</p> <p>Математика сабақтарында ашықтық қалай көрініс табуы мүмкін. Ашықтық құндылығын меңгерген білім алушы, өз ойын ашық айтады, өзгелердің пікіріне құрметпен қарайды. Санасады, ортақ шешімге келеді.</p> <p>Білім алушылардың ашықтық құндылығын қолданылуын көрсете білуіне мүмкіндік жасайтын «логикалық тапсырмаларды» орындау барысында жақсы көрініс табады. Математика - нақты ғылыми болғандықтан, тапсырма нәтижелерін табу арнайы алгоритммен, формулалармен орындалады. Ал логикалық шешім табу үшін ойлауға нақты алгоритм ұсынылмайды. Білім алушы тапсырманы шешу жолын әр түрлі нұсқада табуы мүмкін.</p> <p>Тақырыбы: Тиісті және тиісті емес белгілері. Ортақ тақырыбы: Менің өлкемдегі жануарлар әлемі. 3-тапсырма. Әр түрлі жиынға атау бер. Бейнеленген жиын элементтерін сөзбен жаз. Әр жиынға тиісті емес бір элементтен ойлап тап және ата.</p>

		<p>Жануарларды білім алушылар әр түрлі белгісіне қарап топтауы мүмкін</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жабайы және үй жануарлары; 2. Жыртқыштар және шөп қоректілер; 3. Ірі және майда; 4. Мүйізді және мүйізді емес. <p>Қосатын элементтерді де бала өз пікірі бойынша таңдайды. Не себепті таңдағанын түсіндіріп бергені дұрыс болады.</p> <p>Тақырыбы: Мәліметтер жинау</p> <p>Ортақ тақырып: Менің өлкемнің жетістіктері.</p> <p>2-тапсырма. Суреттерді пайдаланып диаграмма құрастыр. Мұнда қандай жануарлар бейнеленген?</p> <div data-bbox="1111 576 1733 746" data-label="Image"> </div> <p>Тақырыбы: Логикалық есептер шығару.</p> <p>Ортақ тақырып: Өзенге саяхат.</p> <p>3-тапсырма. Өзеннен темір ыдыспен бл су алу керек. Егер сенде 7 литрлік шелек пен 5 литрлік банка бар болса, онда өзеннен суды қалай аласың?</p> <p>Суды бірнеше рет алуға және құюға болады. Судың мөлшеріне қарай оны фишкалармен алмастырып, практикалық жұмысты орында.</p> <table border="1" data-bbox="1111 986 1733 1139"> <thead> <tr> <th>Ыдыстар</th> <th>1-қадам</th> <th>2-қадам</th> <th>3-қадам</th> <th>4-қадам</th> <th>5-қадам</th> <th>6-қадам</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>8 л</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>5 л</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>7 л</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>Бұл тапсырманы орындағанда балалар түрлі шешу жолдарын ұсынады. Біреуі өзенге суды қайта-қайта төге берсе, екіншісі оны төкпей шеше алады. Екі пікірді де маңызды деп қабылдап, тиімді жолды бағалауға мән береміз</p>	Ыдыстар	1-қадам	2-қадам	3-қадам	4-қадам	5-қадам	6-қадам	8 л							5 л							7 л						
Ыдыстар	1-қадам	2-қадам	3-қадам	4-қадам	5-қадам	6-қадам																								
8 л																														
5 л																														
7 л																														
Математика	Қазақстандық патриотизм мен	Тақырыбы: Мүмкіндіктер тармағы Ортақ тақырып: Адамдар арасындағы достық																												

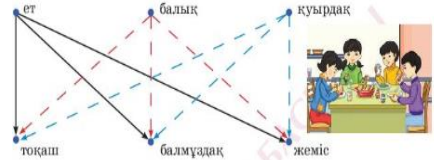

	азаматтық жауапкершілік	<p>1-тапсырма ер балалар мен қыз балалардың кезектесіп отыру мүмкіндіктерін табуда сыныптағы достық, жолдастық қарым-қатынасқа мысал келтіруге болады. «Төрт дос тақтаға шықсын» немесе «Әлижанмен кім дос болғысы келеді?», деген сұрақтар арқылы білім алушыларды тақтаға шығарып, оларды түрлі жағдайлармен орындарын ауыстырып, «досыңа жол бер, досыңды алдыға шығар, досына орын алып қой» деген іс-әрекеттерді орындатуға болады. Білім алушылар достықтың өмірде де маңызды екенін түсінеді.</p> <p>Тақырыбы: 15,16 сандарының құрамы</p> <p>Ортақ тақырып: Мен үлкендерге көмектесемін</p> <p>Бұл сабақтағы берілген есеп мазмұндарында, үлкендерге қалай көмектесуге болады? Өзіңе алған жауапкершілік қандай? Сен өзің үйде қандай жауапкершілік аласың? деген сұрақтар қою арқылы «Балапандарға көмек» ойынын жүргізуге болады.</p> <p>Тауық пен үйрек балапандарына жем шашып, оларды қалай санауға болады?</p> <p>Балалар шаблондарды немесе суреттерді орналастырып, түрлі есептеу тәсілдерін ұсынады.</p> <p>Тауық-9 Үйрек-6</p> $9+6=(9+1)+5=15$ $6+9=(6+4)+5=15$ <p>Бұл тапсырмаларды орындау барысында білім алушылар тек жауапкершілікті ғана емес еңбек құндылығын да меңгереді.</p>
--	-------------------------	---

3-сынып

Пән	Құндылық	Қолданылатын әдіс-тәсілдер
Математика	Бінтымақтастық	<p>Достық сезімдерін қалыптастыру үшін сергіту сәттерінде «Сандар» бөліміндегі тақырыптарда «Жұптас, топтас, бірік» ойынын пайдалануға болады.</p> <p>Шарты: білім алушыларға өтіп жатқан тақырыптарға байланысты 1-сынып «20-ға дейінгі сандар», 2-сынып «Екі таңбалы сандар», 3-сынып «Үш таңбалы сандар» 4-сынып «Көп таңбалы сандар» тақырыптарында қолдана беруге болады. Пайдаланылатын ресурс түрі сандар жазылған таратпалар. Білім алушыларға осы таратпалар үлестіріліп беріледі.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Көршінді тап. - Жұп сандар топтас.

		<p>- Әр түрлі сандар бірік – деген тапсырмалар арқылы, әртүрлі топ құрылады.</p> <p>Неге осылай топтасқандарын білім алушылардың өздері айтып түсіндіреді. Жауаптарын толықтыруға, түзетуге мүмкіндік беріледі. Қимыл-қозғалыс кезінде балалардың ынтымақтасуына, тәртіп сақтауына мән беріледі.</p>
Математика	Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	<p>Қазақстандық патриотизмді және азаматтық жауапкершілік құндылығын қалыптастыруға «Су - тіршілік көзі» ортақ тақырыбының сабақтарын қарастыруға болады. Бұл жерде ескеретін жағдай су туралы мәліметтер өмірмен, тіршілікпен байланысты берілген. Бұл тақырыптар «Судың адам өміріндегі қажеттілігі», «Өсімдіктер тіршілігіндегі судың маңызы», «Судың жануарлар тіршілігі үшін маңызы», «Судың балықтар тіршілігі үшін маңыздылығы», «Мұхиттар мен теңіздер», «Көлдер» сияқты тақырыптарға жіктелген. Осы аталған тақырыптардың қай-қайсысын алсақ та, патриотизмді қалыптастыруға қолдануға болады.</p> <p>Тақырыбы: Судың жануарлар үшін маңызы «Сендіру» ойыны</p> <p>Шарты: білім алушылар екеуден жұптасады. Бірі екіншісіне судың жануарлар үшін қажетті екенін, екіншісі суды да, жануарларды да қорғау керек па? деген сұрақ төңірегінде бір-біріне түсіндіру жұмысын жүргізеді. Білім алушыларды партада отырған күйі бір-біріне қаратып жұптастыруға да болады.</p> <p>Бұл ойында білім алушылар серігін сендіру үшін өзі білетін мәліметтерді толық қолданады. Бұл білім алушы бойындағы қалыптасқан ұстанымдар да көрініс табады. Қорыта келе жануарларды да, суды да қорғау біздің азаматтық жауапкершілігіміз екенін білім алушылар өздері қорытып жығады.</p>
Математика	Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	<p>Аудан тақырыбын өткенде «Отбасы құндылықтары» ортақ тақырыбындағы сабақта отбасындағы жауапкершілік арқылы азаматтық жауапкершілікті қалыптастыруға мүмкіндік бар.</p> <p>7-тапсырма</p> <p>Отбасы құндылықтарына не жатады? Өрнектің мәнін тауып, өз жауабыңды тексер. 50-ден артық жауаптардың барлығы дұрыс.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. $36:4+9*2$ - сыйластық 2. $65-(15:3+20)$ - жақсы үй 3. $18:3+5*9$ - қайырымдылық 4. $36*1-4*9$ - қарым-қатынас

		<p>5. $65-(15:3+5)$ - жауапкершілік 6. $36+(1+4)*9$ - кешіре білу 7. $50+(1+0)*9$ - салт-дәстүр 8. $30+(25:5-2)$ - ататек Бұл тапсырманы орындай отырып құндылықты табуға болады.</p>
Математика	Еңбек және шығармашылық	<p><i>Тақырыбы: 1000 көлеміндегі сандар</i> <i>Ортақ тақырып: Жанды табиғат</i> 9-есеп. Биылғы жылы күн райының қолайсыздығына байланысты алма ағаштың әр қайсысынан 4 кг-нан 5 жәшік алма жиналды. Ал былтыр осындай 9 жәшік алма жиналған еді. Биыл неше килограмм алма кем жиналды? Тақырыбы: Үш таңбалы сандарды ауызша қосу және азайту. Ортақ тақырыбы: Күн райының адам өміріне әсері. 5-есеп. Тәжірибелі метеоролог бір жылда 240 болжам, ал көмекшісі одан 115-ке кем болжам жасады. Олар жыл бойы бірге қанша болжам жасады? Бұл екі тапсырмаларды орындай отырып еңбек адамдарының қызметтері өмірде бір-бірімен байланысты болатынын көруге болады. Тақырыбы: Санның кубы. Ортақ тақырып: Қала құрылысы және бейресми символдардың мәні. 1-есеп. «Монумент» сөзін білесің бе? Берілген суреттегі монументтердің маңыздылығы қандай? Есепте. Олардың атауларын тап. «Мәңгілік Ел» салтанат қақпасы $81 - 9 \cdot 2$ «Тәуелсіздік» монументі $49 - 7 \cdot 2$ «Бәйтерек» монументі $64 - 8 \cdot 2$ 6-есеп. Қалада бес қабатты және тоғыз қабатты үй қанша болса сонша бір қабатты үй салынды. 250 бес қабатты үй, ал 430 бір қабатты үй бар. Қалада тоғыз қабатты неше үй салынды? Екі есепті түсіндіру кезінде сәулетті және құрылысшы мамандықтарының ұқсастығы мен айырмашылығын салыстыру арқылы бұл кәсіп ерекшелігімен танысуға болады. Тақырыбы: 1000 көлеміндегі сандарды көбейту және бөлу Ортақ тақырып: Ландшафт сәулеті Ландшафт - белгілі бір аймақтың жалпы көрінісі, жер бедері 3-есеп. Саябақтың ландшафт картасын қара. Сурет бойынша: - гүлзардың ауданын;</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - хауыздардың қабырғаларын; - ойын алаңының ауданын есепте. <p>Бұл есепті түсіндіруде тағы бір мамандық ландшафт дизайнері, бағбан мамандықтары туралы түсіндіріледі.</p>
Математика	Ашықтық	<p><i>Математика 3 сынып</i> Тақырыбы: Мүмкіндіктер тармағы. Ортақ тақырып: Мінез-құлық ережесі 2-тапсырма</p> <p>А) асханада түскі астың екінші тамағына - ет, балық және қуырдақ ал тәттіге - тоқаш, балмұздақ және жеміс даярланады. Бір екінші және бір тәтті тағам таңдау керек. Түскі асты таңдаудың неше түрлі жолы бар?</p> <p>Ә) асханада түскі астың бірінші тамағына - кеспе көже және нарын, ал екінші тамағына - ет, балық және қуырдақ даярланды. Екі түрлі тағамнан тұратын түскі астың неше нұсқасы бар?</p> <p>Б) егер осы асханада шай, шырын және сүт беретін болса, онда үш түрлі тағамнан тұратын түскі асты қалай таңдауға болады?</p> <p>3-тапсырма. Әлияда оқушы киімнің жиынтығы бар: үш кофта, бір белдемше, бір шалбар. Ол қанша киімдер жиынтығын құра алады?</p> <p>Бұл тапсырмаларды білім алушылар мүмкіндіктер тармағын қай элементтен бастап құрса да қателеспейтіні, әр элемент бірдей қызмет атқаратындығы айтылады.</p> <p>Тақырыбы: Ішкі жиын Ортақ тақыры: Ауаның құрамындағы су 1-тапсырма. Суреттерге қара, оларда не бейнеленген? Оларды қандай екі жиынға бөлуге болады? Тапсырманы қима қағаздың көмегімен орында.</p>

		 <p>9-тапсырма. Бір-бірінен тек қана түстері арқылы ажыратылатын бес кішкентай текше бар. Олар: 2 қызыл, 1 ақ және 2 жасыл текше. Оларды салатын екі А және Б жәшіктері бар. Сондай-ақ А-ға 2 текше, ал Б-ға 3 текше сияды. А және Б жәшіктерге осы текшелерді әртүрлі неше тәсілмен орналастыруға болады?</p>
--	--	---

4-сынып

Пән	Құндылық	Қолданылатын әдіс-тәсілдер
Математика	Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	<p>Математика 4 сынып (Авторлары Ә.Б. Ақпаева, Л.А. Лебедева, М.Ж. Мыңжасарова, Т.В. Лихобабенко Алматыкітап 2021)</p> <p>Тақырыбы: Бөлшектер және пайыздар.</p> <p>Ортақ тақырып Қоршаған ортаны қорғау</p> <p>Пайыздар тақырыбында 4-тапсырманы орындау барысында білім алушылар еліміздегі қоршаған ортаны ластау көздерінің көрсеткіштерін бөлшек түрінде жазу қажет. Мәтінмен таныстыруда, мәліметтерді талдауда «керек» және «қалаймын» ойынын жүргізуге болады. Ойын шарты: білім алушылар екі топқа бөлініп, бірінші топ ластану көздерін көрсеткіштерін талдайды. Олардың табиғат қалай әсер ететінін реттеп жазады. «Біз еліміздің табиғаты мен қоршаған ортасын ластаушы көздерді білуіміз керек. Олардың зиян көлемін ажырата алуымыз керек» деген мәселелер туралы мәлімет жинайды. Ал екінші топ осы қиындықтан шығу жолдарын шешім жоспарын ұсынады. Мысалы «46% құрайтын металлургия өндірісін «керек» тобы зиян мөлшерінің көп екенін, оны азайту керектігін айтса, «қалаймын» тобы талдау жасай отырып, қалай қорғайтынымыздың нақты жолдарын ұсынады. Түтінді тазартатын құрылғылар орнату, бар металл өнімдерін бірнеше өңдеу жолдарын ұсынады. Екі топ ойларын ортаға сала отырып азаматтық жауапкершілік құндылығына білім алушыларды баулуға болады.</p>
Математика	Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	<p>Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік құндылығын тек табиғатты қорғау ортақ тақырыбында ғана емес, басқа да ортақ тақырыптар аясында қалыптастыруға, қамтуға болады. «Болашаққа саяхат» ортақ тақырыбы аясында берілген есептер мен тапсырмаларды орындауда аталған құндылыққа басымдық беруге болады. Себебі, бүгінгі білім алушы ертеңгі ел азаматы екені анық.</p>

		<p>«Үшбұрыштар» тақырыбында сабақтың уақыт таспасын таныстырумен бастап, адамзат баласының даму тарихы ұзаққа созылғанын және дамығанын көре отырып, қазақ халқының тарихы мен болашағын болжауға болады. Балалар уақыт таспасына мәліметтерді енгізу үшін ізденеді, өздерінде елі үшін мақтаныш сезім қалыптасады. Болашақ Қазақстанды қиялдау арқылы суреттейді. Әр кезеңдегі тұтынған заттар мен пайдаланған, қолданған нәрселерден үшбұрыштарды табады.</p>
Математика	Еңбек және шығармашылық	<p>«Адамзаттың алғашқы қадамдарының өзінде –ақ адам тәрбиесімен шұғылданған тұлғалар өмір мен тұрмыс практикасынан ажыралған тәрбиенің мағынасыз болатынын түсінген»-деп жазды С.Д. Бабаев («Бастауыш мектеп педагогикасы» оқулығында).</p> <p>Адам тұлғасын қалыптастыру оның іс-әрекетімен, қоғамдық және еңбектік қатынастарға келуімен тікелей тәуелді байланыста. Адамның ұнамды сапалары еңбекте ғана дамиды: неғұрлым ол ауқымды, мақсатқа орай болса, тұлғаның дамуы мен әлеуметтену деңгейі де жоғары келеді. Осыдан да тәрбиеленушілерді қоғамдық өмірге, әр қилы пайдалы істерге араластырумен оларға болған ұнамды көзқарас пен қарым-қатынастарын қалыптастырып бару міндетті шара. Тең құқықты мүше ретінде еңбек процесіне қатыса отырып, бала адамгершілікке баулынады, рухани және пәндік дамуға келеді, еңбектің қоғамдық мәнді түрткілерін ажырататын болады, өзінің моральдық сапаларын бекітеді, одан әрі жетілдіреді.</p> <p>Тәрбиені еңбекпен, өмірмен байланыстыру екі бағытта жұмыс жасалуға бағытталады.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Білім алушыларға адам өміріндегі еңбек түрлерімен таныстырып, тұрмыста болып жатқан әлеуметтік өзгерістерді уақытында түсіндіру. 2. Білім алушыларды күнделікті шынайы өмірге тарту, онда болып жатқан қоғамдық пайдалы іс-әрекеттердің түрлерімен таныстырып, қызығушылықтары мен бейімділіктерін дамыту. <p>Бұл жағдайда тек сөз арқылы ғана емес, шынайы іс-әрекет, ойын түрлерін пайдалану оң нәтиже береді. Бастауыш сыныпта құндылықтар қалыптастыруда тәрбие технологияларын қолданған дұрыс. Еңбек және шығармашылық құндылығын қалыптастыруда «Ұжымдық шығармашылық жұмыстар технологиясын» (Тәрбие технологиялары 2007) пайдаланған жөн.</p> <p>Мақсаты (болжамды нәтиже) балалардың шығармашылық қабілетін анықтау, дамыту, жан-жақты шығармашылық қабілеттерін дамыту. Шығармашылық пен еңбек дағдыларын ұйымдастыру.</p>

Бұл мақсатқа математика сабағында қалай жетуге болады. Ұжымдық еңбек шығармашылықты қалыптастырғандықтан ол арнайы жоспармен жүйемен жүзеге асырылады.

Сабақ барысында еңбек баулуда мына жоспарды басымдылыққа алуға болады.

1. Не жасаған дұрыс?
2. Кіммен жасаған дұрыс?
3. Кім үшін немесе не үшін?
4. Қашан жасаған дұрыс?

Сабақты жоспарлағанда еңбек дағдыларын қалыптастыру үлгілері.

Тақырыбы: Есеп шығару

Ортақ тақырып «Мамандықтар әлемі»

1-тапсырма. Мына балалардың кім болуды армандайтынын қара. Өрнектердің мәнін есепте, сонда сен қай баланың кім болғысы келетінін білетін боласың.

Әлия 20002·2	Мұғалім 60606
Айна 20202·3	Аспаз 6003
Бауыржан 18009:3	Суретші 2001
Арман 18009:3	Полиция 90909
Болат 30303·3	Дәрігер 60006

«Ассоциация» ойынын пайдаланып, әр кім өзі ұнатқан мамандықтың қандай пайдасы бар, олардың адам өмірінде маңызы қандай сұрақтары төңірегінде ұсыныстарын айтып, оны қорғайды.

Осы сабақтың өзінде бірнеше мамандықтар туралы мәліметтер беруге мүмкіндік бар.

Шебер мамандығының немен айналысатыны туралы тапсырмалар берілген.

Белгілі бір уақыт ішінде жасалған бөлшек саны жұмыс деп аталады. Жұмыс жылдамдығы өнімділік уақыт бірлігі ішінде орындалған жұмыс.

5-тапсырма. Фермер мамандығының маңызы мен қажеттілігі ондағы ұғымдар жердің ауданы, егілген дақыл түрлері туралы мәлімет беріледі.

Балалардан ата-аналарының мамандықтары туралы, олардың қиын, ауыр немесе жеңіл екенін айту. Яғни, ата-ана жұмысына баға беріледі. Алдағы уақытта кім болғың келеді? Не себептен бұл мамандықты таңдадың?

Еңбек және шығармашылық құндылықтарын дамытуда экономикалық білім беру шеңберінде де сәтті жүргізуге болады. Қазіргі таңда мектептерде экономикалық және нарықтық білім мен тәрбие қатар берілуі керек екені анық байқалады. Мектепте бұл

		<p>тәрбиені берудің мақсаты білім алушыларда экономикалық көзқарасты, пікірді, ойлау дағдысын, экономикалық қызметтің түрлерін танып білу болып табылады.</p> <p>Экономикалық білім мен тәрбиенің берілуі халық шаруашылығына қажетті еңбек иелерін мектеп жасынан қалыптастыруға мүмкіндік береді.</p> <p>Экономикалық тәрбие беруде негізгі ескеретін жағдайлар:</p> <ul style="list-style-type: none"> - еліміздегі жүргізіліп отырған экономикалық саясаттың бағыты мен дамуы, жүзеге асуы; - білім алушылардың жас ерекшеліктеріне экономикалық түсініктерді қалыптастыру, ол түсініктерді өмірде қолдана алатын дағдыларға үйрету; - жүргізілетін іс-әрекеттерді жоспарлау, еңбек құралдары мен материалдарын дұрыс қолдана білуге мән беру. <p>Экономикалық білім мен тәрбие беруді ұйымдастырудың бірнеше әдістеріне тоқталсақ.</p> <p>1. Жаттығу. Бұл экономикалық қарапайым ұйымдарды бастауыш сынып білім алушыларына игертуде ең тиімді болып саналатын әдіс. Білім алушыларда оқу құралдарын мектеп мүлкін өздерінің жұмыс орнын күтіп ұстау, ұқыпты болуға дағдыландырамыз. Сонымен қатар жарықты, суды, жылуды үнемдеуге машықтандырамыз.</p> <p>2. Практикалық жұмыстар. Бұл жағдайда білім алушылар мектеп жылы жайларындағы жұмыспен, отбасы кәсібімен танысады. Еңбекпен қатар нарық туралы білім алады. Ол білімдерін іс жүзінде қолданады.</p> <p>3. Экономикаға байланысты есептер шығару - математика бағдарламасында кездесетін есептер шеше отырып, еңбек ақыны есептеу, жұмысқа жұмсалатын уақыт пен өнімділік арасындағы байланыс, пайда, құн, шығын ұғымдарына берілген есептер шығару.</p> <p>4. Сандық материалдарды талдау әдісі - кестелермен диаграммалармен жұмыс, кез-келген еңбектің экономикалық тұрғыдан бағасын беріп, оны салыстырмалы түрде кескіндеу.</p>
Математика	Еңбек және шығармашылық	<p>Математика 4 сынып (авторлары: Ә.Б. Ақпаева, Л.А. Лебедева, М.Ж. Мыңжасарова «Алматы кітап» 2020ж)</p> <p>Тақырыбы: Қарама-қарсы бағытталған қозғалысқа арналған есептер</p> <p>Ортақ тақырып: Жойылып бара жатқан мамандықтар</p> <p>1-есеп. Уақыт өте келе кейбір мамандықтар қажетсіз болып қалады. Төменде келтірілген мамандықтардың ішінен қандай бес мамандық жойылып кеткен немесе алдағы уақытта жойылуы мүмкін (өрнектерінің мәні 1000000-нан астам)</p>

		<ol style="list-style-type: none"> 1. IT-технология саласының инженер маманы 1000000000:2000 2. Call-centre операторы 600*600 3. Ағылшын тілі пәнінің мұғалімі 800000000:8000 4. Газет тілшісі 999999999:9 5. Туризм менеджері 1999999-999998 6. Пошташы 2500*4000 7. Ат айдаушы 1000000000:200 8. Ағаш кесуші 600*6000 <p>Мамандықтардың да уақыт өте керек болмай қалатынын, оның да сұранысқа сәйкес дамып отыратынын түсіндіреміз.</p> <p>Тақырыбы: Пысықтау. Есептер шығару.</p> <p>Ортақ тақырып: Қалдықты жинау және өңдеу мәселелері</p> <p>1-есеп. Қазақстан жыл сайын 9000000т астам қатты тұрмыстық қалдықтар жиналады. Оның тек 9%-ы ғана қайта өңделеді. Қанша тонна қалдық өңделмеген күйінде қалады?</p> <p>Есеп мазмұнымен таныстырғанда құндылықтардың бірнешеуімен жұмыс жасауға болады.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Азаматтық жауапкершілік табиғатқа байланысты. 2. Қазақстандық патриотизм - біздің еліміз таза, мәдениетті, дамыған ел бола алады ма? Әлде қоқысқа толы ел болады ма? 3. Ынтымақтастық - бұл проблеманы шешу үшін әр адам, әр топ, әр ұжым жалпы халық не істей алады? 4. Еңбек пен шығармашылық - қалған қалдықтарды өңдейтін кәсіпорындарды жасауға болады ма? Онда кімдер еңбек етеді? Бұл проблемаларды шешуге қандай шығармашылық идеялар ұсынуға болады? <p>Осы сұрақтар төңірегінде балаларды елдің проблемасын шешуге деген ойларын қалыптастырады, дамытады.</p> <p>Осы проблемаларды көрнекі түрде түсіндіру үшін сабақта алманы 10 бөлікке бөліп, бір бөлігін ғана алып, қалған бөлігін бұзылуға қалдырсақ, қаншама алманың босқа жарамсыз болып қалғаны балаларды бей жай қалдыра алмайды.</p> <p>Осы тақырып аясында сыныптағы қоқыс шелегіне тасталған заттардың есебін жүргізу де балалардың белсенділігін арттырады. Қоқыс шелегінің қасына сынып тізімі жазылып қояды.</p> <p>_____ айында 4 сыныбы қанша қоқыс тастады</p>
--	--	--

№	Оқушының аты-жөні	Пластик ыдыс	Қағаз	Қаламсап	Жеміс қалдығы	Басқа да заттар
1.						
2.						
3.						

Әр білім алушы қоқыс жәшігіне тастаған әр заттың есебін жазып отырады. Ай соңында кім көп қоқыс тастады? Оның қаншасын қайта өңдеуге болады. Білім алушылар ұсынған шешімдер.

1. Қала бойынша пластик ыдыстар, темір, шыны, қағаз қабылдайтын орындардың телефондарын жазып іліп қою.
2. Құтыдағы суды сатып алуды шектеу.
3. Қағаз қалдықтарын реттеп жинау мүмкіндік болса, уақытты жазу, қоқыс шығармауға тырысу.
4. Әр тасталған қоқысқа қанша ақша жұмсалды, есебін шығару.

Бұл 4-сынып білім алушыларының тамақ қалдықтарын бөлек жинап, үй жануарларына беруге болады деген де пікірлер де айтылды.

Бір есепте берілген мәлімет осылайша ауқымды жұмысқа айнала алады. Математика сабағындағы есеп мазмұнындағы мәліметтерді пайдалану білім алушы мінезінің, іс-әрекетінің қалыптасуының педогогикалық міндеттерін жүзеге асыруды қамтамасыз ететін дағдылар игеріледі.

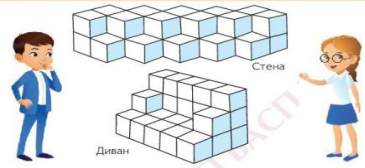
Осы есептермен жұмыс жасаудың тәрбиелік тиімділігін жоспарлаумен нақты мүмкіндіктерге қол жеткізуге болады. Бұл жерде ескеретін екі негізгі мәселе бар. Біріншісі, білім алушылардың танымдық әрекетін бағалай алуы, екіншісі сезімдік көңіл-күйін өзектендіруі.

Білім алушыларды танымдық әрекетін бағалауға қатыстыру – білім алушы үшін оңай және қолайлы сандық мәліметтермен, келтірілген факторлармен жұмыс жасай білуі, оларды ой елегінен өткізіп, өзіндік баға бере білуі. Екіншіден шығармашылық қарым-қатынас орнату белсенді ойлау әрекетін ұйымдастыру арқылы негізгі факторларға назар аудару.

Есептің сұрақтары білім алушылардың зейінін қажетті құбылысқа аударатындай, өз ойларын айту қажеттілігін дамытатындай, ойына, пікіріне қорытынды жасайтындай мүмкіндік жасалуы қажет.

		<p>Біз асханадан 1 теңгеге сатып алатын нан тілімінің салмағы 80 грамм. Егер сендердің әрқайсың күн сайын сондай тілімнің 1/4-ін тастайтын болсаңдар, онда сендердің сыныптарындағы білім алушылар бір жыл ішінде қанша нанды ысырапсыз жоғалтады? Сендер күн сайын пайдаланатын нан салмағының қанша пайызы қалдыққа кетеді?</p> <p>Осындай мазмұндағы есептерді шығару бағдарламалық міндетті материалды білумен қатар күнделікті өмірде болатын біршама сандық деректерді (білім алушылар саны, жылдағы күндер саны, нақты желінетін нан мөлшері) пайдалану қажеттілігін көруге болады.</p> <p>Ең бастысы тапсырманы орындауда есептерді шешуде балалар барлық құндылықтардың өлшемі мен қажеттілікті терең сезінеді.</p> <p>Мұндай есептердің педогогикалық құндылығы қарастырылып отырған проблемаға жеке көңіл-күйлік қатынастың жасалуына қолайлы жағдай тудырады. Бұл білім алушының тұлға болып қалыптасуына оң әсер етеді.</p> <p>Әлеуметтік даму мен орталық ықпалынан білімнің жетіспеушілігінен білім алушылар әр кезде өздерінің қарым-қатынасының маңыздылығын өз беттерінше бағалай алмайды. Сондықтан математика сабақтарында экономикалық, еңбек, шығармашылық тақырыптардағы есептерді шығаруда сезімдеріне әсер етпей-аз тапсырмаларды орындай алады. Бұл ретте тәрбие маңыздылығы қалып қояды.</p>
Математика	Еңбек және шығармашылық	<p>Шығармашылық құндылықты қалыптастыруға мысал.</p> <p>Тақырыбы: Тіктөртбұрышты параллелепипедтің көлемі мен қырының ұзындығын табуға берілген есептер шығару.</p> <p>Ортақ тақырып: Жер серіктері</p> <p>8-тапсырма. Балалар жұқа тақтадан өлшемі суретте көрсетілгендей тіктөртбұрышты параллелепипед түріндегі жер серігі моделін дайындайды. Қай модельге жұқа тақтай артық жұмсалады және қанша артық жұмсалды?</p> <p>Есебін орындап болған соң балалардың өз нұсқаларын жасауға немесе суретін салуға тапсырма беруге болады. Осындай мазмұндағы есептерді орындауды тәрбие технологиясының ішінен «Жоба» технологиясын ұсынуға болады.</p> <p>Мақсаты:</p> <ul style="list-style-type: none"> - білім алушылардың жеке біліктерінің жоғары деңгейін қамтамасыз ету, оның өз еркімен меңгеру және тәжірибеде қолдану шеберлігі; - әрбір білім алушыны шығармашылық тұлға ретінде дамыту, олардың әр түрлі материалдармен құралдармен тәжірибе жасай білу қабілетінің болуы;

		<ul style="list-style-type: none"> - әрбір білім алушыны таным процесіне тарту; - іздеу және зерттеу қызметтерінің дағдыларын қалыптастыру, сыни ойлауын дамыту; - топта бірлескен жұмысқа, ынтымақтастыққа, қарым-қатынас шеберлігін көрсетуге деген жігерін шыңдау; - білім алушыларда әлемнің толық бейнесін қалыптастыру - білім алушыларда қазіргі заманауи баламалы емес, өмір философиясы ретінде мәдениет туралы түсінігін қалыптастыру - Ақпараттармен сауатты жұмыс істеу, оның мектепке, бүкіл дүние жүзінің ғылыми, мәдени ақпарат орталықтарына еркін кіруін қамтамасыз ету <p>Жобалар әдісінің тұжырымдамалы идеясы тұлға дамуының педогогикалық психологиясы мен теориясының соңғы жетістіктерін пайдалана отырып, баланың «ішкі әлеуметтендіру» кеңістігі құрылды. Жобалау қызметін тағы да ынтымақтастық құралы ретінде қарастыруға болады, балалар мен ересектердің бірлескен шығармашылығы ретінде және білім берудің тұлғалық бағытталған тәсілін жүзеге асыру әдісі ретінде қарастыруға болады.</p> <p>О.С. Газманның пікірі бойынша жобалау біріншіден жобалауға қатысушылар міндетті түрде өмір дағдылары туралы жаңа ұғымдар мен жаңа түсініктерді меңгереді. Адамдар арасындағы өндірістік, жеке, әлеуметтік-саяси қарым-қатынас туралы өзгерістерді жаңаша түсінуді меңгереді.</p> <p>Екіншіден, жобалауға қатысу адамдарды (балалар мен ересектерді) «Өмір қожайыны» ұстанымына қояды. Онда адам орындаушы ретінде емес, ол өзіне және басқалар үшін жаңа өмір жағдайларын жасайды. Белгілі философиялық формулаға сәйкес «Жайларды өзгерту арқылы адам өзін-өзі өзгертеді», яғни ішкі қысымсыз өзін қайта құрады. Басқаша айтқанда, жобалау - адамның әлеуметтік өзін-өзі басқаруына қатысудың басқаша субъектілік түрі болып табылады.</p> <p>Үшіншіден, жобалау - жеке шығармашылық процесс, сонымен бірге бұл процесс ұжымдық шығармашылық процесс болып табылады. Топтық шығармашылық режимінде жұмыс істеу дағдыларын меңгеруіне байланысты (және бұл жерде әлеуметтік және интеллектуалдық ықпал ету дағдыларынсыз мүмкін емес), жобалау қабілеттері қарқынды дамып келеді, бұл, ең алдымен, рефлексия, мақсатты қалыптастыру, адекватты шешімдерді таңдау, және, әрине, — тұтасты бөліктерден құрастыра білу (О.С. Газманның мәлімдемесі «Білім берудегі дизайн» оқу құралының бірлескен қолжазбасының мәтіні негізінде берілген, ол жарияланбаған).</p>
--	--	---

		<p>Осылайша, дизайн білім берудің барлық субъектілерінің (балалардың да, ересектердің де) әлеуметтік және интеллектуалдық шығармашылық өзін-өзі дамыту құралына, ал тар мағынада - дизайн қабілеттерін дамыту құралына айналуы мүмкін.</p> <p>Баланың әлеуметтік-педагогикалық жобалаудағы рөлі.</p> <p>Әлеуметтік-педагогикалық жобалау процестеріндегі баланың өзінің рөлі туралы ерекше мәселе. Ол тапсырыс беруші, жобалау іс-әрекетінің тікелей субъектісі, оған қатысты сарапшы ретінде әрекет ете алады. Жобалау іс-әрекетінде бала кем дегенде келесі жағдайларда өзінің «Менің» көрсету қажеттілігіне тап болады:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) қажет болса өзінің жеке мақсаттарын жобалау нысаны және өзі туралы өзінің түсініктерін айту, ересектер мен достарымен пікірталас кезінде өз ұстанымын сақтап қалу; 2) өз қиындықтарыңызды ашық және анық айту, олардың себептерін талдау, ең алдымен, себептерді өзіңізден іздеу қажет болғанда; 3) мақсаттарды басқалармен үйлестіру қажет болғанда, сонымен бірге өз мұраттарынан ауытқымау және ортақ жұмыста жаңа сапа (мақсат - құрал) ретінде пайда болған жаңа қасиеттерді өсірудің ортақ тұстарын таба білу; 4) шығармашылық өзін-өзі жұмылдыру қажет болғанда.
Математика	Ашықтық	<p>Тақырыбы: Логикалық есептер Ортақ тақырып: Айрықша табиғи құбылыстар - Солтүстік Полярлық шұғыла 6-тапсырма: Әр фигурада неше текше бар?</p> <p>Бұл текшелерді санауда білім алушылардың әрқайсысында өзіндік санау тәсілдері болуы мүмкін. Біреулер көлденеңнен төменгі жағынан бастайды, ал екіншілері тігінен бастап санайды. Әр білім алушы өз ойларын ашық айтуға мүмкіндік жасайды. Нәтижесінде салыстырып, екі тәсілдің де дұрыс екеніне көз жеткізуге болады.</p> <p>Ашықтық құндылығын білім алушыларға ұғындыру арқылы оларда, ашықтық дағдысын қалыптастыруға болады.</p> <p>Ұғындыру білім алушыларға сөздік ықпал жасау әдісі. Бұл әдістің қолданылуы сынып ұжымы мен әр баланың тұлғалық сапаларын танып, білуге көзделген. Бастауыш мектеп</p>

		<p>балаларына қарапайым тәсілдер мен құрал-шараларды пайдаланудың өзі жеткілікті. Кіші жастағы оқушы «Осылай істеу керек», «Осылай істеп жатыр» - деп жай ескерткеннің өзінде-ақ, педагог айтқанына ере салады. Ұғындыру әдісі, егер білім алушы қандай да талаптың мәніне жете алмай жатса, жаңа адамгершілік сапа жөніндегі ақпарды ой елегіне түсіріп, қабылдауға қиналса, яғни қалай болғанда да оның санасы мен сезіміне түрткі салу қажетінде қолданылады. Ал мектепте қоғамдағы жай, айқын да ақиқат ережелерді ежелеп түсіндіруден аулақ болған жөн, мысалы, партаны сызба, тұрпайы сөз айтпа, еденге түкірме т.б. Бұл орайда ұғындыру емес, шектеу әдістерін қолданған дұрыс. Аталған әдіс негізінен:</p> <p>а) жаңа моральдық сапа мен әрекет-қылық формасын қалыптастыру әрі бекіту үшін;</p> <p>б) білім алушылардың қандай да болған қылыққа дұрыс көзқарас-қатынасын қалыптастыру ниетінде қолданылады.</p> <p>Қорыта келе білім алушылар бойында ашықтық құндылықты қалыптастыру барысында біз бірнеше негізгі мәселелерге мән береміз. Білім алушылардың құқықтық білімдері тереңдету, заң алдындағы жауапкершілікті, ұйымшылдық пен тәртіптіліктің тиімді жолдарын таба білуге, өз құқықтарын қорғай білуге үйретеміз.</p>
Математика	Өмір бойы білім алу	<p>XXI ғасыр - ғылым мен білімнің дәуірі. Әр адам өзін үнемі жетілдіріп, жаңа білім алып заман талабына икемделе білуі керек. Математика сабағында білім алушыларды өмір бойы білім алу қажеттігін сезіндіру үшін олар өздерінің білім деңгейінің сапасын анықтай алуы керек. Ол үшін білім алушыларды жарыс арқылы тәрбиелеуге болады.</p> <p>Бала өзінен білімді, жылдам баланы көргенде, білімін жетілдіруге деген ішкі уәжде дамиды. Осы арқылы бала бәсекелестікке қабілетті болу үшін өз білімдерін толықтыруға, жаңа дағдыларды меңгеруге талпынады.</p> <p>Жарысты ұйымдастыруды қай уақытта тиімді жүргізуге болады?</p> <p>Әрине, сыныптан тыс сабақтарда, үйірмелер, клубтар, факультатив сабақты математика пәнінен өткізілетін сыныптан тыс жұмыстар стандарт пен оқу бағдарламасында нақтыланған бүкіл оқу процесінің құрамды бөлігі, сабақтағы өтілген тақырыптар аясындағы жұмыстардың заңды жалғасы болып табылады.</p> <p>Сыныптан тыс жұмыстардың негізгі мақсаты: білім алушылардың алған білімдерін, практикалық дағдыларын тереңдете түсу, логикалық ойлауды, тапқырлықты, математикалық қырағылықты дамыту, қабілетті және дарынды балаларды анықтау олардың математикалық қабілеттерін әрі қарай шыңдау, логикалық ойын жетілдіру, пәнге деген қызығушылығын арттыру. Сонымен қатар тәртіпке, патриотизмге,</p>

		<p>жауапкершілікке, ұйымшылдыққа, табандылыққа, еңбекке, шығармашылыққа, ұжымдыққа, өмір бойы білім алуға баулу.</p> <p>Бұл ұйымдастырылған жұмыстардың күнделікті сабақтардан айырмашылығы: еріктілік принципіне құрылады; баға қойылмайды; ойын жарыс түрінде өтеді.</p> <p>Сабақта қолданылатын материалдар сабақта өтілген тақырыптарға негіздеп, білім алушыда бар білім қорына сүйеніп, қиынырағын, қызықтысын таңдап алу керек. Жалпы сыныптан тыс сабақтардағы тапсырмалар математикалық білімге негізделуі шарт. Бұл сабақтарда жұмыстар бағаланбайды, бірақ есептеу шапшандығы, есептеудегі ұтымды әдістер мадақталады.</p> <p>Өмір бойы білім алу барлық құндылықты қалыптастырудың, оның қажеттілігіне білім алушының көз жеткізуін математикалық олимпиадалар арқылы да тиімді қолдана аламыз.</p> <p>Жақсы математиктерді дайындау үшін математикалық олимпиадалар өткізуге болады. Олимпиадаға дайындық барысында білім алушы бойында көшбасшылық, сенімділік дағдылары мен қасиеттері дами бастайды. Олимпиада егер кезең-кезең бойынша ұйымдастырылса тапсырма қиындығы да күрделене береді - бұл бала бойында табандылықтың, ізденімпаздылықтың дамуына әсер етеді.</p> <p>Ескеретін жағдай, жарыс, олимпиада жұмыстарына жекелеген білім алушылар ғана тартылады. Басқа білім алушылар тыс қалып қояды. Бұл кемшілікті қалай шешуге болады? Бұл жағдайда ұжымның күшін пайдалануға болады. Білім алушылар арасында жағымды орта қалыптасса, балалар бірін-бірі үйретуге, жақсы нәрсені тануға және оған ұмтылуға жұмыс жасайды.</p> <p>Қорыта келе, математика сабақтарында білім алушыларда құндылықтарды қалыптастырудың бірнеше тәсілдері бар екенін білуің өзіңе, өзіңнің ісіңе, айналадағы адамдарға құрметпен қарау, мәдениетті болу. Өз пікіріңмен қатар, өзгелердің де пікірін тыңдай білу, санасу, шешімді әділ қабылдау. Тұлғалық жауапкершілікті сезіну, ойлаған ойына, жасаған іс-әрекеті мен қарым-қатынасына жауапкершілікпен қарау, қоғамға, қоршаған ортаға зиян келтірмеу. Әлеуметтік ортада ынтымақшылдық пен ашықтықтың қажет екенін сезіну.</p> <p>Қалыптасып келе жатқан баланы құндылықтарға тәрбиелеуде ата-ананың да, мұғалімдердің де, әлеуметтік ортаның да ықпалы зор. Сондықтан сөзбен емес іс-әрекетпен, қарым-қатынаспен, шынайы өмірмен балаға үлгі бола білуіміз керек.</p>
--	--	--

Қорытынды

Бастауыш сынып пәндерін оқытуда базалық құндылықтарды қалыптастырудың маңыздылығы өте жоғары, өйткені дәл осы кезеңде балалардың тұлғалық, адамгершілік және әлеуметтік негіздері қаланады. Бастауыш сыныптар – баланың өміріндегі ең маңызды кезеңдердің бірі, онда олар тек білім алып қана қоймай, қоғамның негізгі құндылықтарын бойына сіңіреді. Бұл құндылықтар олардың болашақта жауапты, тәрбиелі және саналы азамат болып өсуіне негіз болады.

Халықаралық тәжірибеде базалық құндылықтарды оқытуда түрлі әдістер мен стратегиялар қолданылып келеді. Мысалы, көптеген елдерде оқу бағдарламаларына адамгершілік және әлеуметтік құндылықтарды интеграциялау, рөлдік ойындар мен пікірталастар арқылы құндылықтарды игеру, сондай-ақ сыныптық және мектептік деңгейде қолайлы білім беру ортасын қалыптастыру маңызды орын алады. Бұл тәсілдер білім алушылардың адамгершілік құндылықтарды түсінуін және қолдануын тиімді арттырады.

Отандық білім беру жүйесінде де базалық құндылықтарды қалыптастыру мәселесіне айрықша көңіл бөлінуде. Қазақстандағы мектептерде құндылықтар негізінде оқу бағдарламаларына өзгерістер енгізіліп, жаңа әдіс-тәсілдер тәжірибеге енгізілуде. Бұл бағытта отбасы мен қоғамның қатысуымен бірлескен іс-шаралар ұйымдастыру, білім алушылардың өзін-өзі басқару ережелерін меңгеруі және денсаулық пен қауіпсіздік туралы білімдерін арттыру сияқты аспектілер маңызды орын алады.

Бастауыш сынып пәндерін оқытуда базалық құндылықтарды қалыптастыру бойынша әдістемелік ұсынымдардың тиімділігі олардың нақты практикаға енгізілуімен және жүйелі түрде бағалануымен анықталады. Бұл ұсынымдар оқу процесінде құндылықтарды жүйелі түрде қолдануға мүмкіндік береді.

Бұл әдістемелік ұсынымдар бастауыш сынып білім алушыларының жеке тұлға ретінде дамуына, олардың әлеуметтік және моральдық құндылықтарды түсінуі мен қабылдауына, сондай-ақ қоғам игілігі үшін қызмет етуге дайындығына оң әсер етеді.

Әдістемелік ұсынымдардың практикада жүзеге асырылуы және оларды жүйелі түрде бағалау нәтижесінде білім беру ұйымдары базалық құндылықтарды сәтті қалыптастырып, балалардың рухани-адамгершілік дамуына оң әсер ете алады.

Пайдаланылған дереккөздердің тізімі

1. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Қазақстан жолы – 2050: «Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ»
2. Қазақстан Республикасының Президенті-Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2012 жылғы 27 қаңтар
3. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы.
4. «Мәңгілік Ел» Патриоттық акт Астана қ., 2016 жылғы 26 сәуір
5. Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 249 қаулысы
6. «Мәңгілік Ел» патриоттық актісін түсіндіру бойынша әдістемелік құрал
7. Международный научный журнал «ВЕСТНИК НАУКИ» № 2 (23)
8. Кожамкулова Г.Е., Кожаметова Д.Т., Жуматова А.Т.«Ценности как основа воспитания» пособие для учителей общего среднего образования: Методическое пособие/ Астана, 2023.- 36 с.
9. Интернет ресурсы: <https://www.gov.kz/memleket/entities/edu/press/news/details/627617?lang=ru>
10. Интернет ресурсы: <https://www.zakon.kz/obshestvo/6412077-v-kazakhstane-razrabotali-edinuyu-programmu-vospitaniya-dlya-shkol-i-kolledzhey.html>
11. Интернет ресурсы: <https://edunews.kz/ruhanijangiru/2328-vospitanie-nacionalnym-cennostyam-uchaschihsya-v-ramkah-nacionalnoy-idei-mglk-el-na-urokah-hudozhestvennogo-truda.html>
12. Сафиязова, Д. Ж. Влияние национальных традиций на воспитание детей в узбекских семьях / Д. Ж. Сафиязова. — Текст : непосредственный // Теория и практика образования в современном мире : материалы III Междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, май 2013 г.). — Т. 0. — Санкт-Петербург : Реноме, 2013. — С. 170-172. — URL:
13. Интернет ресурсы: <https://multiurok.ru/blog/bazovye-natsionalnye-tsennosti-kak-osnova-tselostnogo-prostranstva-dukhovno-nravstvennogo-razvitiia-i-vospitaniia-obuchaiushchikhsia.html>
14. Барышникова Румия Фатыховна «Реализация воспитательного компонента на уроках в начальной школе» опубликован на сайте <https://urok.1sept.ru/articles/697991>
15. Проблема нравственного воспитания школьников в контексте специфики национальной системы образования и образовательной политики США | BookOnLime

Мазмұны

Кіріспе	3
1 Бастауыш сынып пәндерін оқытуда базалық құндылықтарды қалыптастырудың халықаралық тәжірибесі	5
2 Бастауыш сынып пәндерін оқытуда базалық құндылықтарды қалыптастырудың отандық тәжірибесі	10
3 Бастауыш сынып пәндерін оқытуда базалық құндылықтарды қалыптастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар	23
Қорытынды	164
Пайдаланылған дереккөздердің тізімі	165

**«БАСТАУЫШ СЫНЫП ПӘНДЕРІН ОҚЫТУДА БАЗАЛЫҚ
ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК
ҰСЫНЫМДАР (МЖМБС АЯСЫНДА)»**

Басуға 10.06.2024 ж. қол қойылды. Пішімі 60×84 1/16.

Қағазы офсеттік. Офсеттік басылыс.

Қаріп түрі «Times New Roman». Шартты баспа таба